

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Lucie Kosková

Zážitková pedagogika v literární výchově na základní škole

Olomouc 2017

vedoucí práce: Mgr. Dana Cibáková, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem při zpracování využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Dále prohlašuji, že text mé závěrečné práce v písemné podobě i na CD nosiči je totožný s textem závěrečné práce umístěné na IS/STAG.

V Olomouci dne 11. 4. 2017

.....

Lucie Kosková

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala Mgr. Daně Cibákové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za její vstřícný přístup, cenné rady a informace, které mi poskytla v průběhu zpracovávání této práce. Moje poděkování patří rovněž Mgr. Ireně Francové, Ph.D. a jejím žákům 4. B, kteří mi společně umožnili realizaci mého výzkumného šetření. Velké díky patří mým rodičům, příteli a přátelům, kteří mě v psaní mé diplomové práce ochotně podporovali.

Obsah

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST	
1 Literární výchova	9
1.1 Literární výchova v RVP ZV	9
1.2 Literární výchova jako vyučovací předmět na základní škole	11
1.3 Mimočítanková četba a aktuální literární výchova	12
1.4 Práce s literárním textem	14
1.4.1 Fáze literárně-výchovného procesu	15
1.5 Charakteristika vybraných alternativních vyučovacích metod	18
2 Zážitková pedagogika	22
2.1 Prožitek, zážitek a zkušenost	22
2.2 Vymezení pojmu zážitková pedagogika	24
2.3 Projektová metoda v zážitkové pedagogice	25
2.4 Prázdninová škola Lipnice	26
2.5 Kolbův zkušenostní model učení	28
2.6 Reflexe	29
3 Didaktická hra	30
3.1 Didaktická hra v literární výchově	31
3.2 Didaktická hra a její zásady	32
3.3 Vlastní tvorba her, aktivit a pomůcek	32
3.4 Třídění didaktických her	33
PRAKTICKÁ ČÁST	
4 Charakteristika výzkumu	37
4.1 Výzkumný problém a cíl	37
4.2 Popis sledovaného vzorku	37
4.3 Popis výzkumného prostředí	38
4.4 Metody výzkumu	39
4.5 Časový harmonogram výzkumu	40
4.6 Výběr textového materiálu	40
5 Zrealizované výzkumné jednotky	41
5.1 Přehled výukových materiálů	41

5.2	Charakteristika vytvořených projektů	41
5.3	Projekt – Hadí král	43
5.3.1	Vyučovací jednotka č. 1	45
5.3.2	Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 1	45
5.3.3	Vyučovací jednotka č. 2	47
5.3.4	Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 2	49
5.3.5	Vyučovací jednotka č. 3	51
5.3.6	Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 3	53
5.3.7	Vyučovací jednotka č. 4	55
5.3.8	Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 4	57
5.4	Projekt - Bílá paní	59
5.4.1	Vyučovací jednotka č. 1	59
5.4.2	Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 1	62
5.4.3	Vyučovací jednotka č. 2	64
5.4.4	Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 2	66
5.4.5	Vyučovací jednotka č. 3	68
5.4.6	Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 3	71
5.4.7	Vyučovací jednotka č. 4	73
5.4.8	Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 4	76
6	Výsledky výzkumu	77
7	Závěr	79
8	Seznam použité literatury	80
9	Seznam použitých zkratk	83
10	Seznam použitých příloh	84

Úvod

„Hra je jeden z nejefektivnějších způsobů, jak zjednodušit život. Přesně to jsme dělali jako děti, ale v dospělosti jsme si hrát zapomněli.“

Albert Einstein

Člověk se učí už od narození a hra je bezpochyby tou nejsnazší a nejpřijatelnější formou, jak získat nové poznatky. V dětství pro nás byla hra na prvním místě a chtěli jsme ji prožít každý den. Byli jsme ochotni věnovat jí veškerý svůj volný čas. Bohužel v období dospělosti jsme zahlceni mnoha starostmi a povinnostmi, které nám zabraňují se her účastnit.

V této práci se podrobně věnuji principu zážitkové pedagogiky. Tato metoda využívá zážitků z her a jiných tvůrčích aktivit pro tvorbu nových zkušeností. Ačkoliv se jedná o stejné aktivity, každý z účastníků prožívá děj vlastním způsobem, a proto ani zážitky nebývají totožné. V rámci reflexe účastníci sdílí své emoce a vzájemně se od sebe dozvídají řadu nových informací. Mnohdy odkrývají své nepoznané já. Každý jedinec má totiž možnost zjistit, kam až sahají jeho hranice a svým vlastním jednáním je může rozšiřovat dále. To vše prostřednictvím hry.

Tématem mé diplomové práce je **Zážitková pedagogika v literární výchově na základní škole**. Jedná se o propojení méně oblíbené literární výchovy a projektů či programů plných her a zážitků. Aktuální literární výchova žákům nabízí řadu zajímavých čtivých knih. Využitím alternativních metod vyučování či aktivizačních metod ve výuce, s nimiž se ztotožňuje i zážitková pedagogika, lze hodiny literární výchovy obohatit a zamezit tak běžnému stereotypu.

Teoretická část mé práce je členěna na 3 kapitoly – Literární výchova, Zážitková pedagogika a Didaktická hra. Tato část slouží jako teoretická opora části praktické. V první kapitole popisují ukotvení literární výchovy v RVP ZV a zaměřuji se na její obsah ve formě vyučovacího předmětu na základní škole. Věnuji se zde také charakteristice vybraných alternativních a aktivizačních metod využitých v praktické části této práce. Druhá kapitola pojednává o zážitkové pedagogice jako o metodě, která nabízí zajímavé uchopení klasické hodiny literární výchovy. Popisují zde podstatu jejího fungování a Prázdňinovou školu Lipnice, která se zasloužila o její velký rozmach v podobě zážitkových her a programů pro žáky staršího školního věku, ale také pro dospělé. Ve třetí kapitole se věnuji charakteristice didaktické hry v literární výchově. Didaktická hra je velice efektivní způsob pojetí učiva, jež nenásilným

obsahem formuje a motivuje žáky k další činnosti. Její uvedení ovšem vyžaduje jasná pravidla a zásady, které se musí v jejím průběhu dodržovat.

Náplní praktické části této práce je tvorba dvou projektů, založených na propojení zážitkové pedagogiky a literární výchovy. Jsou zde popsány metodické pokyny pro realizaci jednotlivých vyučovacích hodin a jejich obsahové analýzy. Oba projekty jsem měla možnost prakticky ověřit na Základní škole v Jablonném nad Orlicí. Při realizaci obou projektů jsem čerpala především z publikací Prázdninové školy Lipnice, které se zaměřují na projekty a programy pro žáky základních škol. Uplatnila jsem metody, vhodné pro zážitkovou pedagogiku, ale také alternativní a aktivizační metody vhodné pro práci s literárním textem. Výběr textu jsem omezila na regionální knihy vycházející z blízkého okolí města Jablonné nad Orlicí, z něhož pochází většina žáků, s nimiž jsem pracovala v rámci projektů.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Literární výchova

Literární výchova se realizuje v rámci výuky českého jazyka, ale i mimo školní vyučování. Vztah ke čtení a k literatuře celkově u žáků ovlivňuje mnoho faktorů. Základ budoucího vztahu ke čtení pokládají učitelé českého jazyka na základní škole na začátku školní docházky. Pokud pojmu výuku literární výchovy zajímavým způsobem, lze předpokládat, že se budou žáci na takové hodiny těšit a kladné pocity v nich budou setrvávat i mimo školní prostředí. Dalším důležitým činitelem podílejícím se na výchově čtenáře je rodina, v níž dítě vyrůstá. Konkrétně vztah rodinných příslušníků ke čtení. Jestliže rodina žáka ve čtení podporuje a dává mu možnost se ve čtení zdokonalovat, rozvíjí tak jeho kladný vztah k literatuře. Významnou roli mají také veřejné knihovny, které považují tuto skutečnost za svůj nejdůležitější cíl.

V případě, že se podaří propojit mimoškolní poznatky a zkušenosti s výchovou školní, lze vytvořit pevné základy, na kterých můžeme budovat u žáků kladný vztah k literatuře a rozvíjet zájem o čtení po celý život (Řeřichová, 1988).

1.1 Literární výchova v RVP ZV¹

Literární výchova je popsána, stejně jako ostatní předměty vyučované na základní škole, v RVP ZV. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání je dokument, ležící na státní úrovni kurikulárních dokumentů společně s Národním programem vzdělávání (Hejsek, 2015).

Literární výchova je součástí vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace. Ta zahrnuje Český jazyk a literaturu, Cizí jazyk a Další cizí jazyk. Je charakterizována jako jeden z nejdůležitějších cílů výchovně vzdělávacího procesu. Žákům, jako absolventům základní školy, umožňuje se vybavit dobrou úrovní jazykové kultury. Jazyková výuka vytváří základ pro komunikaci ve společnosti. Díky ní žáci získávají dovednosti a vědomosti, které uplatňují každý den. Umožňuje jim orientaci v okolí a porozumět jednotlivým jazykovým sdělením. Dává jim možnost vyjádřit svůj názor jak ústně, tak i písemně. Učí je, jak správně a vhodně komunikovat ve společnosti lidí.

Vzdělávací obor Český jazyk a literatura je obsahově naplňován v rámci tří složek – Komunikační a slohová výchova, Jazyková výchova a Literární výchova.

Obsah složky Literární výchova je v RVP ZV definován takto:

---

¹ RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

„V Literární výchově žáci poznávají prostřednictvím četby základní literární druhy, učí se vnímat jejich specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Učí se také rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Postupně získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnosti tvořivé recepce, interpretace a produkce literárního textu. Žáci dospívají k takovým poznatkům a prožitkům, které mohou pozitivně ovlivnit jejich postoje, životní hodnotové orientace a obohatit jejich duchovní život.“ (RVP ZV, 2013, str. 16).

Ke každému vyučovacímu předmětu je navíc definováno, kterých očekávaných výstupů by měl žák dosáhnout po uplynutí konkrétního období. Na 1. stupni základní školy rozlišujeme 1. období, které je zaměřeno na 1. – 3. třídu a 2. období, věnující se 4. – 5. třídě. Očekávané výstupy realizujeme za rozvoje klíčových kompetencí (RVP ZV, 2013).

Pro 1. období v oblasti Literární výchova jsou dány tyto očekávané výstupy:

„žák

ČJL-3-3-01 čte a přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené věku

ČJL-3-3-02 vyjadřuje své pocity z přečteného textu

ČJL-3-3-03 rozlišuje vyjadřování v próze a ve verších, odlišuje pohádku od ostatních vyprávění

ČJL-3-3-04 pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJL-3-3-01p pamatuje si a reprodukuje jednoduché říkanky a dětské básně

ČJL-3-3-02p reprodukuje krátký text podle otázek a ilustrací

- při poslechu pohádek a krátkých příběhů udržuje pozornost“ (RVP ZV, 2013, str. 21)

Pro 2. období v oblasti Literární výchovy jsou dány tyto očekávané výstupy:

„žák

ČJL-5-3-01 vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je

ČJL-5-3-02 volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma

ČJL-5-3-03 rozlišuje různé typy uměleckých a neuměleckých textů

ČJL-5-3-04 při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy

Minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

žák

ČJL-5-3-01p, ČJL-5-3-02p dramatizuje jednoduchý příběh

ČJL-5-3-01p, ČJL-5-3-02p vypráví děj zhlédnutého filmového nebo divadelního představení podle daných otázek

ČJL-5-3-02p čte krátké texty s porozuměním a reprodukuje je podle jednoduché osnovy

ČJL-5-3-02p určí v přečteném textu hlavní postavy a jejich vlastnosti

ČJL-5-3-04p rozlišuje prózu a verše

- rozlišuje pohádkové prostředí od reálného

- ovládá tiché čtení a orientuje se ve čteném textu“ (RVP ZV, 2013, str. 21).

Učivo je v RVP ZV (2013, str. 21 – 22) uvedeno jako shrnutí činností a pojmů, které by žáci měli mít v paměti či ovládat na konci obou období:

- „poslech literárních textů
- zážitkové čtení a naslouchání
- tvořivé činnosti s literárním textem – přednes vhodných literárních textů, volná reprodukce přečteného nebo slyšeného textu, dramatizace, vlastní výtvarný doprovod
- základní literární pojmy – literární druhy a žánry: rozpočítadlo, hádanka, říkanka, báseň, pohádka, bajka, povídka; spisovatel, básník, kniha, čtenář; divadelní představení, herec, režisér; verš, rým, přirovnání“

1.2 Literární výchova jako vyučovací předmět na základní škole

Podle názvu lze usoudit, že jejím hlavním cílem je jedince vychovávat. Do jisté míry tomu tak je. Skrze literární díla žáci přijímají nové hodnoty, utváří si vlastní názory a postoje, zamýšlí se nad osudy literárních postav a v rámci dramatizace si jejich životní situace zkusí na vlastní kůži a porovnávají je se svými životními zkušenostmi (Zítková, 2005).

Na předmět literární výchovy lze pohlížet jako na dva protichůdné směry. Lze ji považovat za pouhou výuku, při které je hlavním činitelem učitel a žáci pouze přijímají dané informace. Druhou možností je, že literární výchovu považujeme za výchovu, při které jsou žáci aktivní a jejich náplní práce jsou tvořivé činnosti. Pokud jsou obsahem literatury tvořivě vzniklá literární díla, pak i hodnocení by mělo být prováděno s ohledem na tento fakt, nikoliv jako klasické počítání chyb, jako je tomu například u mluvnice (Hník, 2007).

Současný český jazyk lze rozdělit na 3 složky, kterými jsou mluvnice, sloh a literatura. Podle Houšky (1991) by literatura neměla být zařazena do českého jazyka. Důvodem je, že literatura představuje pouze část estetických výchov, které souvisí s jazykem jenom povrchně. O literární výchově se vyjadřuje jako o nešťastném předmětu, který učitelé učí neradi. Podle

něho v něm vidí pouze rozvoj čtenářských dovedností a učení se nepřitažlivých básniček nazpaměť. Kromě toho také nesouhlasí se spojením českého jazyka a literatury do jedné výsledky známky na vysvědčení. Literární výchova by měla být podle něho zařazena mezi výchovy, jako jsou například tělesná výchova, hudební výchova, výtvarná výchova a dramatická výchova, a spolu s nimi se snažit o rozvíjení estetického citění, nikoliv jazykových dovedností. Cílem literární výchovy by mělo být především vytvoření pozitivního vztahu k literatuře u žáků a rozvíjení jejich fantazie a kreativity.

1.3 Mimočítanková četba a aktuální literární výchova

Mimočítanková četba

Ne vždy učitelům vyhovují texty, obsažené v čítankách, a proto sahají po knižních titulech ve školních či veřejných knihovnách. Knihy, které využíváme pro společnou četbu, ale i tituly, které si žáci dobrovolně čtou v hodinách literární výchovy i mimo ni, patří do mimočítankové četby. Ta se nejvíce realizuje v hodinách aktuální literární výchovy.

Ke společné mimočítankové četbě by mělo docházet vždy jednou za týden. Výběr knih je značně omezen. Učitelé dávají přednost spíše starším titulům, jelikož jejich dostupnost je mnohem větší, než je tomu u novější literatury. Ke čtení aktuálních moderních knih je zapotřebí po domluvě s rodiči obstarat knižní tituly alespoň pro každou dvojici. Program Obecná škola vytvořil seznam doporučené literatury pro konkrétní ročníky. Rovněž popisují, jakému žánru bychom jako učitelé měli dát přednost. Při společné mimočítankové četbě je důležité žáky předem motivovat, seznámit s knihou a jejími náležitostmi. Je efektivní, když učitel střídá různé metody čtení a nezůstává pouze u hlasitého čtení. Vždy by měl zkontrolovat, že žáci vnímali text a také mu správně porozuměli. Lze také vytvořit diskuzi, v níž žáci prezentují své postoje a názory s odkazem na právě čtený text.

Individuální zájmovou četbu žáků ovlivňuje především učitel, který jim dává základ k budoucí četbě a utváří jejich postoj ke čtení. Měl by se velice dobře orientovat v dostupné literatuře a být schopen doporučit žákům konkrétní tituly podle jejich individuálních potřeb a zájmů.

Velice oblíbenou činností žáků je beseda o knihách. Náplní takových hodin je, že si žáci přinesou do školy své oblíbené tituly. Nejen, že si knihy mohou číst, ale mohou se rovněž podělit o své zážitky se spolužáky a doporučit tak knihu k přečtení či půjčení. Žáci cítí mnohem

větší motivaci, když mají možnost číst knihu, kterou si sami vybrali. K tomuto účelu je vhodné zprostředkovat knihovničku plnou zajímavých a podnětných knih a výběr nechat na nich.

Žáci si mohou vést čtenářský deník, díky němuž učitel kontroluje, zda žáci věnují čas čtení, správně rozumí jeho obsahu a dovedou ho doplnit o ilustraci. Obsahem čtenářského deníku nemusí být jenom obsahy knižních děl. Žáci v nich mohou popisovat různé kulturní akce, kterých se zúčastnili, či filmy a divadelní představení, které zhlédli. Cílem tvorby čtenářských deníků by neměla být teoretická analýza díla, protože takový způsob vedení by žáky bezpochyby odradil. Naším cílem je dbát na rozvíjení kladného vztahu ke čtení, a to po celý život.

Výraznou motivací pro žáky jsou také různým způsobem pojaté nástěnky, ve kterých žáci zaznamenávají počet přečtených knih a soutěží o prvenství (Zítková, 2005).

Velmi oblíbenou činností u dětí je soutěž zvaná Knižka týdne. Předem zvolení dobrovolníci mají za úkol představit přečtenou knihu na základě vlastního výběru. Povídají o ději, o prožitku, který z knihy měli a rovněž mohou ukázat obálku knihy či její ilustrace. Úkolem ostatních žáků je vyslechnout všechna představení a ohodnotit na škále od 0 do 5 bodů (ukazují počet prstů) poutavost vyprávění daného soutěžícího. Vítězem se stává žák, který obdržel nejvyšší počet bodů. Takto lze žáky nepřímo motivovat k přečtení vybraných titulů. (Houška, 1991).

Aktuální literární výchova

Významnou roli v oblasti čtení a čtenářství mají hodiny aktuální literární výchovy, jež propojují literární, kulturní a společenské dění. Pro tyto hodiny je zapotřebí pečlivá příprava učitele. Předpokládá se, že se učitel orientuje v aktuálních novinkách v knižním i filmovém dětském světě a má přehled o současných dětských časopisech a televizních či internetových pořadech.

Na základě důkladné přípravy může učitel zařazovat do výuky různé akce. Těmi jsou například společná návštěva místní knihovny, kde si žáci mohou beze spěchu a stresu prohlédnout knižní tituly, které je zaujaly a některé z nich si půjčit domů. Tyto návštěvy by v nich měly vyvolat pocit, že knihovna je plná atraktivních knih, které stojí za přečtení. Mezi další možnosti patří návštěva kina nebo divadla, účast na besedách se spisovatelem a jiných akcích pořádaných veřejnou knihovnou. Možná je také projekce zajímavých pořadů či filmů pro děti týkajících se literatury. Vyučující může zařadit i činnosti, kde hlavními aktéry budou samotní žáci. Ti mají v oblibě kreativní činnosti, ve kterých mohou uplatnit své dosavadní zkušenosti a znalosti, a přispět tak svou fantazií a kreativitou. Velmi oblíbenou metodou je práce s dětskými

časopisy, ale také dramatické zpracování literárního textu. Žáci se v něm podílí nejen na samotné realizaci, ale i na tvorbě kostýmů a dalších potřebných rekvizit (Řeřichová, 1988).

1.4 Práce s literárním textem

Literární výchova si klade za cíl přiblížit žákům kulturní dění prostřednictvím nepřeborného množství literárních děl, rozvíjet u nich zájem a kladný přístup ke čtení dětské, ale i ostatní věkově přiměřené hodnotné literatury. Rovněž působí emocionálně a racionálně na lidské vnímání a jednání a formuje tak naši osobnost.

K této skutečnosti je zapotřebí provádět interpretaci literárního textu cílevědomě a rozebírat čtené ukázky analytickým způsobem. Tyto schopnosti je třeba u žáků pravidelně rozvíjet a věnovat jim značnou pozornost. Jedině tak docílíme efektivní práce s literárním textem (Řeřichová, 1988).

Ve školním prostředí se setkáváme s třemi typy čtení. V případě prvního čtení žák poznává literární dílo prostřednictvím přednesu učitele, spolužáka – zdatného čtenáře, anebo formou nahrávky či videa. Při tomto čtení žák získává první dojmy a vytváří si na literární dílo vlastní názor. V rámci druhého čtení žák na základě estetického zájmu proniká do hloubi literárního díla a uvědomuje si vnitřní souvislosti. Posledním druhem je třetí čtení, v němž žák už s jistotou chápe podstatu textu a podílí se na utváření jeho osobnosti (Řeřichová, 1988).

Učení z textu

Jedná se o alternativní výukový postup, ve kterém žák pracuje samostatně a po celou dobu aktivně. V praxi tato metoda probíhá tak, že žák pomocí různých textů získává nové informace, opakuje či procvičuje již probrané učivo, hledá odpovědi na zadané otázky, anebo podněty k realizaci dalších činností.

Čtením didaktického textu, například učebnice, získáváme didaktickou informaci. Tu následně uplatníme při didaktické komunikaci. Žáci se mnohé mohou naučit také čtením odborných textů, které ale nejsou určeny k didaktické komunikaci. Z hlediska náročnosti jsou oproti didaktickým textům těžší na porozumění. Navíc se při práci s nimi předpokládají určité zkušenosti a znalosti.

Při práci s textem není našim cílem, aby se žák naučil informace z paměti, ale aby je správně pochopil a mohl s nimi provádět hned několik myšlenkových operací. K lepšímu pochopení textu slouží například přílohy, ilustrace, obsah a klíčová slova, vysvětlující různé

nejasnosti textu. V moderních učebnicích se objevují úkoly, které prohlubují poznatky žáků, anebo je podněcují k poznávání svého blízkého okolí. Propojují tak teoretické poznatky s běžnými životními situacemi (Maňák, 1997).

Mezi úskalí při práci s textem patří povrchní rozbor konkrétního díla, při kterém se nesnažíme hlouběji pochopit význam čteného textu, ale vnímáme pouze jeho formální stránku, čímž opomíjíme vnitřní souvislosti a význam pro běžnou praxi. Dalším z negativních faktorů je užívání pouze jednoho postupu, který se uplatňujeme při každé práci s literárním textem bez ohledu na jeho žánrová specifika. Práci s textem může ovlivnit i špatně metodologicky zrealizovaná vyučovací hodina. Je třeba si dopředu pečlivě promyslet možný průběh hodiny. Učitel musí brát ohled na vědomosti a znalosti konkrétní skupiny čtenářů. Snadno se může stát, že žáci neporozumí některým slovům a bude potřeba si je společně vysvětlit (Řeřichová, 1988).

1.4.1 Fáze literárně-výchovného procesu

V hodině, kdy máme možnost pracovat s literárním textem, lze její průběh rozdělit do pěti fází podle činností v ní obsažených.

1. Motivační fáze hodiny

Tato fáze by zajisté neměla být opomíjena. Od kvality počínající motivace se odvíjí celkový průběh hodiny. Rovněž ovlivňuje míru zvládnutí stanovených cílů hodiny. Jako motivace může posloužit samotný text, přesněji téma, které z něho vyplývá. Je-li žákům blízké, ihned zaujme jejich pozornost a probudí v nich touhu dozvědět se více.

Psychologické metody využíváme pro vytvoření potřebné atmosféry. Cílem těchto metod je vyvolat vzpomínky a oživit zkušenosti čtenářů. Výrazně k tomu pomáhá hudba či výtvarné umění, které koresponduje s tématem hodiny. Lze také využít metod rozhovoru, dialogu ve dvojici, besedy či diskuze.

Věcné metody využíváme k objasnění důležitých informací, týkajících se textu, ale i celé knihy. V rámci užití těchto metod se lze předem připravit na samotné čtení a zjednodušit tak průběh celé hodiny. V hlavní roli je většinou učitel, který jako expert pomáhá žákům v překonání počátečních obtíží a vede je ke správnému pochopení textu. Lze využít také různých her, soutěžních aktivit a vytvořených pomůcek, které se ale samozřejmě musí vztahovat k obsahu textu.

2. První seznámení s textem

Jedná se o fázi, ve které žáci získávají první dojmy a zážitky z textu. Jelikož má vliv na to, zda si žák text oblíbí nebo ne, je lepší, zejména v nižších ročnících, když text přečte poprvé sám učitel nebo je text zprostředkován nahrávkou. Ve vyšších ročnících lze tuto úlohu předat čtenářsky zdatným žákům. Postupně je pak možné užívat hlasité čtení všech žáků, a nakonec čtení tiché.

Při poslechu je třeba dbát na to, aby byl text pro žáky přiměřený a odpovídal jejich schopnostem. Velice efektivní je jeho užití při mechanickém učení básní. Žákům pomáhá ke správnému přednesu se všemi důležitými faktory.

V rámci hlasitého hromadného čtení je důležité vymýšlet různé obměny výběru žáků a zamezit tak stereotypu. Typickým příkladem je například náhodné vybírání žáka, který čte danou část textu a ostatní žáci jej poslouchají.

Díky hlasitému sborovému čtení lze zaktivizovat a zapojit žáky ostýchavé nebo rytmicky méně zdatné. Ke kontrole čtení a seznámení s novým textem však vhodné není.

Jinak tomu je u hlasitého paralelního čtení, kdy je kontrola pro učitele už mnohem snadnější.

Tiché čtení přináší mnoho výhod, jako je například volba svého tempa četby, možnost vrátit se a pro lepší pochopení si text znovu přečíst. V průběhu orientačního rozhovoru zjišťujeme nejen správné porozumění obsahu, ale i pocity a dojmy z přečteného textu. Nespokojíme se s pouhým odpovídáním ano – ne, ale zjišťujeme důvod, proč tomu tak je. Pro učitele je totiž tato metoda zpětnou vazbou, která mu dává signál, jak postupovat dál.

3. Interpretační fáze hodiny

V rámci této fáze užíváme metod srovnávání, promyšleného systému otázek nebo řešení problémů. Hlavním cílem interpretační fáze je pochopení hlavní myšlenky textu.

Při metodě srovnávání porovnáváme životní zážitky, znalosti a dovednosti žáků nebo lidí v jejich okolí s tématem konkrétního příběhu. Důležité je však držet se zvoleného textu a neodbíhat od jeho tématu.

Metoda promyšleného systému otázek nabízí dva typy rozhovoru. Tím prvním je rozhovor sokratovský, při němž učitel žáky vede od otázky k otázce. U druhého typu rozhovoru zvaným heuristickým žáci na základě učitelovy otázky samostatně řeší určitý problém. Při rozhovoru je třeba dbát na to, aby učitel dával žákům přiměřené otázky, dbal na správný projev žáků a postupně do rozhovoru zapojil co nejvíce účastníků.

Při metodě řešení problémů žáci řeší určitý literární problém. Problém musí být natolik zajímavý, aby žáky motivoval k jeho vyřešení. To může být mnohdy složitou záležitostí. Proto

je tato metoda vhodná spíše pro skupinovou práci, při které každý žák může přispět vlastním dílem a společně tak mohou dosáhnout výborného výsledku.

4. Následné literárně estetické činnosti

Ve této fázi mluvíme o reprodukčních a produkčních činnostech, které z textu buď vychází, anebo se jím alespoň inspiřují.

Existuje mnoho druhů reprodukce. Na 1. stupni se užívá reprodukce věrná, což je doslovný přednes, který je mechanicky naučený. Jedná se například o přednes klasické autorské poezie. Žáci se těší její oblibě díky pravidelnému rytmu a rýmu, který se v ní nachází. Největší uplatnění má reprodukce volná, při které se žáci soustředí na obsah a celkovou kompozici textu. Při reprodukci výběrové je převypravována pouze určitá část textu většího rozměru. Reprodukce obměněná zase umožňuje tvořivý způsob převyprávění daného textu. Každou reprodukci textu může výrazně usnadnit použití slovní či obrázkové osnovy.

Prvky obou typů činností mají dialogizace a dramatizace. Dialogizací myslíme čtení textu v předem připravených a rozdělených rolích. Zpravidla takových rolí nebývá tolik, aby byli využiti všichni žáci. Těm připadá role vypravěčů, kteří se v průběhu čtení postupně střídají. V případě dramatizace volíme texty, které jsou žákům blízké a srozumitelné. Reprodukci doplňujeme o například pohyb, gesta a mimiku. Žáci se rádi podílí na tvorbě kostýmů či rekvizit. Jedná se o časově náročnou činnost, která musí být pečlivě připravená a zařazena s ohledem na schopnosti a dovednosti žáků.

Mezi produkční činnosti řadíme práci s literární postavou, jazykovými prostředky a ilustrací. Při práci s literární postavou můžeme například změnit vypravěčskou formu, přidávat nebo měnit charakter hlavní postavy či si domýšlet dějové zvraty a měnit dané situace. V rámci tvořivé práce s jazykovými prostředky lze převádět danou řeč na řeč jí opačnou, měnit rytmus záměnou slov, vytvářet různé jazykové hříčky a tropy. Je zajímavé pracovat s obsahem textu. Například je možné měnit původní význam textu. Pracovat se dá rovněž s ilustrací dané knihy. Žáci by již od 2. ročníku měli být schopni vyjádřit názor na výtvarnou stránku knihy. Úkolem učitele je seznámit žáky s faktem, že ilustrace a obsah textu spolu úzce souvisí a jeden druhého vzájemně doplňují. Dále by měli žáci znát nejznámější ilustrátory dětských knih a poznat styl jejich umělecké tvorby. V rámci práce s ilustrací mohou žáci hledat konkrétní úryvek v textu, který se váže k obrázku, popsat znaky či atmosféru kresby, anebo si mohou zahrát na ilustrátory samotné a k danému úryvku vytvořit ilustraci vlastní.

5. Fáze závěrečná

Na konci každé hodiny je důležité shrnout obsah a celkový průběh dané hodiny. Shrnutí provádí samotný učitel, anebo společně s žáky. Je důležité zopakovat nově nabyté vědomosti, obsah přečteného textu, ale třeba také mravní ponaučení, pokud je v textu ukryto. Je zde také prostor pro kontrolu práce, kterou žáci vypracovávali samostatně, celkové zhodnocení hodiny, ale také zhodnocení chování žáků (Zítková, 2005).

1.5 Charakteristika vybraných alternativních vyučovacích metod

Při výuce literatury je nezbytné uplatňovat vhodné vyučovací metody a postupy. Ty jsou vybírány s ohledem na specifika konkrétního literárního textu a umožňují žákům pracovat s textem tvořivě. Rovněž žákům umožňují uplatňovat své znalosti a zkušenosti.

V rámci proměny orientace školy na žáka a jeho potřeby vznikly i alternativní metody, jež se, stejně jako většina dnešních škol, zaměřují na otevřenost okolnímu světu.

Alternativní vyučovací metody jsou charakteristické pozitivním přístupem. S použitím těchto metod má každý žák možnost zažít úspěch, ocenění a radost z dobře odvedené práce. Z hlediska výkonu se ke každému žákovi přistupuje individuálně. Hodnotí se pouze jeho píle a snaha k dosažení konkrétních cílů s ohledem na jeho osobnost. Do popředí staví vlastní činnost žáků. Bere se ohled na to, aby žáci uměli komunikovat s ostatními, řešit neobvyklé situace, tvořivě myslet a konat, navrhnout zajímavá řešení, samostatně organizovat různé typy akcí atd. Svobodné jednání je realizováno volnějším působením učitele. Žáci jsou vychováváni k demokratickému soužití a jednání, ale rovněž vědí, že chování ve společnosti je omezeno zákony a pravidly, které umožňují snadnější průběh žití. Tyto metody učí žáky spolupracovat s ostatními. Jejich cílem je odbourat nepříjemné pocity ze soutěžení nebo soupeření. Jde o pochopení, že každý člověk je individualita a může mít odlišné názory, zvyky a postoje, které ale mohou být také správné a pro daného člověka velice důležité. Velice známý je konstruktivistický přístup, který v rámci jejich užití uplatňuje. Žáci se samostatně učí, poznávají a tvoří na základě své vnitřní motivace. Úloha učitele je zde potlačena na pouhého pozorovatele či zprostředkovatele a hlavním činitelem je tu žák samotný. Jedním z předpokladů efektivní výuky je, že vše, co se ve škole odehrává, by mělo být pro žáky smysluplné a srozumitelné a vycházet z jejich zájmů. Znamená to úzké propojení teorie, kterou poznává ve škole a praxe, ve které získané poznatky využívá.

V následujících řádcích jsou charakterizovány vybrané metody, užívané v praktické části této práce:

Diskuze

Diskuze je považována za velmi přínosnou metodu, která se však na základních školách uplatňuje velmi málo. Je velice vhodná pro aktivizaci žáků. Úkolem každého žáka je nejen formulovat vlastní myšlenky a názory, ale i pozorně poslouchat ostatní členy diskuze a klást jim otázky. Žáci si díky této metodě rozvíjí schopnost tolerovat názory a přesvědčení druhých. Pro použití této metody je však nutné žáky předem seznámit s danými pravidly a v průběhu diskuze dbát na jejich dodržování. Délka i téma diskuze by měly být vždy přiměřeny věku a zájmu účastníků.

Brainstorming

Tato metoda byla poprvé použita za účelem vymyšlení co nejoriginálnějšího reklamního sloganu. Podstatou této metody je v krátkém časovém úseku vymyslet co nejvíce možných originálních nápadů na dané téma nebo úkol bez kritického třídění jednotlivých řešení. Vymyšlené pojmy jsou následně logicky uspořádány a zařazeny do jednotlivých kategorií, což je v případě velkého množství nápadů velice dlouhý, složitý, ale zajímavý proces.

Myšlenkové mapy

Jedná se o způsob, jak lze složité věci snadno pochopit pomocí vlastních zkušeností a znalostí. V hlavě si totiž tvoříme klíčová slova, různá tvrzení nebo klíčové myšlenky, které dále spojujeme se znaky, čarami, čísly, obrázky, symboly atd. Výsledkem této tvorby je jednoduchý přehled, který je charakteristický svou srozumitelností. Velice častým a zároveň efektivním způsobem je užití brainstormingu a poté vytvoření myšlenkové mapy. Práce takovým způsobem zaručuje vysokou produktivitu řešení.

Situační metody

Jedná se o postupy, ve kterých žákům předkládáme modelové situace, jejichž náplní je vyřešení nějakého problému či úkolu, který souvisí s reálným životem. Situační metody obsahují podmínky, ztěžující proces řešení a dostávají tak řešitele do napětí, čímž aktivizují jeho vnímání. Žáci využívají svých získaných znalostí a dovedností k tvořivému řešení dané situace. Předpokladem dobrých výsledků je vzájemná spolupráce a komunikace v kolektivu všech zúčastněných.

Inscenační metody

V rámci inscenační metody se vcitujeme do předem stanovené role, přijímáme ji za svou a řešíme danou simulovanou situaci z jejího hlediska. Při jednání však uplatňujeme své zkušenosti, schopnosti a znalosti. Jedná se o emotivně vypjaté situace, ze kterých si každý žák odnáší dlouhotrvající zkušenosti a postoje. Každý žák svou spoluúčastí získává pomyslný návod na řešení budoucí možné situace. V literární výchově jich lze využít při osvojování nebo rozboru literárních děl, kdy se pomocí dramatizace snažíme vcítit do role konkrétních literárních postav.

Metoda řešení problémů

Oproti běžnému předávání již hotových poznatků a následnému pamětnému učení se zde žák aktivně podílí na procesu učení a poznatky získává vlastní činností, popřípadě za drobné pomoci učitele. Jedná se o proces zdoluhavý a poměrně náročný, ale výsledky učení jsou více než uspokojivé. Vždy vychází z toho, co je žákům blízké, přirozené a jsou přiměřené jejich schopnostem. Každá úloha musí vzbuzovat u žáka zájem o její vyřešení.

Skupinové vyučování

Skupinové vyučování je při školním vyučování využíváno poměrně často. Žáci se jeho prostřednictvím učí spolupracovat, samostatně si organizovat svou práci, vzájemně komunikovat a společně řešit dané problémy. Protínají se zde znalosti, schopnosti a zkušenosti celé skupiny, které většinou vedou k úspěšnému zvládnutí daného úkolu. Výuka tímto způsobem je velice efektivní. Podmínkou však je, že žáci musí být k takovému režimu práce vedeni pravidelně a znát pravidla, která jsou k němu určená. (Maňák, 1997).

Volné psaní

Žáci mají za úkol během pětiminutového časového limitu napsat celými větami co nejvíce myšlenek, které se jim na dané téma vybaví. Proces zaznamenávání toho, co se odehrává v jejich hlavách, by neměl být přerušen. To znamená, že zapisují i myšlenky, které s tématem aktuálně nesouvisí. Podmínkou však je, že se k tématu musí opět vrátit. Povoleno je také opomíjení gramatické správnosti. Naopak není možné se vracet a opravovat již napsané. Učitel je povinen 1 minutu před koncem limitu žáky upozornit, aby pomalu dokončili svá psaní. Po skončení daného limitu učitel vyzve dobrovolníky k prezentaci jejich nápadů.

Pětilístek

Tato metoda může být realizována jednotlivci, ve dvojicích, ale i ve skupinách. Je vhodné stanovit časový limit, který se například při psaní jednotlivců pohybuje v rozmezí 5-7 minut. Podobně jako u volného psaní, i zde je dané téma, nad kterým se žáci musí zamýšlet a napsat své myšlenky do pracovního listu. Ten se skládá z pěti řádků, kde na první řádek žáci napíší 1 podstatné jméno. Často to bývá jedním slovem vyjádřené dané téma. Ve druhém řádku se mají objevit 2 přídavná jména, která charakterizují vlastnosti daného tématu. Třetí řádek obsahuje 3 slovesa, která popisují, co dané téma dělá, nebo co se v jeho průběhu odehrálo. Čtvrtý řádek je zpravidla pro žáky nejobtížnější. Jejich úkolem je vymyslet větu shrnující děj tématu. Na posledním řádku se objevuje opět podstatné jméno v podobě synonyma k danému tématu. Pro prezentaci se doporučuje sdílet napsané nejdříve ve dvojicích. Poté již můžeme vybrat pár dobrovolníků, kteří předstoupí před tabuli a přečtou svá psaní.

Skládkové učení

Skládkové učení umožňuje aktivní zapojení všech žáků zároveň do vyučovacího procesu. Na začátku žáci tvoří čtyřčlenné skupiny, ve které každý člen skupiny obdrží jinou část textu. Poté se žáci shromáždí do tzv. expertních skupin. Kritérium pro rozdělení je přidělená část textu. To znamená, že zde žáci společně uvažují nad stejnou pasáží textu a vymýšlí, jak ji převypráví svým kolegům v domovské skupině. Poté se každý žák vrací do své domovské skupiny a zde se snaží společně logicky uspořádat převyprávěné části textu a vytvořit tak ucelený text (Grecmanová, Urbanovská, 2007).

Své místo zde mají i **didaktická hra** a **projektové vyučování**. Tyto pojmy jsou však podrobněji popsány v následujících kapitolách (viz. kapitola Zážitková pedagogika a Didaktická hra).

2 Zážitková pedagogika

V souvislosti se zážitkovou pedagogikou se mnohým z nás vybaví pojmy jako jsou prožitek, zážitek, zkušenost, pedagogika, která ve své výuce využívá zážitku jako svého prostředku k dosažení vytyčeného cíle.

Někteří autoři tyto pojmy nerozlišují a užívají je podle libosti ve stejném významu. Existuje však mnoho publikací, které se snaží tyto pojmy objasnit, anebo je přesně definovat. V následujících řádcích se budeme věnovat podrobnější charakteristice pojmů prožitek, zážitek a zkušenost.

2.1 Prožitek, zážitek a zkušenost

V případě pojmů prožitek a zážitek si musíme uvědomit, ve kterém časovém rozmezí se právě pohybujeme. Zda v přítomném, kdy se jedná o prožitek, anebo v minulém, kdy již mluvíme o zážitku. Prožitek se totiž stává zážitkem, když reflektujeme daný prožitek. „*Prožitek je tak minulostí zážitku.*“ (Soják, 2014. s. 20).

Prožitek

Pojem prožitek se stal v poslední době velkým fenoménem. Bývá často zneužíván pro komerční účely. Cílem je upoutat velkou masu lidí, kteří chtějí zažít něco nečekaného, dobrodružného, neopakovatelného. Nad pojmem prožitek se zamýšlí čím dál tím více vědních oborů. Zkoumají ho z pohledu pedagogiky, ale také psychologie. Rovněž bývá uváděn ve spojení s různými oblastmi, jako jsou například výchova, pedagogika a terapie. Přesto je těmto různým přístupům nadřazený pojem zážitková pedagogika (Kirchner, 2009).

Prožitek chápeme jako něco, co se právě odehrává v naší mysli. Bohužel nikdy nejsme schopni prožívat danou věc na plno, neboť nás svazují naše morální zábrany. V mnoha případech pohlížíme na to, co si o našem chování myslí druzí. To je důvodem, proč své prožitky záměrně zmírňujeme. Z části se na této svázanosti normami podílí příkazový způsob výuky v mnoha dnešních školách, který brání žákům v otevřenosti (Soják, 2014).

Soják (2014) nazývá stav, kdy člověk tvoří na základě své vnitřní motivace, jako tzv. **plynutí** (flow). Podmínkou k pracovní pílí a radosti z dobře odvedené práce je kladné přijetí a hodnocení ze strany společnosti. Ve stavu plynutí člověk považuje právě probíhající činnost za nejdůležitější a věnuje jí svou maximální pozornost (Gymnasion, 2004).

Hanuš a Chytilová (2009) uvádí několik znaků prožitku: Jednou z vlastností prožitku je jeho nenahraditelnost. Jedná se o jednotlivé, neopakovatelné události, které jsou časově i prostorově ohraničené. Z hlediska jedinečnosti prožitku si je důležité uvědomit, že není možné zaměnit jeden za druhý. Rovněž nelze nahradit jednu událost za jinou a očekávat stejný průběh prožívání u jiného člověka. Zaměříme-li se na samotné vnímání prožitku, nesmíme opomenout jeho individuální charakter. Každý z nás odlišně reaguje na podněty spojené s konkrétní situací. V našem chování jsme podmíněni dřívějšími zkušenostmi. Intencionálnost prožitku spočívá v tom, že nelze odloučit prožitek od jeho samotného obsahu. Prožívaná situace jednoznačně patří k prožívající osobě. Nepřenositelnost znamená, že není možné verbálně přenést prožitky z jednoho člověka na druhého. Prožitek vždy patří konkrétní osobě, a proto ho nelze jen tak přenést na jinou osobu. Dalším důvodem je vzájemná propojenost všech složek osobnosti při prožitku, které nelze nahradit prostřednictvím sluchového ani zrakového vnímání. Poslední vlastností prožitku je komplexnost, kterou prostřednictvím něho získáváme. Pro silné procítění je zásadní podmínkou zapojení tělesných i duševních jevů.

Zážitek

„Zážitek je něco, co jedinec prožívá a je zdrojem jeho osobní zkušenosti.“ (Soják, 2014, str. 21 – 23).

V rámci výchovy zážitkem se jedinec ocitá v prostředí, které je pro něho nečitelné, nepohodlné. *„Mluvíme o zóně komfortu.“* (Soják, 2014, s. 21 – 23). Pravdou ale je, že právě tyto podmínky ho nutí čelit výzvám a zpětně se vracet k důsledkům (Franc, Zounková, Martin, 2007). Svým odvážným jednáním lze zónu komfortu rozšiřovat, ale také svou nevykonností zmenšovat. (Soják, 2014).

Podle Činčery (2007) se jedná se o tři prostory, které ovlivňují člověka v jeho aktivitě. V oblasti, kterou nazývá zónou komfortní, jedinec není veden k řešení problémů a tím pádem se ani nerozvíjí v oblasti učení. Jinak je tomu v zóně učení, jejíž náplní je řešení takových situací, které jsou přiměřené schopnostem jedince a jeho sebevědomí i komfortní zóna může vzrůst. V opačném případě, v oblasti nezvládnutelných aktivit, se jedinec ocitá ve stresové situaci, kdy nároky na vyřešení nejsou pro něho zvladatelné a dochází tak k poklesu jeho sebevědomí a ztrátě odvahy k další činnosti. V procesu plánování prožitkových aktivit bychom měli vždy vycházet z této skutečnosti a plánovat s ohledem na danou skupinu účastníků.

Zkušenost

Prostřednictvím zážitku dosahujeme cíle, který jsme si předem zvolili. Vždy se ohlížíme za tím, co jsme prožili. „*Teprve takto zpracovaný zážitek, který je převeden do vědomí a náležitě zpracován, se stává životní zkušeností, jež je přenositelná.*“ (Jirásek, 2005 cit. podle Soják, 2014, s. 20).

Díky zkušenostem, kterých nabýváme téměř každý den, se dokážeme lépe orientovat v prostředí a společnosti, ve kterém žijeme. Dokážeme tak předvídat možné následky a lépe se jim vyvarovat (Soják, 2014).

2.2 Vymezení pojmu zážitková pedagogika

Zážitková pedagogika jako pedagogický směr či obor dosud nebyla přijata odborníky za akceptovatelný způsob výuky v přírodě nebo ve škole. Stále jí nebylo prisouzeno místo v systému pedagogických věd.

Pro pojmenování zážitkové pedagogiky lidé volí pojmy a výrazy jako jsou například: „*pedagogika volného času, výchova ve volném čase, výchova zážitkem, výchova prožitkem, výchova v přírodě, zážitková výchova, výchova dobrodružstvím, výchova výzvou*“ (Gymnasion, 2004, str. 9) a jiné. Jedná se o však o různé proudy, které jsou shrnovány pod totožné principy a je třeba je rozlišovat, nezaměňovat.

V případě zážitkové pedagogiky nejdůležitější a největší rozdíl spatřujeme v samotné zkušenosti, kterou získáváme na základě vlastního prožívání, vlastních činů a předáváme ji dál. Nejde přímo o zažívání něčeho neuvěřitelného či nebezpečného, ale patří sem i aktivity relaxační, při kterých si uvědomujeme naše vnitřní prožívání, či tvořivé aktivity, kdy ke splnění úkolu využíváme své fantazie. Samozřejmě využíváme různé druhy pohybových aktivit, které se mohou odehrávat v přírodě, ale i uvnitř místnosti (Gymnasion, 2004).

Výchovně vzdělávacích cílů je možné dosahovat v různých prostředích, sociálních skupinách a nejrůznějšími prostředky. Mezi výukové prostředky patří různé hry, modelové situace, tvořivé či dramatické aktivity, besedy, diskuze, aktivity na řešení problémových situací či plnění úkolů a především aktivity, které nutí žáky spolupracovat a vzájemně si pomáhat ve skupině (Klíčový rok, 2013).

Podstatou zážitkového vzdělávání je zapojení celého člověka. Jde tedy o spojení jeho pocitů, smyslů, ale také jeho předchozích zkušeností s budoucími zážitky. Zážitkové učení nám rovněž umožňuje učit se z důsledků našich činů, chyb ale i úspěchů. Prostřednictvím samotného

zážitku se ale učit nelze. K efektivnímu zážitkovému vzdělávání je zapotřebí reflexe a rozbor zážitku. Takovému cyklu říkáme akčně-reflexní cyklus (Franc, Zounková, Martin, 2007).

Cílem zážitkové pedagogiky jako metody je rozvíjet u žáků aktivitu, zapojit celou osobnost člověka a prostřednictvím hry vychovávat skrze prožitek, který žáci nadále uplatní v životě jako zkušenost. Učitelům nabízí možnost, jak mohou hravou formou dosáhnout pedagogických cílů a současně rozvíjet požadované znalosti, dovednosti a postoje u žáků (Klíčový rok, 2013).

2.3 Projektová metoda v zážitkové pedagogice

Projektem z hlediska pedagogiky se rozumí celek předem naplánovaných aktivit, založených na situacích z běžného života propojujících řadu vzdělávacích oblastí a oborů zároveň. Mísí se tak teoretické pole s polem praktickým. Výsledkem je vždy nějaký konkrétní a užitečný produkt, který je prakticky orientovaný (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009).

Projektová výuka se od běžné výuky liší především délkou svého trvání. Může se jednat o projekty jednodenní, týdenní, ale i roční. Záleží na daném tématu a jeho náročnosti na zpracování. V každém případě je důležité poskytnout žákům potřebný čas pro celkovou realizaci a nepokazit tak celý projekt přílišným spěcháním (Klíčový rok, 2013).

Rozdíl lze spatřit hlavně v průběhu projektové výuky. Naším cílem je žáky co nejvíce zapojit do činností, probudit v nich vnitřní motivaci k učení, jejich aktivitu a fantazii. Rovněž takové vybočení ze stereotypu a společné zažití něčeho nového a nečekaného může stmelit třídní kolektiv a vytvořit tak z něho dobře fungující tým. Záměrně stavíme žáky do situace, kdy přebírají zodpovědnost za své výsledky učení a záleží především na nich, zda dokáží bez učitelovy pomoci dané problémy úspěšně vyřešit (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009).

Projektová metoda dává žákům jedinečnou možnost uplatnit své znalosti a zkušenosti z běžného života. Žáci ale musí být schopni spolupracovat s ostatními, plánovat jednotlivé kroky společné práce, systematicky a logicky postupovat při práci, komunikovat v rámci celé skupiny, vzájemně si naslouchat a společně tak nacházet různá řešení konkrétních problémů a úkolů.

I při tomto typu výuky realizujeme obecné cíle vzdělávání a snažíme se o co největší rozvoj klíčových kompetencí. Úkolem učitele je vybírat témata, která jsou žákům blízká a vymýšlet úkoly jednak smysluplné, ale také přiměřené jejich schopnostem, dovednostem a znalostem (Klíčový rok, 2013).

Důležité je dbát na vnitřní motivaci žáků. Bez ní by totiž projektové vyučování postrádalo význam a nebylo efektivní. Žáci sami musí cítit potřebu zadané úkoly vyřešit, přijmout dané úkoly za vlastní a chtít se spolupodílet na dokončení projektu.

Při projektovém vyučování dbáme emocionální stránku žáků. Během mnoha aktivit jim umožníme se vcítit do fiktivních rolí, z nichž získávají nepřenositelné zkušenosti do běžné praxe. Ty si pamatují díky svým zážitkům z prožívání konkrétních situací (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009).

2.4 Prázdninová škola Lipnice

Jedná se o neziskovou organizaci, která byla založena v roce 1977 pod vedením Socialistického svazu mládeže. Nejednalo se o svobodné rozhodnutí tehdejších členů, ale o záměrný požadavek tehdejšího režimu. Mělo vzniknout vzdělávací středisko zabývající se výchovou v přírodě. O jeho existenci se zasloužila skupina lidí zvaná instruktoři pro pobyt v přírodě. Jejím charakteristickým znakem ovšem bylo svobodomyšlné uvažování a nevyhovující chování pro danou společnost. Kvůli těmto projevům komunistická strana organizaci oficiálně zrušila.

Bývalí členové však nezháleli a s využitím materiálů a zkušeností z předešlých kurzů založili PŠL² jako experimentální a vzdělávací centrum pod vedením psychologa Allana Gintela. Od této doby až do roku 1989 PŠL vytvořila 96 kurzů, kterých se zúčastnilo více než 3000 středoškoláků, vysokoškolských studentů a dospělých. Instruktorů sbor se skládal z více než 200 instruktorů, univerzitních profesorů, spisovatelů, vědců a umělců.

Typické pro kurzy v této době bylo, že se jich účastnili osoby politicky nevhodné a rovněž se zde otevřeně mluvilo o tématech a metodách politicky nesprávných. Podle tehdejších účastníků byla činnost PŠL cenná a morálně přijatelná. Spojovalo je hledání pravdy. Tedy především hledali pravdu o sobě samých, kdo jsou, co dokáží, zda překonají strach, malověrnost a nejistotu.

Filozofickou náplní Prázdninové školy Lipnice se stal antický svět, konkrétně řecký ideál kalokagathia. Jejím cílem bylo najít vlastní cestu, ideální výchovný koncept, který upřednostňuje harmonický rozvoj vnějšího i vnitřního světa. Proto jedním z poslání PŠL je najít hlubší vztah k sobě samým, ostatním lidem i světu prostřednictvím zážitkového vzdělávání, osobního rozvoje a pobytu v přírodě. Cílem PŠL je také rozvíjet aktivní přístup k životu,

---

² PŠL - Prázdninová škola Lipnice

zodpovědnosti, občanské účasti a osobnímu růstu. Tohoto cíle se snaží dosáhnout díky vícedenním kurzům, kde hlavní náplní jsou hry, pohyb, happeningy, diskuze a rozjímání.

Kurzy a programy PŠL

Prázdninová škola Lipnice pořádá různé typy kurzů. Mezi ty nejčastější patří kurzy otevřené, neboli kurzy autorské. Místo konání je především na chatě nebo ve středisku. Zahrnují různá putování či expedice. Nejběžnější délka jednoho kurzu se pohybuje v rozmezí 7 až 14 dní a počítají s účastí 20 až 30 účastníků. Mezi instruktory lze nalézt také bývalé členy kurzů, kteří zde pracují na základě dobrovolnického principu.

Každý program se skládá z předem připraveného scénáře, který je ale možné přizpůsobovat aktuálním podmínkám a potřebám účastníků. Dynamiku kurzů zaručuje střídání námahy a odpočinku, fyzicky a psychicky náročných her, ale také skupinové či individuální programy. Pro programy je typické rychlé tempo, vysoká intenzita a mnoho neočekávaných zážitků. Vztah instruktorů a účastníků je založen na úctě, vřelosti, empatii, opravdovosti a dodržování morálních zásad. Díky těmto vlastnostem mohou instruktoři reagovat na potřeby dané skupiny a měnit jednotlivé aktivity.

Nesmíme opomenout mezinárodní kurzy, které se konají jak v Čechách, tak i v zahraničí (Austrálie, Honkong) pod vedením českých, ale i zahraničních instruktorů či vzdělávacích organizací. První takový mezinárodní kurz proběhl v roce 1988 a byl nazván Interprojekt. Dalším kurzem v podobném duchu je projekt s názvem Intertouch, který se uskutečnil v roce 1997 (Franc, Zounková, Martin, 2007).

Hry PŠL

Zpočátku byl upřednostňován sportovní přístup, zejména výuka softbalu. Později byl tento přístup rozšířen o prvky turistiky, trampingu a táboření. S příchodem Allana Gintela se kurzy obohatily ještě o psychologické hry.

Téměř všechny hry objevující se na kurzech Prázdninové školy Lipnice, jsou detailně rozepsány v knižní sérii Zlatý fond her. Doposud byly vydány 4 díly, ve kterých jsou hry postupně doplňovány a zdokonalovány.

Od klasických her se tyto prázdninové hry odlišují svou všestranností. Jde v nich především o zapojení všech složek lidské osobnosti v jeden moment s cílem překonat své hranice a poznat sám sebe. K takovému překonání jsou však zapotřebí jisté zkušenosti ze života, proto některé aktivity nejsou vhodné pro velmi mladé hráče. Snaží se o využití krásy a velkého prostoru přírody a zprostředkovává tak účastníkům nevšední zážitky skrze zajímavé náměty.

Autoři upozorňují na to, že nelze kopírovat přesný průběh hry, i když jsme hru perfektně teoreticky nastudovali. Vždy je třeba respektovat jistá pravidla a řídit se jimi. Pak možná přijdeme na kloub tomu, jak efektivně zařazovat hry do našeho programu (Jirásek, 2002).

2.5 Kolbův zkušenostní model učení

Jednou z možností, jak využít získaného zážitku v podobě vzniklé zkušenosti, je velmi známý čtyřstupňový model učení Kolbův cyklus (Soják, 2014).

Jedná se o cyklus, který se skládá ze čtyř složek. Na počátku cyklu vzniká konkrétní zkušenost, za kterou se později ohlédneme v podobě reflexe. Následně se snažíme o její zobecnění, a nakonec získanou zkušenost uplatníme v praxi. Zkušenost a ohlédnutí společně tvoří první dimenzi a zobecnění s aktivním zkoušením dimenzi druhou. V těchto dvou dimenzích však spatřujeme dva protikladné směry. Na základě vzájemných vztahů mezi těmito čtyřmi složkami se vytváří základní struktura učebního procesu (Hanuš, Chytilová, 2009).

Podle Hanuše a Chytilové (2009) probíhá Kolbův model zkušenostního učení v praxi tak, že nejdříve nastává fáze konkrétní aktivity, ve které seznamujeme účastníky s úkolem, který budou řešit v rámci skupiny. Do této části patří motivace, uvedení pravidel a zodpovídání případných komentářů, a nakonec samotné provedení. Ve druhé fázi, v tzv. reflexi společně diskutujeme o průběhu dané aktivity. Hodnotí se zadání instrukcí a provedení. Ve třetí fázi, v tzv. zobecnění probíhá příprava pro fázi čtvrtou, kterou je aktivní zkoušení. Společně hledáme důležité momenty v průběhu aktivity, které bychom mohli následně aplikovat na budoucích výzvěch.

Ač je tento způsob učení velice praktický a je hojně využíván, lze se k němu stavět i kriticky. Například z hlediska jednotlivých fází není zaručeno, že budou v praxi na sebe navazovat tak, jak je tomu v Kolbově cyklu. Rovněž není řečena přesná délka trvání jednotlivých fází. Ani se přesně nedozvídáme, jestli je například potřeba věnovat některé části větší pozornost. Z hlediska osobnosti člověka není brán v potaz vliv společnosti, kultury a historie na jeho chování a prožívání. Tento cyklus nezaručuje, že jeho výsledkem bude kladná zkušenost (Činčera, 2007).

2.6 Reflexe

Neodmyslitelnou součástí každého zážitkového projektu nebo programu je reflexe. Jedná se o proces, při kterém se díky reflexi prožitků vytváří zážitky a využitím zážitků v praxi získávají nové zkušenosti, využitelné pro osobní rozvoj. Můžeme hodnotit celkový průběh akce, ale také to, co se odehrálo uvnitř našeho vědomí, jaké jsme si odnesli z akce prožitky a pocity. Pro tvůrce projektů nebo programů představuje reflexe zpětnou vazbu, která určuje, jak se bude akce dál vyvíjet. V rámci reflexe máme možnost komunikovat s lidmi, kteří zažili stejnou aktivitu a porovnat vlastní názory a zážitky s jejich osobními. Reflexe by měla být prováděna s menším časovým odstupem, aby byla více objektivní, racionální, a s ohledem na celou skupinu účastníků. Díky tomu dokážeme vnímat i jiné souvislosti a odpoutat se od emocí, kterými jsme byli obklopeni ihned po skončení aktivity.

Při reflexi je důležité dodržovat základní pravidla, kterými jsou například vzájemná důvěra a naslouchání si, tolerance názorů a postojů druhých a nepřerušování právě vedené řeči. Může se stát, že při reflexi vyplynou na povrch dlouho neřešené problémy, anebo nefunkční vztahy uvnitř skupiny. Zde se nabízí prostor pro jejich vyřešení.

Nedivíme se pouze dozadu za uplynulými prožitky, ale i dopředu a společně promýšlíme, jakým způsobem bychom mohli nabyté zkušenosti využít v běžném životě.

Vždy je vhodné si stanovit cíl, čeho chceme prostřednictvím reflexe dosáhnout, co by si podle nás měli žáci nebo účastníci uvědomit. Mezi nejčastější typ reflexe patří strukturovaný skupinový rozhovor, při kterém učitel nebo instruktor klade předem připravené otázky žákům. Pro ozvláštňení lze však reflexi provést například formou dramatizace, při které žáci formou divadelního představení ztvární své zážitky z akce. Použit můžeme rovněž palec jako ukazatel dobré či špatné nálady. Žáky oblíbené je výtvarné zpracování nálady. Lze ale také vyjádřit své pocity a zážitky písemně ve formě vyprávění, básně či písni. Možné je také využít různých didaktických pomůcek, jako jsou například červené a černé hrací karty, kdy každá barva znamená vyjádření konkrétního zážitku (Kirchner, 2009).

3 Didaktická hra

Jirásek (2002) popisuje hru jako prostředek k získání prožitků, na jejichž základě získáváme zkušenosti. Ty nám umožňují se lépe orientovat v životě, který nám neustále klade do cesty překážky. Tím, že je vyřešíme, se posouváme o krok dál.

Je obecně známé, že děti v sobě nosí nadměru energie, které se potřebují jakýmkoliv způsobem zbavit. Lze toho dosáhnout právě prostřednictvím her (Petillon, 2013).

Hra je jednou ze základních a každodenních potřeb dítěte. Vychází z jeho vnitřní motivace chtít se učit něčemu novému, ale také z radosti z pohybu či z jakékoliv jiné aktivní činnosti. Dokáže jí věnovat veškerou svoji pozornost, vynaložit pro ni všechny své síly. Jedná se o komplexní rozvoj různých vědomostí, dovedností a schopností zároveň (Houška 1991).

I v dnešní době je pro některé učitele spojení hry s učením velice obtížnou představou. Na tento fakt se pohlíží z hlediska časové náročnosti, útěku od reality a pouhé zábavy, která není užitečná. Přitom právě hravé učení žáky motivuje k činnosti a vyvádí je ze školního stereotypu (Petillon, 2013).

Prostřednictvím didaktických her si můžeme osvojit, opakovat nebo procvičovat učivo hravou a nenásilnou formou. Mnoho her stačí pouze modifikovat a užívat v různých předmětech podle aktuální potřeby (Maňák, 1997).

Hry je také možné využít pro znovuobnovení sil po práci, pro zbavení se negativních myšlenek, pro nácvik rolí, pro správný psychologický vývoj dítěte, i pro zábavné učení (Petillon, 2013).

Didaktická hra je velice oblíbenou činností dětí školního věku. Cílem každé didaktické hry je celkový rozvoj dítěte v oblasti jeho poznání, schopností a dovedností. Při zařazování tohoto způsobu výuky využíváme toho, že se jí žáci účastní dobrovolně a s radostí. Žákům je předkládána jako zábavná aktivita, při které si mohou hrát. Didaktická hra však v sobě skrývá vždy nejméně jeden výukový cíl, kterého je v jejím průběhu potřeba dosáhnout (Pausewang, 1993).

Zajímavé je, že pro žáky není důležité, že se naučí něco nového, ale motivuje je to, že vyřeší či překonají nějaký problém. Pod vlivem vnitřní motivace jsou žáci schopni rychle a správně vyřešit takové složité úkoly, které by při běžném vyučování řešili s velkými obtížemi. (Maňák, 1997).

Didaktické hry mají svá pravidla, která je potřeba dodržovat. Za jejich nesplnění následuje pokárání nebo trest. Dodržování pravidel má výchovný efekt. Skrze hry totiž žáci

poznávají dva protichůdné póly – výhru, spojenou se ziskem a prohru, spojenou se ztrátou. Díky hrám se žáci lépe poznávají a učí se spolupracovat (Maňák, 1997).

Hry pomáhají především slabším jedincům se socializovat do třídního kolektivu a přispívají ke stmelení vztahů mezi často povahově odlišnými žáky (Petillon, 2013).

V případě soutěží bychom měli žákům jasně vysvětlit zásady pro každou hru. Zdůraznit, že jako účastníci hry bychom se měli vyvarovat rivalitě a posměchu a naproti tomu hrát fair play, spolupracovat, mít úctu k poraženým a snažit se o úspěch celé skupiny. Je vhodné toto téma s žáky prodiskutovat předem a vyhnout se tak možným nepříjemnostem (Maňák, 1997).

Trendem, a zároveň i diskutabilním tématem dnešní doby, je pasivní přijímání informací prostřednictvím televizoru či počítače. Tato forma zábavy je v mnohém užitečná, ale nesmí přesáhnout hranice, kdy se z ní již stává závislost. Rodiče a učitelé by měli u dětí podporovat především aktivní prožívání a dbát na to, aby děti poznávaly svět hlavně díky své vlastní tvůrčí činnosti (Habisreutingerová, 1999).

3.1 Didaktické hry v literární výchově

Houška (1991) uvádí několik nápadů na použití didaktických her v hodinách literární výchovy. Své tipy uvádí vždy pro konkrétní třídu s ohledem na věk, znalosti, dovednosti a zkušenosti žáků v daném ročníku.

Pro druhou třídu doporučuje aktivity, při kterých žáci zapojují svou fantazii. Ve většině případů si mají představit nějakou nereálnou, ale zároveň zábavnou situaci a vymyslet o ní příběh, povídat si o ni, anebo ji nakreslit. Kromě vět vymýšlí i slova, básně, verše, rýmy, ale také vlastnosti lidí a předmětů.

Ve třetí třídě se již objevují aktivity, zaměřené na nadpřirozeno a různé záhady. Žáci tedy opět potřebují svou fantazii a vymýšlí netradiční příběhy, slova, básně a rýmy. Předmětům vymýšlí magické vlastnosti. Poprvé zde zmiňuje výběr básně a její přednes. Žáky odkazuje jak na texty čítankové, tak i mimočítankové. Nově zde zařazuje aktivity zaměřené na popis předmětů, situací, lidí a jejich vlastností.

Pro čtvrtou třídu vybírá aktivity, ve kterých žáci mají za úkol vyprávět o nadpřirozených bytostech, místech, situacích, anebo o ožvlých předmětech. Opět mají žáci za úkol vymyslet nová slova, básně, pohádky, povídky a zábavné příběhy. Zamýšlí se nad svým životem i osudy druhých. Nabádá k poetickému popisu předmětů anebo popisu zážitků při poslechu hudby. Zajímavé jsou uvedené hry. Tou první je hra zvaná slovní kopaná, ve které žáci navazují na

pojmy spojené s jejich představami. Další hrou je proměna věcí, v níž žáci přetváří význam daných předmětů.

V páté třídě doporučuje velice zajímavé aktivity, které rozvíjí tvořivost žáků a zároveň využívají jejich fantazie. Jedná se často o absurdní náměty, ke kterým mají žáci za úkol vymyslet vtipný příběh, povídku, pohádku, anebo báseň. Nabádá je ke tvorbě originálních námětů a řešení. Předkládá činnosti, shrnující jejich zážitky a vycházející z jejich zájmů. Opět zde zařazuje aktivity pro přednes básně a poetický popis.

3.2 Didaktická hra a její zásady

Při zavádění didaktických her do výuky se od učitele předpokládá, že bude dobře organizačně schopný a vyhne se tak nechtěné improvizaci.

V přípravách na vyučování si musí učitel vždy pečlivě promyslet, z jakého důvodu chce konkrétní hru realizovat, a jestli bude hra odpovídat jeho předem stanoveným cílům a potřebám. V neposlední řadě je třeba si dopředu rozmyslet časový plán. Také to, jak žákům vysvětlí cíl a pravidla konkrétní hry. Samozřejmostí je, že musí mít připravené potřebné pomůcky, pracovní listy apod. Také by měl brát ohled na schopnosti a dovednosti konkrétních účastníků. Určitě by si měl rozmyslet, jak bude didaktickou hru hodnotit a jak hru nadále využije. V průběhu hry by měl dbát na dodržování pravidel a zásad a orientovat se v průběžných výsledcích. Po skončení hry by měla následovat reflexe, ve které zhodnotí celkový průběh hry, ale také chování žáků.

Pro žáky v tomto věku je velice důležité spravedlivé zhodnocení výsledků. Učitel by neměl posuzovat výkony žáků z vlastního zaujetí. Vždy by měl zařídit, aby postupy vyhodnocování byli zřejmé a přesné (Maňák, 1997).

Aby byla didaktická hra vždy efektivní, je potřeba její podobu po určité době částečně pozměnit. Dětem tak vydrží zájem o hru a probudí v nich počáteční radost. (Pausewang, 1993).

3.3 Vlastní tvorba her, aktivit a pomůcek

V případě, že učitele omrzí přebírat již vymyšlené hry, anebo ho napadají jiné varianty či obměny, může si hry vyrobit sám, i s pomocí žáků. Výsledná podoba didaktické hry tak bude spojena s konkrétními žáky, tvořivým učitelem a atmosférou třídy.

V dnešní době je k dispozici mnoho dostupných materiálů plných zajímavých nápadů. Při výběru didaktických zohledňujeme věk žáků, jejich schopnosti, dovednosti a znalosti. Žáci

mladšího věku upřednostňují hry s jednoduchými pravidly a pomůckami. Čím jsou snazší na pochopení, tím jsou efektivnější. Naopak starší žáci mají rádi hry, jejichž cílem je vyřešit nějaký problém či úkol, jehož řešení jednoduché není (Maňák, 1997).

V případě, že vymýšlíme hru samostatně, měli bychom se řídit danými pravidly. Vždy zařazujeme aktivity, rozvíjející kreativitu a fantazii zároveň, doplněné o zájmy žáků. Cíl si volíme sami pro sebe, ale vždy konáme tak, abychom jej vždy nakonec dosáhli. V žádném případě dětem hru nenutíme násilím. Nikdy bychom tímto způsobem nedosáhli vytyčených cílů. Vždy přetváříme náš zájem v jejich zájem. Po každé vycházíme z aktuálních poznatků a dovedností žáků a také z aktuální situace (Houška, 1991).

Z hlediska tvorby pomůcek je možné k tomuto problému přistupovat kreativně. V mnoha případech není nutné si pořizovat drahé pomůcky, ale lze si je zhotovit vlastnoručně a v přijatelné cenové kategorii. Mnohdy můžeme pomůcky vytvořené pro konkrétní hru využít při aktivitě jiné. Výrobkům z papírového materiálu lze prodloužit jejich životnost pomocí laminace. Výrobky drobného charakteru můžeme uskladňovat ve starých vymytých kelímkách od jogurtů či tvarohů atd. (Pausewang, 1993).

3.4 Třídění didaktických her

Téměř v každé knize zabývající se tříděním her lze nalézt podobná kritéria pro jejich rozdělení. Didaktické hry třídíme z hlediska náročnosti na přípravu, množství potřebných pomůcek, herního prostředí, časového rozsahu, pravidel atd. (Pausewang, 1993).

Třídění her slouží pro rychlou orientaci v případě, že máme konkrétní představu o podobě hry, kterou chceme použít ve svém programu.

Třídění podle herního prostředí

Při plánování programu vždy bereme ohled na velikost prostoru, který máme k dispozici. Rozdíly v herním prostředí spatřujeme zejména v organizaci. V případě velkého prostoru je třeba zvážit možná rizika, kterých je oproti hraní v místnosti mnohem více.

Třídění podle pravidel

Pro některé hry jsou vymyšlena pravidla, která musí účastníci v průběhu hry dodržovat. Jiné však poskytují hráčům možnost se realizovat v roli, která jim nejvíce vyhovuje, uplatnit svou fantazii, tvořivost a organizační schopnosti. V takových situacích lze poznat lidské

vlastnosti, které jsme doposud u jedinců neměli možnost zaznamenat. Ukáže se, jak jsou účastníci schopni spolupracovat, řešit problémy, orientovat se v neznámé situaci, rychle a efektivně jednat.

Třídění podle stanoveného cíle

Každá hra může být využita různým způsobem. Záleží na tom, s jakým cílem k ní přistupujeme. Mnoho her může mít také více variant. Může se jednat o aktivity, ve kterých se účastníci potýkají se značnou fyzickou zátěží, ale také o hry, které si kladou za cíl účastníky spojit a vytvořit prostor pro vytvoření společných zážitků (Franc, Zounková, Martin, 2007).

Třídění podle formy her

Podle France, Zounkové a Martina (2007) rozlišujeme hry podle jejich formy na hry inscenační, týmové, simulační, iniciativní, hry v rolích, psychologické hry, sociodrama a předkurzovní hry.

První typ her, kdy jedinec čelí výzvě, a přitom je sám sobě nepřítelem, jsou hry inscenační. V těchto hrách jde o překonání sebe samotného, svých hranic, svého pohodlí a zjistit tak o sobě dosud nepoznané. Při reflexi nehledíme na to, jestli jedinec zdárně vyřešil daný úkol, ale zkoumáme cestu, která k výsledku vedla a jakou zkušenost si jedinec ze hry odnesl.

Dalším druhem jsou hry týmové, kdy výzvě čelí celá skupina. Většinou se jedná o hry soutěžního charakteru, ve kterých se od skupiny očekává, že budou mezi sebou komunikovat, vzájemně spolupracovat, důvěřovat si a podporovat se.

Hry, ve kterých účastníci vstupují do předem vymyšlených rolí a ocitají se v nereálných situacích, se nazývají hry simulační. V mnohém účastníky připravují pro život a jsou tak velice praktické. Tyto hry mohou mít více podob.

Hry, v nichž je cílem vyřešit daný úkol, se nazývají hry iniciativní. Počítá se zde s jistou podnikavostí všech účastníků. Ať už se jedná o řešení úkolu pomocí svého rozumu, nebo fyzickým působením.

Inscenační hry v sobě zahrnují také hry v rolích. Na rozdíl od her simulačních se zde jedná o hry vymyšlené. Většinou probíhají tak, že instruktoři sdělí účastníkům daný příběh, určí odpovídající role a úkolem hráčů je příběh a své role dál rozvíjet pomocí svých nápadů. Někdy se výběr rolí nechává na účastnících samotných. K výběru rolí bychom však měli přistupovat opatrně a s rozmyslem. Není vhodné, aby člověk hrál roli, která je naprosto odlišná od jeho charakteru.

Velmi zajímavou skupinou jsou hry psychologické. Pracuje se zde s emocemi a city, na které je vyvíjen větší nátlak než při obvyklých hrách. Poznatky a zkušenosti, které získáváme díky těmto hrám, jsou velice zajímavé. Tyto hry bychom měli do svých programů určitě zařazovat. Pravidlem však je, že instruktor by měl vždy postupovat citlivě a s rozmyslem.

Dalším v pořadí je sociodrama. I zde se setkáváme se vcítěním se do rolí. Cílem však je pod jejich vlivem diskutovat na zadané téma. Tyto hry zařazujeme do takové části programu, kdy jsou účastníci již v klidu, beze strachu z neznáma, jsou k sobě upřímní a otevření.

Poslední skupinou jsou hry předkurzovní. Takové hry využíváme v případě, že skupina účastníků, která se společně přihlásí na kurz, se běžně vídá a je tak možné jim zadat úkoly, které je připraví pro kurz a navodí tak motivační atmosféru. Jako příklad je zde uvedena výroba produktu, který mají za úkol s sebou přivést na kurz. V jeho průběhu bude vytvořen prostor k reflexi jeho výroby.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Charakteristika výzkumu

Cílem této části textu je charakterizovat výzkum, který byl proveden na základě realizace metod zážitkové pedagogiky v hodinách literární výchovy. Popíši zde výzkumný problém a cíl, charakterizuji sledovaný vzorek a prostředí, metody, které jsem pro výzkum použila, časový harmonogram výzkumu, a výběr textového materiálu.

V praktické části diplomové práce jsem použila kvalitativní výzkum. Jedním z hlavních rysů kvalitativního výzkumu je sběr dat, využití rozhovoru, pozorování, anebo shromáždění potřebných dokumentů k jejich analýze. Jedná se o práci se slovy a textem, nikoliv s čísly jako je tomu u výzkumu kvantitativního. Cílem kvalitativního výzkumu je prozkoumat důvody chování účastníků v přirozeném prostředí. „*Cílem výzkumníka je porozumět situaci tak, jak jí rozumějí sami aktéři.*“ (Denzin, Lincolnová, 2005 cit. dle Švaříček, Šed'ová, 2014, str. 18).

4.1 Výzkumný problém a cíl

Výzkumný problém diplomové práce zní: ***Jakým způsobem lze vyučovat literární výchovu pomocí metod zážitkové pedagogiky?***

Z tohoto důvodu je cílem praktické části navrhnout dva projekty, které budou vytvořeny na základě uplatnění metod zážitkové pedagogiky v literární výchově a prakticky je ověřit ve 4. třídě na Základní škole v Jablonném nad Orlicí. V průběhu výzkumu budu sbírat data pomocí rozhovoru a pozorování a analyzovat shromážděné dokumenty.

4.2 Popis sledovaného vzorku

Sledovaným vzorkem pro tento výzkum byla třída 4. B na Základní škole v Jablonném nad Orlicí. Výše zmíněnou třídu jsem vybrala záměrně vzhledem k dovednostem a schopnostem dětí v této věkové kategorii. Vybraná skupina žáků byla zvolena na doporučení mé matky, učitelky 1. stupně, která s touto třídou pracuje v rámci výuky angličtiny. Vyzdvihuje jejich zálibu ve čtení, ale také jejich inteligenci, upřímnost, citlivost, kreativitu, pracovitost, spontánnost a ochotu spolupracovat.

Třídu 4. B navštěvuje celkem 22 žáků, z toho 11 chlapců a 11 dívek. Jejich třídní učitelkou je PaedDr. Irena Francová, s níž jsem vedla polostrukturovaný rozhovor.

O své třídě říká, že se jedná o velice inteligentní žáky. Dva žáci mají individuální plán, ale přesto dosahují pěkných výsledků. Třídní jádro tvoří šikovná děvčata, která jsou velice aktivní, rády spolupracují a vymýšlí různé tvořivé aktivity. Žáci se ve třídě vzájemně respektují, ovšem problém nastává při komunikaci, ve které neumí naslouchat jeden druhému. V případě, že mají nastavená pravidla a hranice, jež musí dodržovat, pracuje se s touto třídou velice dobře.

V literární výchově využívají čítankových textů i otázek k nim přiřazených. V tomto roce používají čítanku pro 4. ročník od nakladatelství Fraus. Z důvodu náročnosti některých textů se paní učitelka vybírá i texty mimočítankové, které odpovídají zájmu dětí a jsou užitečné pro život. Většina žáků čte velice ráda, plynule, se správnou intonací, nahlas i tiše a ráda si také o knihách povídá. Proto paní učitelka do výuky zařazuje dílny čtení, kde je k tomu prostor. Žáci si rovněž po celý rok vytváří čtenářské deníky, které prezentují před třídou. Jako oblíbené knižní tituly žáků paní učitelka uvedla například sérii Deník mimoňky, Deník malého poseroutky, nebo také pohádku Tatínku, ta se ti povedla. Paní učitelka se snaží využít všech hodin čtení k tomu, aby u žáků rozvíjela plynulé čtení, správné porozumění textu, ale také kladný vztah ke knihám.

Z metod zážitkové pedagogiky v hodinách využívá například myšlenkovou mapu, volné psaní, dramatizaci, diskuzní aktivity, řízený rozhovor a práci ve skupinách. Ráda do vyučovacích hodin zařazuje tvorbu básní či textů, které žáci doplňují svými ilustracemi. Při diskusních aktivitách řeší žáci jakákoliv témata a dělí se s ostatními o své vlastní příběhy.

4.3 Popis výzkumného prostředí

Realizace výzkumu probíhala na Základní škole Jablonné nad Orlicí. Tuto školu jsem navštěvovala v letech 1999–2008 jako žákyně 1. i 2. stupně, a proto mi je prostředí školy velice známé. V současné době zde pracuji jako externí pracovnice.

Jedná se o školu plně organizovanou s cca 400 žáky. Podle ŠVP³ se jedná o **Otevřenou školu**. Jsou otevřeni v oblasti přístupu k žákům, rodičům i veřejnosti. Zaměřují se především na kvalitní výuku cizích jazyků, informační technologii, inkluzivní vzdělávání a spolupráci na školních či zahraničních projektech (ŠVP Základní škola Jablonné nad Orlicí, 2015, str. 9).

Třída je vhodně vybavena zrekonstruovaným školním nábytkem a potřebnými pomůckami. Nachází se v ní dnes již standartní vybavení, jako je například počítač s možností připojení k internetu. Třída je vyzdobena žákovskými pracemi a nástěnnými výukovými obrazy, které jsou

---

³ ŠVP – Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání

zaměřené na probírané učivo během školního roku. Při pravidelném úklidu třídy žáci dbají především na třídění odpadu a péči o květiny.

4.4 Metody výzkumu

Jednou z nejčastěji využívaných metod kvalitativního výzkumu je otevřené zúčastněné pozorování. Jedná se o poměrně náročnou metodu sběru dat. Pozorovateli však umožňuje být v přímém centru dění probíhajících aktivit, ve vzájemném působení s pozorovanými účastníky. Ti jsou o výzkumu předem informováni. Úlohou pozorovatele je reflexivně sledovat probíhající aktivity a s jejich výsledky následně seznámit i své okolí. Pomocí zúčastněného pozorování zapisujeme především jevy, které bychom se z rozhovoru nejspíš nedozvěděli (Švaříček, Šed'ová, 2014).

Pro zaznamenání zúčastněného pozorování využíváme terénních poznámek. Při jejich tvorbě se snažíme co nejpečlivěji zaznamenat, co jsme měli možnost vidět, slyšet a zažít. Terénní poznámky dále dělíme na poznámky popisné a reflektující. V prvním případě je v našem zájmu popsat sledované prostředí, ale také účastníky výzkumu a jejich chování. V případě reflektujících poznámek popisujeme pouze své myšlenky z pozorování.

Zajímavou metodou je skupinová diskuze, při níž získáváme názory a postoje jednotlivých účastníků výzkumu. Jedná se o komunikaci celé skupiny. Jedinci mající psychické zábrany se v průběhu jejího dění více uvolní a snadněji vyjádří své názory.

Organizovanějším typem skupinové diskuze je skupinové interview, při kterém zjišťujeme názory a myšlenky většího počtu jedinců. Výhodou je, že získáme mnohem více kvalitních informací, než kdybychom zpovídali samotného jedince. Členové skupiny se vzájemně kontrolují a doplňují. Tento typ diskuze je navíc pro účastníky velice zábavný (Hendl, 2016).

Lze také využít hloubkového rozhovoru, při kterém zpovídáme pouze jednoho účastníka výzkumu pomocí několika otevřených otázek. Cílem hloubkového rozhovoru je získat odpovědi přirozeným způsobem. Hloubkový rozhovor dále dělíme na rozhovor polostrukturovaný a nestrukturovaný. V prvním případě si otázky k rozhovoru záměrně připravujeme, zatímco v nestrukturovaném rozhovoru necháme účastníka volně vyprávět (Švaříček, Šed'ová, 2014).

4.5 Časový harmonogram výzkumu

Výzkum probíhal na začátku měsíce ledna roku 2017. Před samotnou realizací projektu jsem provedla polostrukturovaný rozhovor s třídní učitelkou. Týkal se jejího stylu výuky literární výchovy, zájmu žáků o čtení, využívání metod pro práci s textem a zařazování her. Na základě získaných informací jsem vypracovala dva projekty s využitím metod a her, které si žáci z větší části neměli možnost zkusit či zažít. Totéž se týká literárních textů, které žáci nikdy předtím neměli možnost číst v rámci literární výchovy.

Pro realizaci dvou projektů bylo zapotřebí 8 vyučovacích hodin. Jako první jsem odučila projekt s názvem *Hadí král*. Po čtrnácti dnech následoval druhý projekt *Bílá paní*. Výuka probíhala v rámci dvou vyučovacích bloků vždy s odstupem jednoho dne.

4.6 Výběr textového materiálu

Při výběru textového materiálu jsem využila příběhů, jejichž děj se odehrává v blízkosti města Jablonné nad Orlicí. Tyto texty jsem vybírala záměrně, neboť se jedná o město, ze kterého pochází většina žáků. Žáci tak měli možnost poznat texty, jež hovoří o historii jejich regionu a rozšířit si své obzory.

Autorem knihy **Pod suchým vrchem**, z níž pochází pověst **Hadí král** (příloha č. 1) a na jejímž základě jsem vytvořila projekt s názvem *Hadí král*, je Antonín Špinler (Špinler, 2014). Jedná se o velice uznávaného pedagoga, který v minulosti působil na Základní škole v Těchoníně. Svě žáky vedl hlavně k úctě a lásce ke svému rodnému kraji. Kromě pověstí psal také pohádky a povídky pro děti i dospělé. Josef Kremláček ozdobil tuto knihu svými ilustracemi (webové stránky obce Těchonín, 2010).

Autory knihy **Pohádky Lanšperského hradu**, ve které lze nalézt pohádku **Jak na Lanšperk přijela bílá paní** (příloha č. 2), jsou Radim Dušek, Libor Kubišta a Petr Žitný. Na základě této pohádky jsem vytvořila svůj druhý projekt s názvem *Bílá paní*. Kniha vypráví o záhadách a obyvatelích hradu Lanšperk. Dnes lze na místě hradu nalézt pouze zříceninu. Nachází se nedaleko města Ústí nad Orlicí a je volně přístupná veřejnosti. Knihu doprovází nádherné ilustrace Stanislavy Pecháčkové (Dušek a kol., 2014).

5 Zrealizované vyučovací jednotky

V rámci realizace praktické části práce byly vytvořeny dva projekty čítající dohromady 8 vyučovacích jednotek. Jednotlivé vyučovací jednotky jsou rozepsány zvlášť, ale vyučovány byly vždy jako jeden vyučovací blok.

V přípravách na hodinu je vždy uveden název projektu, ročník, vzdělávací oblast, vyučovací předmět, časová dotace, organizační formy, použité metody, potřebné pomůcky, výchovně vzdělávací cíle a metodický postup.

Výuka je obohacena o metody zážitkové pedagogiky, díky nimž jsem do programu zařadila mnoho didaktických her, diskuzních aktivit, řízenou imaginaci, senát, volné psaní, pětilístek, skládkankové učení, myšlenková (mentální) mapa, čtení s otázkami atd.

5.1 Přehled vytvořených výukových materiálů

Projekt Hadí král – Vyučovací jednotka č. 1

Vyučovací jednotka č. 2

Vyučovací jednotka č. 3

Vyučovací jednotka č. 4

Projekt Bílá paní - Vyučovací jednotka č. 1

Vyučovací jednotka č. 2

Vyučovací jednotka č. 3

Vyučovací jednotka č. 4

5.2 Charakteristika vytvořených projektů

Projekt Hadí král

Projekt Hadí král byl vytvořen na základě stejnojmenné pověsti. Tato pověst pochází z knihy Pod suchým vrchem, jejímž autorem je Antonín Špinler (více o autorovi v kapitole 4.6). Příběh je napsán starým jazykem a pro žáky čtvrtého ročníku je méně srozumitelný. Z toho důvodu jsem vytvořila slovníček, ve kterém jsou neznámé pojmy vysvětleny (příloha č. 3). Žáci dostávali jednotlivé části textů postupně. Hned od začátku projektu si každý z žáků tvořil vlastní knihu. Do ní si postupně lepili jednotlivé části textu a celou knihu zdobili vlastními ilustracemi na téma příběhu (příloha č. 4).

Projekt Bílá paní

Projekt Bílá paní byl vytvořen na základě pohádky Jak na Lanšperk přijela bílá paní. Příběh je součástí knihy Pohádky lanšperského hradu, jejímiž autory jsou Radim Dušek, Libor Kubišta a Petr Žitný. I při tomto projektu si žáci tvořili vlastní knihu, do které si postupně lepili jednotlivé části textu a doplňovali ji o své ilustrace na téma příběhu (příloha č. 5).

5.3 Projekt - Hadí král

5.3.1 Vyučovací jednotka č. 1

Název projektu:	Projekt Hadí král
Ročník:	4.
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vyučovací předmět:	Český jazyk
Časová dotace:	45 minut
Organizační formy:	hromadné, skupinové vyučování a individuální práce
Použité metody:	metody motivační, metody slovní – vysvětlování, práce s textem, řízený rozhovor, řízená imaginace, myšlenková mapa, metody diskuzní - řízená diskuze, metody hodnotící
Pomůcky:	izolepa, černý fix, kniha Pod suchým vrchem, polštáře, relaxační hudba, počítač, prázdné lístečky papíru, tvrdé papíry rozměru A2, lepidla, 1. část textu, slovníček neznámých pojmů
Výchovně vzdělávací cíle:	<p>kognitivní: krátce vyprávět vlastní zážitek; stručně popsat jednoduchý děj nebo předmět; rozlišit pojmy podle určitých kritérií; uspořádat pojmy podle logické souvislosti; správně se vyjadřovat spisovným jazykem v řeči i v psaném projevu; postupně rozšiřovat slovní zásobu</p> <p>afektivní: respektovat základní komunikační pravidla v rozhovoru nebo diskuzi; diskutovat na dané téma; přijmout odpovědnost za své chování; spolupracovat ve skupině</p> <p>psychomotorické: seřadit pojmy pomocí logického uvažování; konat činnost podle slovního návodu; konat činnost na základě svých znalostí a zkušeností; číst plynule, s porozuměním a nahlas daný text; zdokonalit písemný projev; pracovat tvořivě s literárním textem; text doplnit o vhodnou ilustraci</p>

Metodický postup:

1. Řízená imaginace – Výlet do lesa

Žáci si pohodlně lehnou na lavici a zavřou oči. Pro větší pohodlí jim dáme měkké polštářky, které si mohou dát za záda, anebo si na ně přímo lehnout. Pro vytvoření uvolněné atmosféry hraje relaxační hudba. Z počátku aktivity žákům povídáme o cestě do vysněného lesa. Zmiňujeme barvy, zvuky, jak se cítíme, jaká je v lese atmosféra, jaké vidíme živočichy, rostliny atd. Poté již žáky necháme proniknout do svého vlastního snu o lese.

2. Reflexe aktivity

Po zhruba 5 minutách klademe žákům otázky, které se týkají představování. Jedná se například o tyto otázky: **Bavilo vás si na chvíli lehnout a relaxovat? Dokázali jste se soustředit? Napadalo vás toho hodně nebo jste jen matně vzpomínali, co je možné vidět v lese? Představili jste si les, který dobře znáte? Které barvy jste v lese viděli? Které zvuky jste v lese slyšeli? Jak jste se v lese cítili? Jaká byla atmosféra v lese? Které živočichy a rostliny jste cestou viděli? Byl v lese nějaký potůček?**

3. Myšlenková mapa

V další aktivitě využijeme situace, že jsou žáci stále ještě plni dojmů z představování. Sdělíme jim, že jejich úkolem bude ve skupinách napsat na lístečky co nejvíce pojmů, které je napadaly během imaginace. Jedná se například o tyto pojmy - koloušek, houby, jahody, mech, krmelec, borůvky, atd. Jelikož lístečků bude mnoho a budou se s velkou pravděpodobností opakovat, necháme žáky nejprve roztřídit lístečky tak, aby se každý pojem vyskytoval pouze jednou. Poté co mají žáci lístečky roztříděné, dostanou za úkol, aby se pokusili lístečky logicky uspořádat do jednotlivých okruhů. Vznikne tak myšlenková mapa na téma les (příloha č. 6).

4. Reflexe aktivity

Opět se s žáky vrátíme k uplynulé aktivitě pomocí otázek, na které žáci střídavě odpovídají. Zeptáme se jich například takto: **Co jsme se dozvěděli, uvědomili si nebo si připomněli o lese? Dozvěděli jste se díky této aktivitě něco nového?**

5. Čtení první části textu

Každému rozdáme první část textu. Žáci si do předem vytvořené knihy tento úryvek nalepí pomocí lepidla. Ve čtení úryvku se žáci střídají a čtou nahlas. První část textu zní takto:

Vracel se brzy ráno hajný Vendelín z Černého lesa a spatřil, jak čtyři vrány útočí na něco v trávě na kraji lesa. Tak tohle ne, čtyři na jednoho, hned vás zaženu. Nabil do drátovky patrónu. Vrána měla štěstí, neboť Vendelín ve spěchu nabil ten nejjemnější brok. Šedivky zmizely a hajný hledal napadeného. No vida, hadího masa se krákorám zachtělo. Natrhal obklady z vlhkého mechu, přiložil na bolesti a opatrně omotal provázekem. Vstrčil ji za košili a spěchal domů.

V hájovně se měl had dobře. Hajná ho brzy vyléčila a vykrmila. Ted' teprve si rodiče i děti všimli, jak se mu na hlavě rozzářila zlatožlutá koruna.

„To je jistě hadí král“ prohlásil Venda, musíme mu taky dát královské jméno, ale jaké?“

„Tak třeba Viktor, na zámku taky křtili Viktora,“ dodal otec a jméno mu zůstalo.

V hájovně brzy poznali, co Viktor umí. Hajná si libovala, že u chlebůvky už vůbec nejsou švábi, na sýpce zmizeli škodliví brouci i myši, ve sklepě už nenašli brambory ani zeleninu ostrouhanou od slimáků, na včelíně nezlobily myši a ze sádku i ze zahrady se vystěhovali hryzci i další škůdci. A to se dosud Viktor nepochlubil, že ráno i k večeru střeží kvočnám kuřátka a v noci už dvakrát zahnal od kukaně s vejci drzého tchoříka.

6. Diskuze o textu

Nejdříve žáky vyzveme k hledání pojmů, které jsou pro ně neznámé. Společně s otevřeným slovníčkem neznámých pojmů (příloha č. 3) diskutujeme nad možným významem konkrétních slov. Poté již pomocí otázek zjišťujeme, zda žáci pozorně četli daný úryvek a zapamatovali si jeho děj. Klademe například tyto otázky: **Co se přihodilo tehdy v Černém lese? Co si myslíte o tom, že vrány byly čtyři a had jenom jeden? Zachoval se hajný správně, když je odehnal? Jaký materiál z lesa využil hajný k první pomoci zraněného? Čím byl had zvláštní? Jaké jméno mu rodina vymyslela? Co všechno dělal had pro rodinu hajného? Co si myslíte, že dostával jako odměnu?**

5.3.2 Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 1

Jelikož jsem žáky předtím neznala, ještě před začátkem hodiny jsme společně vyrobili cedulky s jejich jmény, které si připevnili na tričko. Pro tvorbu jmenovek jsme použili lepicí pásku a černý fix. Cedulky mi umožňovaly rychle reagovat na žáky a snadno s nimi komunikovat.

Žáci si vyrobili papírové knihy, které pojmenovali názvem Hadí král. Kniha jim sloužila jako portfolio určené k lepení textů a zakládání různých pracovních listů.

Na začátku vyučovací hodiny jsem žákům představila knihu Pod suchým vrchem. Prozradila jsem jim, že se jedná o knihu plnou pověstí našeho regionu a my si přečteme pověst s názvem Hadí král. Pro motivaci jsem žákům ukázala ilustrace, jež doplňují tento text v knize. Někteří žáci mi sdělili, že tuto knihu také vlastní.

Po skončení prezentace jsem žákům rozdala polštářky a řekla, ať se posadí pohodlně a zavrou oči. Polštářek si mohli dát buď za záda, anebo pod hlavu. Poté, co se všichni usadili, jsem pustila relaxační hudbu a svým vyprávěním jsem je zavedla do vysněného lesa. Popisovala jsem krásný jarní den. Mluvila jsem asi minutu, a poté jsem již nechala žáky rozjímat o lese.

Přibližně po pěti minutách jsem pomalu stáhla hudbu. K aktivitě jsem se vrátila formou řízeného rozhovoru. Někteří žáci si představovali les, který dobře znají, jiní zase les pohádkový. Popisovali, že v lese slyšeli jelena a cvrčky, viděli například ptáky, medvědy, srny, ale také skřítky a víly. Všichni se shodli na tom, že se cítili příjemně a uvolněně.

Po reflexi aktivity jsem žáky vyzvala, aby napsali co nejvíce pojmů na téma les. Připomněla jsem jim, ať píší především to, o čem snili. Poprosila jsem je, aby psali po celé šířce lístečku, abychom jej přečetli i z dálky. Když žáci nevěděli, co psát, dala jsem jim pokyn k přemístění na koberec. Zde bylo jejich úkolem rozřídít lístečky na stejné a odlišné a logicky je uspořádat. Žákům se podařilo rozdělit les na živé a neživé organismy.

I k této aktivitě jsem se vrátila formou řízeného rozhovoru a ptala jsem se žáků, co se dozvěděli, uvědomili si nebo připomněli o lese.

Po ukončení rozhovoru jsme si rozdali první části textu a slovníčky neznámých pojmů. Žákům jsem vysvětlila, že se do nich podíváme, pokud nějakým pojmům nebudeme rozumět. Poté už se žáci hlásili dobrovolně ke čtení. Střídali se po 3-5 větách.

Po přečtení textu jsem pomocí otázek zjišťovala, jestli žáci textu porozuměli. Nejdříve jsme vyhledali slova, kterým jsme nerozuměli, a ujasnili si jejich význam ve slovníčku. Žáci nevěděli například, co znamenají pojmy drátovka, patróna, brok, šedivky, krákory a chlebůvka. Poté jsem se ptala na hlavní postavy a děj příběhu.

5.3.3 Vyučovací jednotka č. 2

Téma:	Projekt Hadí král
Ročník:	4.
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vyučovací předmět:	Český jazyk
Časová dotace:	45 minut
Organizační formy:	hromadné, skupinové vyučování a individuální práce
Použité metody:	metody motivační, metody slovní – vysvětlování, práce s textem, řízený rozhovor, didaktická hra, hra v rolích, metody diskuzní - řízená diskuze, metody hodnotící
Pomůcky:	prázdné papíry, tužky, gumičky, košík, 2. část textu, lepidla, slovníček neznámých pojmů, tabule, křída
Výchovně vzdělávací cíle:	<p>kognitivní: krátce vyprávět vlastní zážitek; stručně popsat jednoduchý děj nebo předmět; řešit problém na základě svých znalostí a zkušeností; navrhnout způsob řešení daného problému; rozlišit pojmy podle určitých kritérií; správně se vyjadřovat spisovným jazykem v řeči i v psaném projevu; postupně rozšiřovat slovní zásobu</p> <p>afektivní: respektovat základní komunikační pravidla v rozhovoru nebo diskuzi; diskutovat na dané téma; přijmout odpovědnost za své chování; ztotožnit se s předem určenou rolí; spolupracovat ve skupině; sdílet svůj názor s ostatními</p> <p>psychomotorické: číst plynule, s porozuměním a nahlas daný text; zdokonalit písemný projev; konat činnost podle slovního návodu; pracovat tvořivě s literárním textem; text doplnit o vhodnou ilustraci</p>

Metodický postup

1. Svitky

Žáci obdrží papír, který rozdělí na 3 části. Do první části papíru napíší své vymyšlené královské jméno. Do druhého pole, jakými činnostmi pomáhají v domácnosti a do třetího pole napíší, jaké odměny za vykonané činnosti dostávají (příloha č. 7). Po dokončení svitky srolují, převáží gumičkou a položí na lavici. Všechny svitky dáme do proutěného košíku, zamícháme a poté chodíme mezi žáky, kteří postupně tahají jednotlivé svitky a snaží se uhodnout jejich autora. Předem žáky upozorníme, že nebudou vytaženy všechny svitky z časového důvodu.

2. Reflexe aktivity

Stejně jako u předchozích činností se vrátíme k uplynulé aktivitě pomocí kladení otázek. Ptáme se na potíže při hádání autora a také na obsah svitků. Jedná se například o tyto otázky: **Bylo pro vás těžké uhádnout, čím je daný svitek? Podle čeho jste majitele svitku poznali? Podle čeho jste si vymýšleli své královské jméno? Které činnosti doma děláte? Jaké odměny za to dostáváte?**

3. Čtení druhé části textu

Každému rozdáme druhou část textu. Žáci si opět do předem vytvořené knihy daný úryvek nalepí pomocí lepidla. Čtení probíhá stejným způsobem jako při čtení první části textu. Druhá část textu zní takto:

Uplynulo sedm úrodných let a lidem se vedlo dobře. A to snad nemohli vidět tři škorpiví králové, vyhlásili si válku a jeden druhého chtěl pokořit a zničit. Lehce se jim válčilo, seděli v zámcích v teple, pili a jedli a poroučeli generálům a ministrům. A v bitvách umírali vojáci, padali koně, hořely chalupy, stodoly i dvory. Hladoví vojáci brali vše z komor, sklepů, sýpek, chlévů a lidem zbyly jen oči pro pláč. Vendelínovu hájovnu a několik chalup u ní neobjevili vojáci ani mor. To proto, že byla ukryta v hlubokém lese a na jedinou úzkou cestu do ní nakáceli co nejvíc stromů.

První se objevil před záseky na cestě podivný drobný mužík s malou klíčkou.

„Jsem hadař Neto, tohle je můj přítel Lotos, a za krajíc chleba vám předvedeme, co jste nikdy neviděli a neslyšeli.“

Dvě zvědavé sousedky rychle přinesly krajíčky a hadař začal. Ze záňadří vytáhl ohmatanou písňalu, obrátil klíčku a na její dno položil Lotosa. Zapískal hlubokou loudavou melodií a hádek se slastně počal svíjet. Při rychlejších zvucích už zvedal hlavu vzhůru a ocasem kroužil po

prkénku. Pak spustil hadař skočnou a Lotos se odpaloval do výšky. První díl představení zakončil krásnou vývrtkou, při níž stál na ocase. Zazněl potlesk.

4. Diskuze o textu

Opět si nejdříve vyjasníme neznámé pojmy v textu. Poté již pomocí otázek zjišťujeme, zda žáci pozorně četli daný úryvek a zapamatovali si jeho děj. Klademe například tyto otázky: **Kolik úrodných let uplynulo, než přišla válka? Co dělali během války králové a co obyčejní lidé? S čím a s kým přišel hadař? Jaké umění had uměl? Povedlo se mu jeho představení?**

5. Ministři řeší bídu

Následuje aktivita, při které budou žáci vystupovat v roli ministrů spravedlnosti. Zadání úkolu zní: Skončila válka a král vám přikázal, abyste vymysleli řešení, kterým odstraníte bídu v zemi. Žáci pracují ve skupinách a vybraný zapisovatel zaznamenává různé způsoby řešení. Na poradu mají předem stanovený čas – 10 minut. Po skončení žáci mezi sebou vyberou jednoho mluvčího, jenž předstoupí před žáky a nahlas přečte jejich návrhy (příloha č. 8). Po vystřídání všech skupin společně hlasujeme pro nejlepší návrh, který předáme panu králi.

6. Reflexe aktivity

Znovu se vrátíme k uplynulé aktivitě pomocí otázek, které položíme žákům. Řešíme aktivitu z pohledu ministrů a běžných lidí. Klademe například tyto otázky: **Jaké měl král ministry? Vymysleli ministři řešení s ohledem na lidi? Umíte si představit žít v takové době? Myslíte si, že by krále zajímala situace běžných lidí? Myslíte si, že by král dal takový úkol ministrům? Co si myslíte, že se stalo v pověsti dál?**

7. Ukončení první části projektu

Žákům poděkujeme za snahu a ochotu spolupracovat.

5.3.4 Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 2

Na začátku hodiny jsme se zamysleli, kdo jak doma pomáhá a jestli za své snažení dostává nějakou odměnu. Tyto činnosti měli žáci za úkol zapsat do vytvořeného svitku, který rozdělili na tři části. Abychom si svitky poznali, do první části se podepsali jako králové a královny. Žáci si aktivitu užívali, vymýšleli vtipná královská jména, například Král banánů, Král Čech, Adéla IV. atd. Ze svitků jsem se dozvěděla, že děti pomáhají například s vysáváním,

vytíráním podlahy, utíráním prachu a dostávají za vykonané činnosti sladkosti, peníze, pusu anebo mají povolení být déle na počítači. Po ukončení psaní měli žáci svůj svitek převázat gumičkou a vhodit do košíku. Po shromáždění všech svitků jsem chodila po třídě a vybraní žáci měli za úkol vytáhnout jeden svitek, ten nahlas přečíst a pak zkusit uhádnout, kdo mohl být jeho autorem. Žáci hádali celkem asi deset svitků.

V reflexi jsem se k uplynulé aktivitě vrátila pomocí otázek. Ptala jsem se žáků na její průběh, zda bylo obtížné přijít na autora svitku a především, zda je aktivita bavila. Podle výpovědí žáků to byla sranda a bavilo je zejména vymýšlení královského jména.

Po skončení aktivity jsme si s žáky přečetli druhou část textu. Žáci se hlásili a střídali v hlasitém čtení asi po 3-5 větách. V průběhu čtení jsem pozorně poslouchala a v případě potíží žákům pomohla ve čtení.

Po přečtení jsem pomocí otázek zjišťovala, zda žáci porozuměli textu a chápou význam méně srozumitelných slov. Z textu jsme se dozvěděli, že v zemi probíhá válka a lidem se nevede dobře.

Poslední aktivitou byla hra na ministry. V textu jsme se dozvěděli, že zemi sužuje bída. Proto žáci dostali za úkol přijít na řešení, kterými by hladomor a nedostatek peněz vyřešili. Žáci pracovali ve skupinách a na vymýšlení měli zhruba 10 minut. Po uplynutí času vybrali ze své skupiny jednoho zástupce, který přednesl králi svá řešení.

V reflexi aktivity jsme diskutovali, která řešení by zemi opravdu prospěla. Také jsme řešili, zda by krále napadlo požádat ministry o řešení. Žáci nejdříve odpověděli, že dobrého krále by taková situace zajímat měla. Poté ale řekli, že by král v tehdejší době určitě raději seděl na trůnu, jedl maso a pil víno.

5.3.5 Vyučovací jednotka č. 3

Téma:	Projekt Hadí král
Ročník:	4.
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vyučovací předmět:	Český jazyk
Časová dotace:	45 minut
Organizační formy:	hromadné, skupinové vyučování a individuální práce
Použité metody:	metody motivační, didaktická hra, metody slovní – vysvětlování, práce s textem, řízený rozhovor, metody diskuzní - řízená diskuze, metody hodnotící
Pomůcky:	3. část textu, lepidla, slovníček neznámých pojmů, pastelky, tužky, pracovní listy, zašifrované básně, hadí abecedy, pytlík s bonbóny, tabule, křída
Výchovně vzdělávací cíle:	<p>kognitivní: krátce vyprávět vlastní zážitek; stručně popsat jednoduchý děj nebo předmět; rozlišit pojmy podle určitých kritérií; řešit problém na základě svých znalostí a zkušeností; uspořádat pojmy podle logické souvislosti; správně se vyjadřovat spisovným jazykem v řeči i v psaném projevu; postupně rozšiřovat slovní zásobu</p> <p>afektivní: respektovat základní komunikační pravidla v rozhovoru nebo diskuzi; diskutovat na dané téma; sdílet svůj názor s ostatními; spolupracovat ve skupině</p> <p>psychomotorické: číst plynule, s porozuměním a nahlas daný text; konat činnost podle slovního návodu; pracovat tvořivě s literárním textem; text doplnit o vhodnou ilustraci</p>

Metodický postup

1. Reflexe minulého dne

Předtím, než začneme s dalšími částmi projektu, zrekapitulujeme všechny uplynulé aktivity i přečtené části textu, abychom na ně mohli plynule navázat.

Nejdříve se vrátíme k řízení imaginaci, tedy k **Výletu do lesa**. Jedná se například o tyto otázky: **Na jaké místo jsme se společně vydali? Co jsme tam viděli, slyšeli, jak jsme se u toho cítili?** Dále následuje otázka: **Co jsme udělali se všemi těmi lístečky?** Díky níž se vracíme k tvorbě myšlenkové mapy. Ptáme se dále: **Povedlo se nám roztrdit lístečky a poté je logicky uspořádat?**

Připomeneme si rovněž první část textu, kterou jsme četli. Ptáme se například na tyto otázky: **Jak se nazýval příběh, který jsme spolu v minulých hodinách četli? Kdo byl hlavním hrdinou příběhu? Jak se tito dva hlavní hrdinové potkali? Jak se postarala rodina o hada a jak mu začali říkat? Podle čeho vybrali právě toto jméno? Jak se had odvděčil rodině za jejich starost?**

Následuje připomenutí aktivity, kterou jsem nazvala **Svitky**. Žáků se ptáme na průběh této aktivity: **Pamatujete si, co jsme psali na svitek? Co jsme se svitky dělali?** Žáci odpovídají na základě svých vzpomínek a zážitků.

Dále se vracíme ke druhé části textu. Velice stručně se zeptáme na průběh děje: **Co se přihodilo hajnému a jeho rodině během války? Jaké umění spolu předváděli?**

Nakonec se vrátíme ke hře v rolích. Ptáme se například takto: **Na koho jste si zahráli? Co jste měli za úkol? Jaká jste vymysleli řešení?**

Tímto jsme zrekapitulovali minulé dvě hodiny a můžeme pokračovat dál.

2. Čtení třetí části textu

Každému rozdáme třetí část textu. Žáci si opět do předem vytvořené knihy vlepí tento úryvek pomocí lepidla. Opět probíhá hlasité čtení a žáci se při čtení střídají. Třetí část textu zní takto:

„Nechám ho chvíli odpočinout, pak vám předvede všelijaké přemety a věřte, nevěřte, přednese básničku!“

Dočkali se přemetů, ale neuslyšeli báseň. Při posledním vysokém kotrmelci mihl se nad klecí černý stín a drzý krkavec si odnesl cvičeného Lotose k večeri. Hadař vypukl v upřímný zoufalý pláč: „Lotosi, můj živiteli, příteli, co já si bez tebe počnu? Nač je mně teď tahle písťala?“

Do toho promluvil hajný: „Podívej se hadaři, ty máš jen píšťalu a já mám moudrého hada Viktora. Prodej mně tu píšťalku a budeš mít i na lepší!“ Hadař váhal, když mu hajný nabídl pět zlatek, ale pak si pláclí.

Vendelín ušil na píšťalu kožené pouzdro a potají potichu na ní cvičil všelijaké tóny a trylky. Pak si vzpomněl, že zapomněl na hadího krále.

Odešel s králem do hloubi lesa. Viktor se uvelebil na vyhřátý placatý kámen a hajný spustil. Byl překvapený, jak se Viktor svíjel, nakrucoval a pokoušel se o skoky. Ted' napodobil slepice a kohouta: „Kykyryky, kvok, kvok, kykyryky, kvok“ a užasl. Hadí král jasnou řečí promluvil:

3. Diskuze o textu

Nejdříve se opět vrátíme k pojmům, které jsou pro žáky nesrozumitelné, a snažíme se je vysvětlit. Žáci hledají daná slova ve slovníčku. Dále nás zajímá, zda žáci porozuměli textu a pamatují si děj příběhu. Ptáme se například těmito otázkami: **Co se přihodilo Lotosovi?**

Na čem se domluvil hajný Vendelín s hadařem? Fungovala píšťala i na hada Viktora? Co si myslíte, že mu had Viktor prozradil?

4. Hadí zpráva

Následuje aktivita, která žáky donutí k pohybové činnosti. Z textu jsme se dozvěděli, že had něco řekl. Úkolem žáků tedy bude, přijít na to, co had řekl. Žáci pracují ve skupinách s předem připraveným pracovním listem (příloha č. 9). Každá skupina musí správně zodpovědět 4 otázky, týkající se přečteného textu. Za každou správnou odpověď dostávají zašifrovaný verš básně (příloha č. 10). Šifry luští podle předem vytvořené Hadí abecedy (příloha č. 11). Vznikne tak báseň. Společně se snažíme rozluštit, co nám chtěl had básní říci. Žáci přijdou na to, že se jedná o poklad. Za dobře odvedenou práci získají sladkou odměnu (pytlík s bonbóny).

5. Reflexe aktivity

K uplynulé aktivitě se vracíme prostřednictvím rozhovoru a klademe žákům například tyto otázky: **Znali jste odpovědi na všechny otázky nebo jste informace hledali ve vaší knize? Bylo pro vás těžké luštit podle obrázků? Těšíte se, až si pochutnáte na pokladu?**

5.3.6 Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 3

Na začátku hodiny jsme se společně vrátili k aktivitám, jež jsme doposud dělali, i k částem textu, které jsme prozatím četli. Žáci si vzpomněli téměř na vše. V případě, že si někdo

nemohl vzpomenout, doplnil informaci někdo z ostatních žáků. Pamatovali si, že společně relaxovali a poté psali vše, co v lese zažili, viděli nebo slyšeli. Také věděli, že uspořádání lístečků podle logické souvislosti, které společně vytvořili, se nazývá myšlenková mapa. Vyjmenovali obě dvě postavy, objevující se v příběhu, a dokázali správně popsat, o čem jsme společně četli. Velice je bavila tvorba svitku, ve kterém si mohli vymyslet své královské jméno a sdílet s ostatními, jak doma pomáhají a jaké odměny za svou snahu dostávají. Poté jsem zmínila, že se vcítily do role ministrů spravedlnosti a chtěla jsem znát odpověď na otázku, jaký úkol jim pan král dal a jak ho vyřešili. Správně si vzpomněli, že vymýšleli možná řešení, kterými by odstranili bídu v zemi a jmenovali některá z nich.

Po ukončení reflexe jsme si přečetli třetí část příběhu. Žáci se opět střídali po 3-5 větách a dobrovolně se hlásili k hlasitému čtení. V průběhu čtení jsem pozorně poslouchala a v případě potíží žákům pomohla.

Po přečtení textu jsem pomocí otázek zjišťovala, zda žáci porozuměli přečtenému textu. Opět jsme nahlédli do slovníčku neznámých pojmů a ujistili se, že rozumíme všem slovům. Žáci správně odpovídali na všechny mé otázky týkající se textu. Poté jsme diskutovali, co nejspíše had prozradil hajnému, jelikož text nebyl dokončený.

Následovala aktivita, která žákům umožnila dozvědět se, co řekl had Viktor svému pánovi. Každá skupina obdržela pracovní list obsahující 4 otázky a místo pro nalepení básničky. Vysvětlila jsem jim, že za každou správnou odpověď na danou otázku ode mě získají zašifrovaný text, který musí přeložit pomocí hadí abecedy. Žáci odpovídali, luštili a lepili správné verše básně. Myslím si, že tato aktivita se jim opravdu zalíbila. Pracovali s nadšením a obrovským nasazením. Poté co všechny skupiny vyluštili hadí zprávu, a zjistili, že had prozradil, kde se nachází poklad, dostala celá třída pytlík s bonbóny za dobře odvedenou práci.

Po skončení aktivity jsem se ptala žáků, co jim při luštění činilo největší potíže a zda odpovědi věděli, nebo je hledali ve svých knihách. Odpověděli, že vše věděli a nic hledat nemuseli. Všechny potěšil získaný poklad v podobě sladkých bonbónů.

5.3.7 Vyučovací jednotka č. 4

Téma:	Projekt Hadí král
Ročník:	4.
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vyučovací předmět:	Český jazyk
Časová dotace:	45 minut
Organizační formy:	hromadné, skupinové vyučování a individuální práce
Použité metody:	metody motivační, didaktická hra, metody slovní – vysvětlování, práce s textem - Pětílístek, řízený rozhovor, metody diskuzní - řízená diskuze, metody hodnotící
Pomůcky:	4. část textu, lepidla, slovníček neznámých pojmů, pracovní listy, tabule, křída, tužky
Výchovně vzdělávací cíle:	<p>kognitivní: krátce vyprávět vlastní zážitek; stručně popsat jednoduchý děj nebo předmět; shrnout text pomocí metody Pětílístek; správně se vyjadřovat spisovným jazykem v řeči i v psaném projevu; postupně rozšiřovat slovní zásobu</p> <p>afektivní: respektovat základní komunikační pravidla v rozhovoru nebo diskuzi; spolupracovat ve skupině; diskutovat na dané téma; sdílet své názory s ostatními</p> <p>psychomotorické: číst plynule, s porozuměním a nahlas daný text; konat činnost podle slovního návodu; zdokonalit písemný projev; konat činnost na základě svých znalostí a zkušeností; pracovat tvořivě s literárním textem; text doplnit o vhodnou ilustraci</p>

Metodický postup

1. Čtení čtvrté části textu

Každému rozdáme čtvrtou část textu. Žáci si opět do předem vytvořené knihy nalepí poslední úryvek pomocí lepidla. Opět probíhá hlasité čtení a žáci se při čtení střídají. Poslední část textu zní takto:

To je nadělení, poklad, jen aby to nebyl podvod! Pohládl krále a poděkoval mu za básničku. A před půlnocí s motykou vyběhl na skalku. Skutečně, tamhle svítí bílý kámen. Rozviklal jej a oslepila ho záře zlata! Jeden palec vsunul do kapsy, ostatní přikryl trávou a nasadil bílý křemen, aby všechno zůstalo jako dřív.

Celou noc neusnul, přemýšlel, co s takovým pokladem.

Hlásit panu králi? Kdepak, sebral by všechno pro sebe. Rozdat po palcích chudým? To taky nejde, měli by je za zloděje. Ráno však už věděl, co vyzkouší. S valounkem zlata zašel k bohatému mlynáři.

„Pantáto, Krakonoš ti posílá kus zlata a poroučí, abys pět pytlů nejlepší mouky za to zavezl do chudobince. Poslechnout musíš, jinak tě krutě potrestá!“ Mlynář poslechl.

A tak poslal hajný pytle mouky do sirotčince, do dvou nemocnic, do lazaretu pro zraněné vojáky. Krakonoše se všude báli a poslechli. Tak ubývalo v kotli zlata a v kraji široko daleko zmizela bída. Na dně kotle zůstalo do přehršle zlatých úlomků. Ty rozdával hajný přestrojený za Krakonoše na lesních cestách těm nejchudším.

2. Diskuze o textu

Opět si nejdříve vyjasníme neznámé pojmy v textu. Poté již pomocí otázek zjišťujeme, zda žáci pozorně četli daný úryvek a zapamatovali si jeho děj. Klademe například tyto otázky: **Vzal si hajný poklad domů, když ho našel? Za koho se hajný Vendelín vydával? Proč se za něho vydával? Kam nechal zavézt mouku? Jak nakonec zmizela v kraji bída?**

3. Pětílístek

Pro shrnutí a uzavření pověsti využijeme metodu Pětílístek. Pro správné pochopení tuto metodu žákům předvedeme na tabuli. Sdělíme jim, jak postupovat. Na prvním řádku je již předepsané téma neboli název pověsti, což je pro nás Hadí král. Na druhý řádek napíšeme dvě přídavná jména, která Hadího krále charakterizují. Na třetí řádek napíšeme tři slovesa, která budou popisovat, co Hadí král v příběhu dělá. Na čtvrtý řádek napíšeme větu o čtyřech slovech, která se bude týkat celého příběhu. Na poslední řádek napíšeme jenom jedno slovo -

synonymum, které bude naše téma vystihovat (příloha č. 12). Po skončení psaní vyzveme dobrovolníky, aby své pětilístky přečetli nahlas před tabulí ostatním spolužákům.

4. Reflexe aktivity

K uplynulé aktivitě se opět vrátíme prostřednictvím rozhovoru, ve kterém se žáků ptáme, jak se jim při psaní dařilo. Ptáme se rovněž na výběr slov. Klademe například tyto otázky: **Který řádek byl pro vás nejtěžší? Podle čeho jste vybírali jednotlivá slova? Využili jste při psaní svoji vytvořenou knihu s příběhem?**

5. Ukončení projektu

Po ukončení reflexe dáme žákům prostor pro jejich komentáře k projektu. Diskutujeme nad uplynulými aktivitami a zážitky, které jsme v nich získali. Žáci dokreslují své knihy, zejména titulní strany.

5.3.8 Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 4

V úvodu hodiny jsme si přečetli poslední část příběhu o hadím králi. Žáci se střídali v hlasitém čtení po 3-5 větách. V průběhu čtení jsem pozorně naslouchala žákům a v případě nesrovnalostí či nepřesností jim pomohla.

Po přečtení textu jsem pomocí otázek zjišťovala, zda žáci porozuměli textu i neznámým slovům. Opět jsme nahlédli do slovníčku neznámých pojmů a diskutovali o významu jednotlivých slov. Žáci se v textu dozvěděli, že se hajný rozhodl přestrojit za Krakonoše, za poklad koupit mouku a rozdat ji chudým a nemocným. Diskutovali jsme o jeho činech a o tom, jak to celé vlastně dopadlo.

Poslední aktivitou byla tvorba Pětilístku. Nejdříve jsem žákům vysvětlila, jak pracovní list vyplňovat, protože ještě neměli možnost si tuto metodu vyzkoušet. Zopakovali jsme si, co jsou to podstatná jména, slovesa a synonyma a snažila jsem se, aby ke každému slovnímu druhu i synonymu uvedli pár příkladů pro inspiraci. Poté jsem již nechala žáky přemýšlet a psát o hadím králi. Žáci metodu správně pochopili a vyplnili všechna pole. Po skončení psaní jsem vyzvala několik dobrovolníků, aby nám přečetli své Pětilístky a podělili se tak o své názory.

V reflexi jsem se vrátila k uplynulé aktivitě pomocí řízeného rozhovoru. Ptala jsem se žáků, zda je nová metoda bavila a jestli bylo těžké ji správně pochopit. Odpověděli, že museli hodně přemýšlet, ale aktivita je velice bavila. Nejtěžší pro ně bylo vymyslet synonymum na posledním řádku.

Na konci hodiny jsme diskutovali o aktivitách, které jsme dělali a o příběhu, který jsme četli. Žákům se líbil příběh i téměř všechny aktivity, které jsem pro ně vymyslela. Největší úspěch měly aktivity Hadí zpráva a Ministři řeší bídu. Žáci ocenili, že si mohli zkusit novou metodu Pětilístek. Poděkovala jsem žákům za jejich snahu a ochotu spolupracovat.

5.4 Projekt: Bílá paní

5.4.1 Vyučovací jednotka č. 1

Téma:	Projekt Bílá paní
Ročník:	4.
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vyučovací předmět:	Český jazyk
Časová dotace:	45 minut
Organizační formy:	hromadné, skupinové vyučování a individuální práce
Použité metody:	metody motivační, didaktická hra, metody slovní – vysvětlování, práce s textem, řízený rozhovor, metody diskuzní - řízená diskuze, metody hodnotící
Pomůcky:	izolepa, černý fix, kniha Lanšperské pohádky, prázdné papíry, tužky, tabule, křídly, 1. části textu, lepidla, tvrdé papíry velikosti A2, pastelky, nůžky, lístečky s názvy strašidel
Výchovně vzdělávací cíle:	<p>kognitivní: krátce vyprávět vlastní zážitky; stručně popsat jednoduchý děj nebo předmět; správně se vyjadřovat spisovným jazykem v řeči i v psaném projevu; postupně rozšiřovat slovní zásobu</p> <p>afektivní: respektovat základní komunikační pravidla v rozhovoru nebo diskuzi; diskutovat na dané téma; přijmout odpovědnost za své chování; sdílet své názory s ostatními; spolupracovat ve skupině</p> <p>psychomotorické: konat činnost podle slovního návodu; psát věcně i formálně správně jednoduchá sdělení; zdokonalit písemný projev; konat činnost na základě svých znalostí a zkušeností; číst plynule, s porozuměním a nahlas daný text; pracovat tvořivě s literárním textem; text doplnit o vhodnou ilustraci</p>

Metodický postup

1. Volné psaní

Nejdříve žákům představíme metodu volného psaní v případě, že se s ní ještě nesetkali. Na tabuli napíšeme 5 pravidel, kterých se musí při psaní řídit (příloha č. 13). Žáky upozorníme na to, že mají psát po celou určenou dobu, tedy 3-5 minut, vše, co je v danou chvíli napadá. Jestliže je zrovna nic nenapadá, mají možnost napsat věty typu „Zrovna teď mě nic nenapadá.“, a poté se zase vrátit zpět k tématu. Dalším pravidlem je psát celými větami, nikoli jen samostatnými slovy. Dále je upozorníme na to, že cílem volného psaní není napsat gramaticky dokonalý text. Není vhodné, aby se vracely k tomu, co již napsali a opravovali tak chyby. Po vysvětlení pravidel žáky vyzveme k tomu, aby touto metodou napsali vše, co ví o životě na hradě (příloha č. 14). Po skončení si žáci svá volná psaní nejdříve přečtou ve dvojicích, a poté vyzveme dobrovolníky, aby předstoupili před tabuli a své myšlenky sdělili celé třídě nahlas.

2. Reflexe aktivity

K uplynulé aktivitě se vrátíme formou řízeného rozhovoru. Ptáme se žáků na průběh aktivity, na obtížnosti při psaní, ale také na zajímavosti, které se dozvěděli při rozhovoru ve dvojicích. Jedná se například o tyto otázky: **Psali jste po celý stanovený čas? Vraceli jste se k tématu, i když vám utíkaly myšlenky jinam? Přišli jste při psaní na něco, co vás dříve nenapadlo? Co vám při psaní dělalo největší potíže? Co vás zaujalo na práci vašich spolužáků?**

3. Čtení první části textu

Každému rozdáme první část textu. Žáci si do předem vytvořené knihy tento úryvek nalepí pomocí lepidla. Ve čtení úryvku se děti střídají a čtou při tom nahlas. První část textu zní takto:

Když panstvo Lanšperk opustilo, hrad chátral. Přebývala v něm pouze lanšperská strašidélka, Grůfka, rytíř Vratislav a občas se objevil i Stromouch. Jak stárnul hrad, jako by byla starší i lanšperská strašidélka.

Jednou Grůfka povídá: „Je tu na Lanšperku smutno.“

„Na každém hradě bývá bílá paní. Kde je bílá paní, tam je vždycky veselo. Také bychom tady nějakou bílou paní potřebovali,“ dodala Grůfka.

„Kde takovou bílou paní vzít?“ ozval se Vratislav. „Dobře znám Perchtu, která je bílou paní na Rožmberku,“ odpověděla Grůfka, „napíšeme jí, snad nám něco poradí.“

A tak lanšperská strašidélka napsala dopis paní Perchtě.

Rožmberská bílá paní nenechala lanšperské kamarády v nesnázích a slíbila, že pošle na hrad svou mladší přítelkyni, která by se ráda podívala do Čech až z daleké Francie.

Na příjezd bílé paní na Lanšperk se všichni těšili. Rytíř Vratislav posekal křoví, kterým byl hrad obrostlý, Grůfka na hradě poklidila a Stromouch z lesa přinesl tu nejjemnější travičku, kterou rozprostřel po hradě, aby nová bílá paní našlapovala do měkkého.

Když bílá paní přijela, všem se hned zalíbila. Byla upřímná a s každým si příjemně popovídala. Život na lanšperském hradě se opravdu změnil. Všichni byli veselí, bílá paní vyprávěla o své zemi, hostitelé zase o místním kraji. Lanšperk začala navštěvovat také strašidla z blízkého i vzdálenějšího okolí a čas od času uspořádala na hradě bál. Zdálo se, že pohodu a radost nemůže nic zkazit.

4. Diskuze o textu

Opět si nejdříve vyjasníme neznámé pojmy v textu jako jsou například pojmy panstvo a chátral. Poté pomocí otázek zjišťujeme, zda žáci pozorně četli daný úryvek a zapamatovali si jeho děj. Klademe například tyto otázky: **O kterém hradu se v příběhu povídá? Víte, kde se tento hrad nachází? Měli jste už možnost tento hrad, dnes už zříceninu, navštívit? Kdo tento hrad podle příběhu obývá? Jak se strašidélka jmenují? Kdo by podle vás mohl být Grůfka a Stromouch? Co trápilo strašidélka? Jak tento problém vyřešili? Jak pomohla Perchta strašidélkům? Líbila se strašidélkům nová bílá paní?**

5. Uhádni, jaké jsem strašidlo

Poslední aktivitou této hodiny je hra, jejímž cílem je procvičení pojmů za pomoci pantomimy. Úkolem žáků je vytáhnout lísteček se strašidlem z klobouku a ztvárnit ho němohrou. Na lístečcích jsou různé pojmy, například bílá paní, rytíř, duch, lesní mužík, víla, čert, čarodějnice, vodník, kostlivec, hejkal atd. Ostatní žáci hádají, o jaké strašidlo se nejspíš jedná.

6. Reflexe aktivity

K uplynulé aktivitě se opět vrátíme prostřednictvím kladení otázek žákům. Ptáme se na průběh aktivity, na obtíže při hádání, a především na pocity, které při této aktivitě měli. Jedná se například o tyto otázky: **Bavilo vás sledovat, jak vaši spolužáci předvádí/popisují vybrané strašidlo? Bylo lehké přijít na to, o jaké strašidlo se jedná? Znáte ještě nějaká jiná strašidla, která jsme zde neukazovali?**

5.4.2 Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 1

Jelikož jsem byla v kolektivu žáků stále krátkou dobu, pomohly mi k zapamatování jmen všech dětí cedulky, které jsme si společně vyrobili před začátkem hodiny. Hotové jmenovky si poté děti připevnily na tričko. Opět jsme použili lepicí pásku a černý fix. Cedulky mi umožňovaly především rychlou komunikaci s žáky.

Žáci si opět vyrobili knihy, jež pojmenovali názvem Bílá paní. Tato kniha jim sloužila jako portfolio, do kterého si lepili texty a zakládali pracovní listy.

Hned na začátku vyučovací hodiny jsem žákům představila knihu Lanšperské pohádky. Prozradila jsem, že kniha je plná pohádek a my si přečteme tu, která se jmenuje Jak na Lanšperk přijela bílá paní. Pro motivaci jsem žákům ukázala ilustrace, které doplňují tento text v knize. Děti se okamžitě nadchly pro téma život na hradě.

Po skončení prezentace jsem žákům rozdala volné papíry a vysvětlila jim, že si zkusíme novou metodu, která se nazývá Volné psaní. Protože žáci tuto metodu neznali, vysvětlila jsem jim podrobně pravidla, která jsem rovněž zapsala na tabuli. Také jsem pro inspiraci uvedla pár vět, které by mohlo volné psaní obsahovat. Poté jsem již odpočítávala 5 minut. Žákům jsem sdělila, že přestaneme psát, až bude velká rafička na čísle 4. Všichni tak věděli, kolik minut jim ještě zbývá. Žáci se opravdu snažili zapsat co nejvíce myšlenek, které je napadaly, a pro své psaní využili veškerý čas. Po skončení limitu jsem žáky vyzvala, aby si svá volná psaní přečetli nejdříve ve dvojicích, což s radostí provedli. Když už jsem viděla, že si dvojice nemají co říci, vyzvala jsem dobrovolníky k přečtení svých volných psaní před všemi spolužáky. O čtení před tabulí byl, k mému překvapení, velký zájem. Každému jsem poděkovala za jeho ochotu vystoupit před třídou.

Následovala reflexe, při které jsem se ptala žáků na jejich dojmy z aktivity. Někteří žáci byli rádi za psaní, při kterém je nesusazuje pravopis a jasně daná osnova. Jiní zase raději mluví, než píšou a 5 minut pro ně byla dlouhá doba. Rozpory panovaly i v oblasti vymýšlení si. Některé žáky tato aktivita bavila a přišla jim zábavná, některé naopak nudila.

Po reflexi jsme již přešli ke čtení první části textu. Žáci se ve čtení střídali vždy po 3-5 větách. Většinou se hlásili 2-3 žáci, takže jsem nemusela nikoho nutit ke čtení. Žáci se snažili číst plynule a se správnou intonací. Pouze jeden žák četl po slabikách.

Po přečtení textu jsem pomocí otázek zjišťovala, zda žáci porozuměli čtenému textu. Vysvětlili jsme si, co znamenají pojmy panstvo a chátrat. Překvapilo mě, že žáci znali město, v jehož blízkosti se hrad nachází. Také věděli, že se z hradu stala zřícenina a je možné ji kdykoliv navštívit. Během diskuze jsem žákům přiblížila jednotlivá strašidélka, protože se o nich psalo v dřívějších kapitolách, které neměli možnost přečíst.

V návaznosti na právě přečtený text jsem vymyslela didaktickou hru, kterou jsem nazvala, Jaké jsem strašidlo. Úkolem žáků bylo vylosovat lísteček z klobouku a předvést pomocí pantomimy strašidlo napsané na papírku. O losování lístečků byl velký zájem a žáci byli opravdu dobří herci.

Po skončení aktivity jsem se dozvěděla, že tato hra žáky velice bavila. Nejtěžší prý bylo předvést a uhádnout vodníka. Na otázku, zda znají ještě nějaká jiná strašidla opověděli, že znají například jednorožce, nebo také zlobra.

5.4.3 Vyučovací jednotka č. 2

Téma:	Projekt Bílá paní
Ročník:	4.
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vyučovací předmět:	Český jazyk
Časová dotace:	45 minut
Organizační formy:	hromadné, skupinové vyučování a individuální práce
Použité metody:	metody motivační, didaktická hra, hra v rolích, metody slovní – vysvětlování, práce s textem, řízený rozhovor, metody diskuzní - řízená diskuze, metody hodnotící
Pomůcky:	pracovní listy, přílohy k pracovním listům, tužky, tabule, křídly, 2. části textu, lepidla, nůžky, pastelky
Výchovně vzdělávací cíle:	<p>kognitivní: krátce vyprávět vlastní zážitek; stručně popsat jednoduchý děj nebo předmět; řešit problém na základě svých znalostí a zkušeností; navrhnout způsob řešení daného problému; správně se vyjadřovat spisovným jazykem v řeči i v psaném projevu; postupně rozšiřovat slovní zásobu</p> <p>afektivní: respektovat základní komunikační pravidla v rozhovoru nebo diskuzi; diskutovat na dané téma; přijmout odpovědnost za své chování; sdílet své názory s ostatními; ztotožnit se s předem určenou rolí; spolupracovat ve skupině</p> <p>psychomotorické: konat činnost podle slovního návodu; konat činnost na základě svých znalostí a zkušeností; číst plynule, s porozuměním a nahlas daný text; zdokonalit písemný projev; pracovat tvořivě s literárním textem; text doplnit o vhodnou ilustraci</p>

Metodický postup

1. Dopis pro paní Perchtu

V návaznosti na text si s žáky zahrajeme na strašidla, která píše dopis paní Perchtě. Strašidlům je na hradě velice smutno a ráda by mezi sebou uvítala bílou paní. Žáci pracují ve skupinách. Úkolem každé skupiny je pomocí předem vytvořeného pracovního listu (příloha č. 15) napsat dopis paní Perchtě. Prvním úkolem bude vymyslet adresu paní Perchty. Z textu by měli správně vyčíst, že paní Perchta pochází z Rožmberka, ostatní údaje si mohou vymyslet. Dalším úkolem bude vyplnit datum, kdy byl dopis odeslán. I zde si mohou žáci vymýšlet. Hlavní částí dopisu jsou požadavky, ve kterých strašidla popisují věk, vzhled, povahové vlastnosti a kouzelné schopnosti. Na závěr mají možnost podepsat se jako strašidla, opět si mohou vymýšlet. Jako přílohu žáci namalují obrázek bílé paní. Po skončení psaní vyzveme vždy jednoho zástupce k prezentaci jejich nápadů. Po prezentaci všech skupin hlasujeme pro nejpopovednější bílou paní.

2. Reflexe aktivity

Po skončení aktivity s žáky společně hodnotíme, jak se jim dařilo psaní dopisu, jestli je tato aktivita bavila, a jak se při této aktivitě cítili. Ptáme se například takto: **Věděli jste, co všechno obsahuje adresa? Bavilo vás vymýšlení vlastností a schopností bílé paní? Bavilo vás vymýšlení svého strašidelného jména?**

3. Čtení druhé části textu

Každému rozdáme druhou část textu. Žáci si opět do předem vytvořené knihy tento úryvek nalepí pomocí lepidla. Čtení probíhá stejným způsobem jako při čtení první části textu. Druhá část textu zní takto:

Jednoho rána, když se bílá paní česala u studánky, objevila se chladná paní Zima, která se toulala po lesích. Když uviděla bílou paní, rozzlobila se na její krásu a přemýšlela, jak to udělat, aby byla také tak krásná. A potom dostala nápad. Připlížila se k malému smrčku, na kterém měla bílá paní zavěšený svůj krásný bílý plášť, vyšívaný zlatem a ozdobený krajkou. Natáhla ruku, sebrala plášť – a hned si ho oblékla. Bílá paní se k ní překvapeně otočila:

„Vrať mi prosím můj plášť. Pocházím ze slunné Francie a bez pláště bych ve zdejším kraji nevydržela.“

„Vrať se zpět do slunné Francie,“ odpověděla jí nenávistně paní Zima, „teď tu budu nejkrásnější já“!

Zatočila se, hlasitě se zasmála a odběhla do hustého lesa. Bílá paní se smutně vrátila na hrad Lanšperk. Byla jí zima, a tak Stromouch s Vratislavem rozdělali v krbu oheň a obložili bílou paní teplými kožešinami.

4. Diskuze o textu

Jako vždy se nejdříve vrátíme k pojmům, které jsou pro žáky nesrozumitelné, a snažíme se je vysvětlit. Dále nás zajímá, zda žáci porozuměli textu a pamatují si děj příběhu. Ptáme se například těmito otázkami: **Kdo překvapil bílou paní v lese u studánky? Co záviděla paní Zima bílé paní? Jak se paní Zima pomstila bílé paní? Jaký byl její plášť? Proč je plášť pro bílou paní tak důležitý? Jak se o bílou paní postarala strašidla?**

5. Senát

Jedná se o diskuzní aktivitu, kdy si žáci hrají na opravdový senát. Cílem této aktivity je získat pohled dvou stran na jeden určitý názor. V našem případě budeme diskutovat na téma, zda šaty dělají člověka. Žáci mají za úkol promyslet si, jestli s tímto názorem souhlasí či nikoliv a svůj názor také zdůvodnit. Na tabuli napíšeme doplňující otázky, které mohou žákům pomoci při debatě – **Jsou šaty pro člověka důležité? Může člověk oděvem klamat? Dá se podle šatů odhadnout, jak se doopravdy člověk chová?** Žáci mají možnost svůj názor změnit, ale vždy musí zdůvodnit, proč se přemísťují ke druhé skupině. Žáky předem upozorníme na pravidla – nasloucháme jeden druhému, necháme každého domluvit, přijímáme názory ostatních, neurážíme se navzájem, a jestliže si někdo nepřeje mluvit, nemusí se do diskuze zapojit.

6. Reflexe aktivity

K uplynulé aktivitě se vrátíme opět formou řízeného rozhovoru, kdy se žáků ptáme na průběh aktivity a na jejich pocity při diskutování. Klademe například tyto otázky: **Bavilo vás hrát si na senát? Zastávali jste stále jeden názor nebo jste ho v průběhu diskuze měnili?**

7. Ukončení první části projektu

Poděkujeme žákům za snahu a ochotu spolupracovat.

5.4.4 Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 2

V návaznosti na text jsem pro žáky vytvořila pracovní list. Úkolem žáků bylo v roli strašidel napsat dopis paní Perchtě. Před začátkem psaní jsme si společně zopakovali, co obsahuje každý dopis. Žáci správně jmenovali, že nesmíme zapomenout na adresu, která

obsahuje jméno, příjmení, název ulice, číslo popisné, poštovní směrovací číslo a město. Dále datum a město, ze kterého dopis posíláme a nakonec pozdrav. Žáci rovněž správně psali, že píší, protože jim je na hradě smutno, a proto by chtěli poprosit o bílou paní. Bavilo je vymýšlet, jaký by měla mít bílá paní věk, povahové vlastnosti a kouzelné schopnosti. Na konec dopisu se měli podepsat jako strašidla a jako přílohu namalovat obrázek bílé paní. Po ukončení psaní jsem vyzvala vždy jednoho zástupce ze skupiny, který přečetl ostatním jejich vymyšlený dopis. Obrázky jsme vystavili na magnetickou tabuli a poté hlasovali o nejpovedenější bílou paní.

Následovala reflexe uplynulé aktivity. Žáci si tuto aktivitu užili. Byli nadšeni, že mohli zapojit svou fantazii. Již při předešlých aktivitách jsem si všimla, že rádi vymýšlí ilustrace k textu.

Po reflexi jsme přešli ke čtení druhé části textu. Žáci se opět střídali ve čtení po 3-5 větách. I při tomto čtení jsem vyvolávala dobrovolníky. Čtení žáků jsem pozorně poslouchala a v případě nepřesností jsem žáky opravila.

Po přečtení textu jsem pomocí otázek zjišťovala, zda žáci porozuměli přečtenému textu. Společně jsme se pokusili vysvětlit pojmy, kterým žáci nerozuměli. Žáci správně odpovídali na mé otázky, týkající se textu.

Na konci hodiny jsme si zahráli hru Senát. Nejdříve jsem se žáků zeptala, co slovo senát znamená. Zazněla správná odpověď, že se jedná o místnost, kde sedí politici a řeší důležité věci. Na návrh, abychom si na senát zahráli, žáci reagovali záporně. Když jsem ale řekla, že bychom řešili tvrzení „Šaty dělají člověka“, v tu chvíli se zvedla vlna nadšení a žáci začali nahlas diskutovat. Z této reakce jsem usoudila, že v aktivitě můžeme dále pokračovat. Zeptala jsem se žáků, kdo by v senátu hlasoval pro schválení tohoto tvrzení. Ozval se jeden chlapec, který řekl, že je možné poznat podle oblečení kde, kdo pracuje. Další otázka vyzývala ty, kteří by toto tvrzení neschválili. Přihlásila se většina žáků. Ptala jsem se proto, z jakého důvodu by tak učinili. Správně odpověděli, že se nedá určit povaha člověka podle jeho vzhledu. Žáci se rovněž podělili o své vlastní příběhy.

Na konci hodiny jsem se díky řízenému rozhovoru dozvěděla, že žáky diskuze velice bavila a byli rádi, že měli možnost obhájit svůj názor.

5.4.5 Vyučovací jednotka č. 3

Téma:	Projekt Bílá paní
Ročník:	4.
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vyučovací předmět:	Český jazyk
Časová dotace:	45 minut
Organizační formy:	hromadné, skupinové vyučování a individuální práce
Použité metody:	metody motivační, didaktická hra, metody slovní – vysvětlování, práce s textem, řízený rozhovor, diskuzní - řízená diskuze, metody hodnotící
Pomůcky:	3. části textu, lepidla, nůžky, tužky, pastelky, tabule, křídly, pracovní listy, hra v rolích, rozstříhané lístečky s informacemi, pytlík s bonbóny
Výchovně vzdělávací cíle:	<p>kognitivní: krátce vyprávět vlastní zážitek; stručně popsat jednoduchý děj nebo předmět; rozlišit pojmy podle určitých kritérií; řešit problém na základě svých znalostí a zkušeností; správně se vyjadřovat spisovným jazykem v řeči i v psaném projevu; postupně rozšiřovat slovní zásobu</p> <p>afektivní: respektovat základní komunikační pravidla v rozhovoru nebo diskuzi; diskutovat na dané téma; přijmout odpovědnost za své chování; sdílet své názory s ostatními; ztotožnit se s předem určenou rolí; spolupracovat ve skupině</p> <p>psychomotorické: číst plynule, s porozuměním a nahlas daný text; zdokonalit písemný projev; pracovat tvořivě s literárním textem; text doplnit o vhodnou ilustraci; konat činnost na základě svých znalostí a zkušeností</p>

Metodický postup

1. Reflexe minulého dne

Předtím, než začneme s dalšími částmi projektu, zrekapitulujeme všechny uplynulé aktivity i přečtené části textu, abychom na ně mohli navázat.

Nejdříve se vrátíme k volnému psaní na téma život na hradě. Jedná se například o tyto otázky: **Vzpomenete si, jak se jmenovala metoda, kterou jsme psali o životě na hradě? Pamatujete si nějaká její pravidla? Vzpomenete si, o čem jste psali?**

Připomeneme si rovněž první část textu, kterou jsme četli. Ptáme se například na tyto otázky: **Jak se nazýval příběh, který jsme spolu v minulých hodinách četli? Kdo byl hlavním hrdinou příběhu? Co trápilo strašidélka? Jak to vyřešila? Jaká byla nová bílá paní?**

Následuje připomenutí aktivity, kterou jsem nazvala Uhádni, jaké jsem strašidlo. Žáků se ptáme na průběh této aktivity: **Vzpomenete si, jaká strašidla jsme předváděli? Bavilo vás předvádění? Žáci odpovídají na základě svých vzpomínek a zážitků.**

Následuje připomenutí aktivity, ve které jsme psali dopis paní Perchtě, aby poslala strašidélkům bílou paní a jim nebylo smutno. Ptáme se například těmito otázkami: **Vzpomenete si, proč jsme psali dopis paní Perchtě? Jaké jsme měli požadavky na bílou paní? Co jsme poslali jako přílohu?**

Dále se vracíme ke druhé části textu. Velice stručně se zeptáme na průběh děje: **Jaká další postava se objevila v příběhu? Co provedla paní Zima bílé paní? Proč to paní Zima provedla?**

Nakonec se vrátíme k diskusní aktivitě nazvané Senát. Ptáme se například takto: **Na koho jste si zahráli? O čem jsme jako senátoři diskutovali? V čem jsme souhlasili a v čem se naopak lišily naše názory?**

Tímto jsme zrekapitulovali minulé dvě hodiny a můžeme pokračovat dál v projektu.

2. Čtení třetí části textu

Každému rozdáme třetí část textu. Žáci si opět do předem vytvořené knihy vlepí tento úryvek pomocí lepidla. Opět probíhá hlasité čtení a žáci se při čtení střídají. Třetí část textu zní takto:

„Co budeme dělat?“ bědovala Grůfka, „bez pláště bude bílé paní zle, vždyť chřadne víc a víc.“

„Zajdu za slunéčkovou vílou,“ rozhodl se rytíř Vratislav, „ta bude určitě vědět, co dělat.“

Když přišel ke Slunéčkové víle, pověděl ji, co zlého provedla bílé paní chladná paní Zima.

„Jak ráda bych ti, Vratislave, pomohla,“ vzdychla Slunéčková víla, „moje moc ale na paní Zimu nestačí. Ona vládne v zimě, já v létě. A teď na podzim, má moc slábné a její roste. Já vám pomoci nemohu.“

„Tak alespoň prozrad', jak máme získat zpět bílý plášť,“ prosil Vratislav.

„Říká se,“ zamyslela se Slunéčková víla, „že moc paní Zimy pomine, když vezme do ruky oheň, který vypadá jako led.“

„Oheň, který vypadá jako led?“ podivil se Vratislav „co to je, kde to hledat?“

„To nevím,“ odpověděla Slunéčková víla. „S tím si musíš poradit sám.“

Vratislav se vrátil na Lanšperk a vše pověděl svým přátelům.

„Možná by to mohl vědět pán podzemí,“ ozval se Stromouch, „v nitru země je oheň i mráz.“

Vratislav se tak vydal znovu na cestu. Došel na úpatí hor a vešel do jeskyně, o které mu pověděl Stromouch. Na jejím konci, ve velké síni seděl na trůnu, posetém drahými kameny pán podzemí. Vratislav k němu přistoupil a porosil ho o radu.

„Ano, vím, co je to oheň, který vypadá jako led,“ odpověděl pán podzemí a pokračoval, „je to tento drahý kámen, který se jmenuje opál.“

„Vypadá jako kousek ledu, ale když se jím otočí, zajiskří v něm. Vezmi si opál, ale nezapomeň, že paní Zima o tomto kamenu ví a nikdy se ho nedotkne.“

Vratislav pěkně poděkoval a spěchal zpět na Lanšperk.

3. Diskuze o textu

Opět si nejdříve vyjasníme neznámé pojmy v textu. Poté pomocí otázek zjišťujeme, zda žáci pozorně četli daný úryvek a zapamatovali si jeho děj. Klademe například tyto otázky: **Za kým šel rytíř Vratislav poprvé? Proč mu Slunéčková víla nemohla pomoci? Co poradila Slunéčková víla rytíři? Za kým šel rytíř Vratislav podruhé? Věděl pán podzemí, co znamená oheň, který vypadá jako led?**

4. Tajemství opálu

V této aktivitě mají žáci za úkol pátrat po ohnivém opálu, o kterém se dozvěděli ve třetí části textu. Žáci pracují ve skupinách. Jejich úkolem je správně odpovědět na otázky obsažené v předem připraveném pracovním listu (příloha č. 16). Informace, které hledají, jsou rozmístěny po třídě. Práci žákům ztížíme tak, že vyvěsíme více lístečků s informacemi, než bude doopravdy

potřeba. Po vyplnění všech úkolů žáci odevzdávají pracovní list ke kontrole. Za dobře odvedenou práci získají odměnu.

5. Reflexe aktivity

K uplynulé aktivitě se opět vrátíme formou řízeného rozhovoru. Ptáme se žáků na průběh hledání správných informací. Co jim činilo potíže a co bylo naopak zajímavé: **Podářilo se vám najít všechny odpovědi na otázky? Která informace byla pro vás zajímavá? Kterou informaci jste již věděli? O které informaci pochybujete?**

5.4.6 Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 3

Na začátku hodiny jsme se s žáky vrátili k aktivitám, které jsme do té doby dělali, i k částem textu, které jsme prozatím četli. Žáci si vzpomněli téměř na vše. V případě, že si někdo nemohl vzpomenout, doplnil informaci někdo z ostatních žáků. Pamatovali si všechna pravidla pro volné psaní. Vyjmenovali všechny postavy, objevující se v příběhu a dokázali správně popsat, o čem jsme společně četli. Největší zážitek měli z předvádění strašidálek pomocí pantomimy. Jmenovali příklady, kdo co předváděl. Správně také jmenovali jednotlivé požadavky, o kterých psali v dopise pro paní Perchtu a dokázali sdělit důvod, proč jsme tak učinili. Připomněli i pořadí v soutěži o nejpovedenější bílou paní. Vzpomněli si také na naši diskuzi na téma, jestli šaty dělají člověka a zmínili důvody, proč jsme toto tvrzení jako senát neschválili.

Po ukončení reflexe jsme si přečetli třetí část příběhu. Žáci se opět střídali po 3-5 větách a dobrovolně se hlásili ke čtení. V průběhu čtení jsem pozorně poslouchala a v případě potíží žákům pomohla.

Po přečtení textu jsem pomocí otázek zjišťovala, zda žáci porozuměli přečtenému textu. Dozvěděli jsme se o záhadném vzácném kameni, který by mohl zničit sílu paní Zimy.

Následovala aktivita, jež umožnila žákům dozvědět se více o ohnivém opálu, o kterém jsme četli v příběhu. Žáci ve skupinách vyplňovali pracovní list, ve kterém měli správně odpovědět na otázky, týkající se ohnivého opálu. Informace, které měli zjišťovat, byly napsané na lístečkách a rozmístěné v prostoru celé třídy. Práci měli ztíženou tím, že lístečků bylo více než zadaných otázek, a tak museli hledat konkrétní správný lísteček. Všem se nakonec podařilo pracovní list vyplnit a za dobře odvedenou práci ode mě získali sladkou odměnu.

Po skončení aktivity jsem se ptala žáků, co jim při hledání činilo největší potíže. Společně jsme shrnuli získané informace o ohnivém opálu a diskutovali o tom, proč se paní Zima bála ohnivého opálu. Zajímavé byly tipy na cenu jednoho takového kamene. Někteří žáci

mu přisoudili hodnotu až několika milionů. Reálná cena se však pohybuje v rozmezí 1-3 tisíce. I přesto, že pro některé děti byly věty těžké na zapamatování, žáci je považovali za zajímavé informace.

5.4.7 Vyučovací jednotka č. 4

Téma:	Projekt Bílá paní
Ročník:	4.
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vyučovací předmět:	Český jazyk
Časová dotace:	45 minut
Organizační formy:	hromadné, skupinové vyučování a individuální práce
Použité metody:	metody motivační, didaktická hra, metody slovní – vysvětlování, práce s textem – skládkové učení, řízený rozhovor, metody diskuzní - řízená diskuze, metody hodnotící
Pomůcky:	nastříhané lístečky s úryvky ze 4. části textu, lepidla, tužky, pastelky, tabule, křída, bílé prostěradlo, žluté pastely, zbytky krajek, tvrdý papír o velikosti A2, sešivačka, barevné štítky
Výchovně vzdělávací cíle:	<p>kognitivní: z jednoduchého textu vybrat důležitou informaci a říct ji ostatním; krátce vyprávět vlastní zážitek; stručně popsat jednoduchý děj nebo předmět; uspořádat věty podle logické souvislosti; navrhnout způsob řešení daného problému; správně se vyjadřovat spisovným jazykem v řeči i v psaném projevu; postupně rozšiřovat slovní zásobu</p> <p>afektivní: sdílet své poznatky s ostatními; respektovat základní komunikační pravidla v rozhovoru nebo diskuzi; diskutovat na dané téma; přijmout odpovědnost za své chování; spolupracovat ve skupině</p> <p>psychomotorické: uspořádat jednotlivé části textu podle logických souvislostí a časové posloupnosti; číst plynule, s porozuměním a nahlas daný text; konat činnost na základě svých znalostí a zkušeností; zdokonalit písemný projev; pracovat tvořivě s literárním textem; text doplnit o vhodnou ilustraci</p>

Metodický postup

1. Čtení čtvrté části textu – skládkankové učení

Poslední čtení textu jsem pojala netradičně. Žáci tentokrát obdrží pouze část posledního úryvku textu. Každý člen skupiny musí přemýšlet o textu, který mu byl předán, zapamatovat si jeho hlavní myšlenku a poté o něm povykládat ostatním členům skupiny. Po seznámení se všemi částmi si žáci své texty logicky uspořádají. V případě, že žáci uspořádali text správně, obdrží jeho zbylé části a mohou si nalepit poslední úryvek textu do své předem vytvořené knihy. Jednotlivé části příběhu byly rozděleny takto:

1. část

Cestou přemýšlel, a tu ho napadlo: „Z kamene necháme udělat prsten a ten si paní Zima jistě ráda navlékne.“

Hned zašel za trpaslíky, kteří jsou známi svým zlatnickým uměním. Ten nejšikovnější z nich zhotovil ze zlata překrásný prsten a kámen do něj zasadil.

Když s prstenem přijel Vratislav na Lanšperk, zbývalo jen, aby si paní Zima prsten nasadila.

2. část

Grůfka navrhla, že uspořádají ples, na který paní Zimu pozvou. Paní Zima přijala pozvání na ples s velkým potěšením a hned, jak na vyzdobený lanšperský hrad přišla, všude se chlubila ukradeným pláštěm.

Když se otázala Vratislava, jak se mu líbí její nový plášť, rytíř jí odpověděl:

„Váš plášť je vskutku nádherný, paní. K takové nádheře už schází jen vzácný klenot.“

3. část

Dovolím si vám jako milému hostu nabídnout tento krásný prsten.“

Jak paní Zima vzácný šperk uviděla, rozzářily se jí oči. Vůbec ji nenapadlo, jaké nebezpečí by se v něm pro ni mohlo skrývat.

Jakmile prsten navlékla, světelný paprsek uvolnil ukrytou sílu. Paní zima vykřikla a snažila se prstenu zbavit.

4. část

Toho využil rytíř Vratislav, sňal jí plášť z ramen a spěchal s ním k bílé paní. Zvedla se a usmála na své přátele:

„Velmi vám děkuji, že jste mi navrátili můj plášť, teď se již brzy uzdravím.“

Na Lanšperku bylo opět veselo.

A paní Zima? Byla ráda, že se zbavila prstenu a honem utíkala z lanšperského hradu do temného lesa.

2. Reflexe aktivity

Po skončení aktivity společně s žáky hodnotíme, jak se jim dařilo pracovat s textem pomocí skládkového učení. Ptáme se například takto: **Bylo těžké převyprávět svoji část textu vašim spolužákům? Jak se vám dařilo seřadit jednotlivé části, tak, aby na sebe navazovaly? Podle čeho jste poznali, jak mají jít věty za sebou?**

3. Diskuze o textu

S žáky diskutujeme nad právě přečtenou částí textu. Otázkami ověřujeme, zda správně porozuměli textu. Ptáme se například takto: **Jakou lest vymyslel rytíř Vratislav na paní Zimu? Jak strašidla zařídila, aby se paní Zima dotkla opálu? Podařilo se strašidlům přehytračit paní Zimu a zničit tak její moc? Podařilo se strašidlům navrátit bílý plášť bílé paní? Podařilo se uzdravit bílou paní?**

4. Plášť pro bílou paní

Poslední aktivitou tohoto projektu je výroba bílého pláště, který vlastnila bílá paní z Francie. Vrátime se společně k té části textu, jež vypráví o tom, jaký to byl plášť. Zjistíme, že byl vyšívaný zlatem a zdobený krajkou. Poskytneme proto žákům potřebný materiál – bílý plášť (bílá prostěradla), zlaté nitě (žluté pastely nebo fixy) a krajky. Pokud zbyde čas, můžeme vyrobit pro bílou paní i klobouk.

5. Reflexe aktivity

K uplynulé aktivitě se vrátíme formou řízeného rozhovoru. Ptáme se žáků na výrobu pláště pro bílou paní. Zajímají nás především jejich pocity a také zda dokázali spolupracovat jako velká skupina. Ptáme se například takto: **Bavilo vás společně zdobit bílý plášť? Byl mezi vámi někdo, kdo vaší práci řídil nebo jste pracovali všichni společně? Jste spokojeni se svým dílem?**

6. Barometr pocitů

Na konci hodiny společně s žáky zhodnotíme celý projekt. Na tabuli napíšeme větu: Jak se teď cítím? Pod tuto větu přimalujeme 3 smajlíky různými výrazy – velmi dobře, dobře, spíše špatně. Úkolem žáků je nalepit barevný štítek ke smajlíku, který vyjadřuje jeho aktuální pocity z projektu. Vždy po přelepení se žáků zeptáme, co se jim nejvíce na projektu líbilo a co by do budoucna změnili.

5.4.8 Obsahová analýza vyučovací jednotky č. 4

Na začátku hodiny ode mě každý žák obdržel lísteček s úryvkem textu. Každý žák měl jiný úryvek textu. Úkolem žáků bylo danou část přečíst, promyslet si jeho hlavní myšlenku a poté o ní povyprávět ostatním členům skupiny. Po tom, co si všichni představili své části textu, se snažili lístečky uspořádat podle dějové linky a časové posloupnosti. Některým skupinám to činilo obtíže, ale nakonec své lístečky poskládali správně a jako odměnu si mohli nalepit zbývající části textu do své knihy.

V reflexi aktivity žáci uvedli, že text řadili podle toho, jak by jejich text mohl pokračovat nebo co jejich textu mohlo předcházet. Dokázali odhadnout pořadí své části.

Po skončení aktivity jsme si přečetli poslední část textu. Žáci se opět dobrovolně hlásili a střídali v hlasitém čtení po 3-5 větách. V průběhu čtení jsem opravovala případné nepřesnosti.

Po přečtení textu jsme si nejdříve vysvětlili neznámé pojmy a poté jsme se k němu vrátili prostřednictvím řízeného rozhovoru, ve kterém jsem pomocí otázek zjišťovala, zda žáci porozuměli přečtenému textu. Žáci správně odpovídali na dané otázky.

Další aktivitou bylo vytvořit plášť pro bílou paní. Žáci dostali k dispozici bílé prostěradlo, žluté pastely, zbytky krajek a různá lepidla. Z počátku aktivity pracovali všichni společně, avšak později se začala tvořit skupinka, která již spolupracovat nechtěla. Té jsem nabídla, že by se bílé paní hodil k bílému plášti krásný bílý klobouk se závojem. S nadšením přijali mou nabídku, a tak vznikl kostým bílé paní, který mi nakonec darovali.

Jako poslední aktivitu jsem zvolila barometr pocitů, při kterém měli žáci odpovídat na otázku – Jak se v tuto chvíli cítím? Na výběr měli z pěti hromádek barevných lístečků, ze kterých si měli vybrat pouze jeden barevný štítek a umístit ho na jeden ze tří smajlíků, který vyjadřuje jejich aktuální pocity. Po nalepení štítku jsem každého poprosila, aby řekl, co se jim na projektu nejvíce líbilo či nelíbilo a z jakého důvodu. Žáci kladně hodnotili, že se učili český jazyk zábavnou formou. Dále vyzdvihli možnost diskutovat na různá témata. Z obou projektů je nejvíce bavilo luštění šifer a hádanek, tvorba svitků, pantomima, psaní dopisu bílé paní, výlet do lesa a tvoření vlastních knížek.

6 Výsledky výzkumu

Cílem praktické části bylo navrhnout dva projekty, které budou vytvořeny na základě uplatnění metod zážitkové pedagogiky v literární výchově, a prakticky je ověřit ve 4. třídě na Základní škole v Jablonném nad Orlicí. Díky tomu měli žáci 4. B možnost vyzkoušet si řadu metod, se kterými se z větší části předtím nesetkali (řízená imaginace, myšlenková mapa, pětilístek, volné psaní, skládkové učení atd.). Rovněž jsem do výuky zařadila mnoho tvořivých aktivit, při kterých žáci mohli využít svou fantazii (Svitky, Dopis pro paní Perchtu, Plášť pro bílou paní, Uhádni, jaké jsem strašidlo atd.). Nejvíce ocenili aktivity, při kterých mohli diskutovat na dané téma nebo řešit zadaný problém (Ministři řeší bídu, Hadí zpráva, Tajemství opálu).

Žákům se líbily všechny metody, které jsem zmínila, i přesto, že se občas potýkali s nesnázemi. Vždy jsem se snažila co nejlépe vysvětlit danou metodu a uvést vlastní příklad pro lepší pochopení nebo pro inspiraci. V případě, že metoda měla jasně daná pravidla, zapsala jsem je vždy pro kontrolu na tabuli. Ani jednou jsem nemusela metodu vysvětlovat znovu, žáci vždy správně pochopili mé instrukce.

V oblasti čtení a čtenářské gramotnosti mohu žáky jedině pochválit. Téměř všichni žáci četli pěkně nahlas, plynule a se správnou intonací. Díky tomu, že žáci četli pouze úryvky daného textu, které byly maximálně na půl strany, dokázali udržet pozornost po celou dobu čtení. V odpovědích na otázky, kterými jsem zjišťovala, zda žáci správně porozuměli textu, bylo patrné, že texty žáky bavily a zajímalo je, co se stane dál.

Třídou 4. B jsem si vybrala záměrně, protože učitelé, se kterými jsem měla možnost vést rozhovor, vyzdvihovali inteligenci žáků, jejich upřímnost, citlivost, kreativitu, pracovitost, spontánnost, ochotu spolupracovat, a rovněž také velkou zálibu ve čtení. Díky svým zkušenostem během výuky v této třídě mohu tyto vlastnosti třídy jedině potvrdit. S dětmi se mi pracovalo velice dobře. Reagovaly na všechny mé otázky, aktivně a se zaujetím plnily všechny úkoly, které jsem jim zadala. S radostí vytvářely různé ilustrace i kostým bílé paní. Jediné pravidlo, které v této třídě nebylo respektováno, a musela jsem ho často připomínat, bylo, že když jeden mluví, ostatní mu naslouchají. Když ale toto pravidlo fungovalo, výuka splňovala všechna má očekávání.

V průběhu výzkumu jsem sbírala data nejčastěji pomocí rozhovorů a pozorování a analyzovala shromážděné dokumenty. Všechna data, která jsem díky těmto metodám získala, jsem uplatnila při obsahové analýze jednotlivých vyučovacích hodin.

Věřím, že se žáci prostřednictvím zážitků naučili mnoho nového a užitečného a využijí své vědomosti či dovednosti ve škole i v životě.

7 Závěr

Cílem této práce bylo propojit na první pohled dva nespojitelné pohledy na vyučování, kterými jsou literární výchova a zážitková pedagogika. Takové propojení nebylo lehké, neboť dostupná literatura, hovořící o zážitkové pedagogice, nabízela projekty, uskutečněné převážně v přírodě. Jinak je tomu u literární výchovy, která je omezena prostorem, v němž je realizována. Vycházela jsem tedy z publikací, ve kterých byly podrobně popsány projekty pro základní školu. Jedná se o velice efektivní spojení, které bych učitelům českého jazyka určitě doporučila. Tvorba projektů představuje náročnou přípravu i realizaci, ale v závěru žáci získávají nenahraditelné a nepřenositelné zážitky, nově nabyté zkušenosti a znalosti, které za takovou práci rozhodně stojí.

Kladně hodnotím výběr třídy pro realizaci svého projektu. Většina účastníků mých lekcí byla velice vyspělá v oblasti čtenářské gramotnosti. Bylo znát, že řada z nich ráda čte a sdílí své zážitky z přečtené knihy. Rovněž oceňuji jejich inteligenci, schopnost spolupracovat, samostatně organizovat práci a kreativně myslet i jednat. Díky těmto jejich vlastnostem jsem zrealizovala veškerý obsah předem připravených projektů.

Spokojená jsem i s výběrem textového materiálu. Záměrně jsem zvolila texty, pocházející od regionálních autorů, písícih o okolí města Jablonné nad Orlicí. Žáci se zajímali o spisovatele, ale i o místa, kterým věnovali svou pozornost. Žáky motivovala pohádkově laděná témata, která upoutala nejen jejich pozornost, ale i fantazii.

Didaktická hra byla nejčastější metodou, díky níž žáci získávali nové vědomosti a zážitky. V úplném závěru, při hodnocení průběhu obou projektů, byli žáci překvapeni, kolik nových znalostí a zkušeností si z projektů odnesli. Oba projekty totiž považovali za hravé zpříjemnění českého jazyka. Po zamyšlení se nad jednotlivými aktivitami a metodami, které jsem při práci využila, si uvědomili, že se nejednalo o pouhé hraní, ale mnohému se i naučili.

Věřím, že má práce bude inspirací především pro učitele českého jazyka, kteří mají touhu pojmout školní vyučování tvořivým způsobem. Lze využít mnoha zajímavých textů a na základě jejich tématu či obsahu vytvořit řadu zážitkových programů. Žáci dokáží ocenit dobře odvedenou práci svým zájmem a radostí.

8 Seznam použité literatury

Knižní publikace:

ČINČERA, Jan. *Práce s hrou: pro profesionály*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1974-0.

DUŠEK, Radim, Libor KUBIŠTA a Petr ŽITNÝ. *Pohádky lanšperského hradu*. Vyd. 2. Ilustroval Stanislava PECHÁČKOVÁ. Ústí nad Orlicí: Ofis, 2014. ISBN 978-80-7405-331-3.

FRANC, Daniel, Daniela SOBKOVÁ ZOUNKOVÁ a Andy MARTIN. *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. Brno: Computer Press, 2007, vii, 201 s. Edice aktivit a her. ISBN 978-80-251-1701-9.

GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007, 178 s. Edukace. ISBN 978-80-85783-73-5.

Gymnasion: časopis pro zážitkovou pedagogiku. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2004-. ISSN 1214-603x.

HABISREUTINGER, Julei M., ed. *Hry na každý den*. Praha: Portál, 1999. Nápady - hry - tvořivost. ISBN 80-7178-336-6.

HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009, 192 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2816-2.

HEJSEK, Lukáš. *Rozvoj čtenářské gramotnosti v procesu základního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015, 189 stran, 14 nečíslovaných. Monografie. ISBN 978-80-244-4535-9.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

HNÍK, Ondřej. *Hravá interpretace v hodinách čtení a literární výchovy: inspirativní materiál pro učitele literární výchovy a studenty učitelství*. Jinočany: H & H, 2007, 157 s. ISBN 80-7319-067-2.

HOUŠKA, Tomáš. *Škola hrou*. Praha: Tomáš Houška, 1991, 270 s. ISBN 8090070477.

JIRÁSEK, Ivo. *Zlatý fond her: hry a programy připravené pro kurzy Prázdninové školy Lipnice*. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071786365.

KINDLMANNOVÁ, Jana, ed. *Cesta za žákovskými projekty: metodická příručka projektové výuky a zážitkové pedagogiky Prázdninové školy Lipnice*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2013. ISBN 978-80-905502-0-9.

KIRCHNER, Jiří. *Psychologie prožitku a dobrodružství: pro pedagogiku a psychoterapii*. Ilustroval Markéta ŠPALKOVÁ. Brno: Computer Press, 2009, vi, 135 s. ISBN 978-80-251-2562-5.

Klíčový rok: zážitková pedagogika a projektová výuka pro základní školy v rámci projektu Prázdninové školy Lipnice. Editor Jana KINDLMANNOVÁ. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2013, 93 s. ISBN 978-80-905502-2-3.

MAŇÁK, Josef. *Alternativní metody a postupy*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, 90 s. ISBN 8021015497.

PAUSEWANG, Elfriede a Bob FLIEDR. *130 didaktických her: pro skupiny dětí od 3 do 8 let*. Přeložil Zdena LOMOVÁ. Praha: Portál, 1993, 123 s. ISBN 8085282496.

PETILLON, Hanns a Alexandra BIERWEILER. *1000 her pro školy, kroužky a volný čas: od Atomů po Život na ostrově*. Přeložil Jana MARTINÍKOVÁ, přeložil Zuzana MIKESKOVÁ. Brno: Edika, 2013, 464 s. ISBN 978-80-266-0095-4.

ŘEŘICHOVÁ, Vlasta. *Čtení a literární výchova na I. st. ZŠ: výběr textů pro seminář*. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého, 1988, 100 s.

SOJÁK, Petr. *Kuchařka pro lektory zážitkově orientovaných kurzů, aneb, (Ne)vaříme z vody*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, 149 s. ISBN 978-80-210-7572-6.

ŠPINLER, Antonín. *Pod Suchým vrchem: pohádky z Podorlicka*. Vyd. 2. Ústí nad Orlicí: Oftis, 2014. ISBN 978-80-7405-330-6.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009, 173 s. ISBN 978-80-7367-527-1.

Upravený Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2013. 142 s. [cit. 2017-03-13]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>

ZÍTKOVÁ, Jitka. *Kapitoly z didaktiky literární výchovy ve 2.-5. ročníku základní školy*. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 56 s. ISBN 8021033274.

Internetové zdroje:

Antonín Špinler. *Www.techonin.cz* [online]. Těchonín: Obec Těchonín, 2010 [cit. 2017-01-28]. Dostupné z: <http://www.techonin.cz/antonin-spinler>

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Základní škola Jablonné nad Orlicí* [online]. Jablonné nad Orlicí: Mgr. Luděk Schnaubert, 2015 [cit. 2017-02-01]. Dostupné z: http://zs.jablonneno.cz/assets/File.ashx?id_org=100131&id_dokumenty=14557

Obrazový materiál:

Veškerý obrazový materiál byl použit z volně přístupných stránek <http://www.freepik.com/>.

9 Seznam použitých zkratek

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

PŠL – Prázdninová škola Lipnice

ŠVP – Školní vzdělávací program

10 Seznam příloh

- Příloha č. 1: Pověst Hadí král – zkrácená verze
- Příloha č. 2: Pohádka Jak na Lanšperk přijela bílá paní – zkrácená verze
- Příloha č. 3: Slovníček neznámých pojmů
- Příloha č. 4: Vytvořené knihy žáků na téma Hadí král
- Příloha č. 5: Vytvořené knihy žáků na téma Bílá paní
- Příloha č. 6: Myšlenková mapa na téma Les
- Příloha č. 7: Ukázky vybraných svitků
- Příloha č. 8: Ukázky řešení ministrů spravedlnosti
- Příloha č. 9: Pracovní listy – Hadí král
- Příloha č. 10: Zašifrované verše
- Příloha č. 11: Hadí abeceda
- Příloha č. 12: Pětílístek na téma Hadí král
- Příloha č. 13: Pravidla volného psaní
- Příloha č. 14: Ukázky volného psaní na téma Život na hradě
- Příloha č. 15: Ukázky dopisů pro paní Perchtu + přílohy s obrázky bílé paní
- Příloha č. 16: Pátrání po ohnivém opálu
- Příloha č. 17: Fotografie z projektů

Příloha č. 1: Pověst Hadí král – zkrácená verze

Hadí král

Vracel se brzy ráno hajný Vendelín z Černého lesa a spatřil, jak čtyři vrány útočí na něco v trávě na kraji lesa. Tak tohle ne, čtyři na jednoho, hned vás zaženu. Nabil do drátovky patrónu. Vrána měla štěstí, neboť Vendelín ve spěchu nabil ten nejjemnější brok. Šedivky zmizely a hajný hledal napadeného. No vida, hadího masa se krákorám zachtělo. Natrhal obklady z vlhkého mechu, přiložil na bolesti a opatrně omotal provázkem. Vstrčil ji za košili a spěchal domů.

V hájovně se měl had dobře. Hajná ho brzy vyléčila a vykrmila. Teď teprv si rodiče i děti všimli, jak se mu na hlavě rozzářila zlatožlutá koruna.

„To je jistě hadí král“ prohlásil Venda, musíme mu taky dát královské jméno, ale jaké?“

„Tak třeba Viktor, na zámku taky křtili Viktora,“ dodal otec a jméno mu zůstalo.

V hájovně brzy poznali, co Viktor umí. Hajná si libovala, že u chlebu už vůbec nejsou švábi, na sýpce zmizeli škodliví brouci i myši, ve sklepě už nenašli brambory ani zeleninu ostrouhanou od slimáků, na včelíně nezlobily myši a ze sádky i ze zahrady se vystěhovali hryzci i další škůdci. A to se dosud Viktor nepochlubil, že ráno i k večeru střeží kvočnám kuřátka a v noci už dvakrát zahnal od kukaně s vejci drzého tchořika.

Uplynulo sedm úrodných let a lidem se vedlo dobře. A to snad nemohli vidět tři škorpiví králové, vyhlásili si válku a jeden druhého chtěl pokořit a zničit. Lehce se jim válčilo, seděli v zámcích v teple, pili a jedli a poroučeli generálům a ministrům. A v bitvách umírali vojáci, padali koně, hořely chalupy, stodoly i dvory. Hladoví vojáci brali vše z komor, sklepů, sýpek, chlévů a lidem zbyly jen oči pro pláč.

Dvě hrozná léta hladomoru přežila jen hrstka lidí. Vendelínovu hájovnu a několik chalup u ní neobjevili vojáci ani mor. To proto, že byla ukryta v hlubokém lese a na jedinou úzkou cestu do ní nakáceli co nejvíc stromů.

První se objevil před záseky na cestě podivný drobný mužík s malou klíčkou.

„Jsem hadař Neto, tohle je můj přítel Lotos, a za krajíc chleba vám předvedeme, co jste nikdy neviděli a neslyšeli.“

Dvě zvědavé sousedky rychle přinesly krajíčky a hadař začal. Ze záňadří vytáhl ohmatanou písťalu, obrátil klíčku a na její dno položil Lotosa. Zapískal hlubokou loudavou melodií a hádek se slastně počal svíjet.

První díl představení zakončil krásnou vývrtkou, při níž stál na ocase. Zazněl potlesk.

„Nechám ho chvíli odpočinout, pak vám předvede všelijaké přemety a věřte, nevěřte, přednese básničku!“

Dočkali se přemetů, ale neuslyšeli báseň. Při posledním vysokém kotrmelci mihl se nad klecí černý stín a drzý krkavec si odnesl cvičeného Lotose k večeři. Hadař vypukl v upřímný zoufalý pláč: „Lotosi, můj živiteli, příteli, co já si bez tebe počnu? Nač je mně teď tahle písťala?“

Do toho promluvil hajný: „Podívej se hadaři, ty máš jen písťalu a já mám moudrého hada Viktora. Prodej mně tu písťalku a budeš mít i na lepší!“ Hadař váhal, když mu hajný nabídl pět zlatek, ale pak si pláclí.

Vendelín ušil na písťalu kožené pouzdro a potají potichu na ní cvičil všelijaké tóny a trylky. Pak si vzpomněl, že zapomněl na hadího krále.

Odešel s králem do hloubi lesa. Viktor se uvelebil na vyhrátý placatý kámen a hajný spustil. Byl překvapený, jak se Viktor svíjel, nakrucoval a pokoušel se o skoky. Teď napodobil slepice a kohouta: „Kykryky, kvok, kvok, kykryky, kvok“ a užasl. Hadí král jasnou řečí promluvil:

„Tam na Kotýzově skalce
kámen bílý jako kost
skrývá v kotli zlaté palce!
Rozdej je všem pro radost!“

To je nadělení, poklad, jen aby to nebyl podvod! Pohladil krále a poděkoval mu za básničku.

A před půlnocí s motykou vyběhl na skalku. Skutečně, tamhle svítí bílý kámen. Rozviklal jej a oslepila ho záře zlata! Jeden palec vsunul do kapsy, ostatní přikryl trávou a nasadil bílý křemen, aby všechno zůstalo jako dřív.

Celou noc neusnul, přemýšlel, co s takovým pokladem. Hlásit panu králi? Kdepak, sebral by všechno pro sebe. Rozdat po palcích chudým? To taky nejde, měli by je za zloděje. Ráno však už věděl, co vyzkouší. S valounkem zlata zašel k bohatému mlynáři.

„Pantáto, Krakonoš ti posílá kus zlata a poroučí, abys pět pytlů nejlepší mouky za to zavezl do chudobince. Poslechnout musíš, jinak tě krutě potrestá!“ Mlynář poslechl.

A tak poslal hajný pytle mouky do sirotčince, do dvou nemocnic, do lazaretu pro zraněné vojáky. Krakonoše se všude báli a poslechl. Tak ubývalo v kotli zlata a v kraji široko daleko zmizela bída. Na dně kotle zůstalo do přehršle zlatých úlomků. Ty rozdával hajný přestrojený za Krakonoše na lesních cestách těm nejchudším (Špinler, 2014).

Příloha č. 2: Pohádka Jak na Lanšperk přijela bílá paní – zkrácená verze

Jak na Lanšperk přijela bílá paní

Když panstvo Lanšperk opustilo, hrad chátral. Přebývala v něm pouze lanšperská strašidélka, Grůfka, rytíř Vratislav a občas se objevil i Stromouch. Jak stárnul hrad, jako by byla starší i lanšperská strašidélka.

Jednou Grůfka povídá: „Je tu na Lanšperku smutno.“

„Na každém hradě bývá bílá paní. Kde je bílá paní, tam je vždycky veselo. Také bychom tady nějakou bílou paní potřebovali,“ dodala Grůfka.

„Kde takovou bílou paní vzít?“ ozval se Vratislav. „Dobře znám Perchtu, která je bílou paní na Rožmberku,“ odpověděla Grůfka, „napíšeme jí, snad nám něco poradí.“

A tak lanšperská strašidélka napsala dopis paní Perchtě.

Rožmberská bílá paní nenechala lanšperské kamarády v nesnázích a slíbila, že pošle na hrad svou mladší přítelkyni, která by se ráda podívala do Čech až z daleké Francie.

Na příjezd bílé paní na Lanšperk se všichni těšili. Rytíř Vratislav posekal křoví, kterým byl hrad obrostlý, Grůfka na hradě poklidila a Stromouch z lesa přinesl tu nejjemnější travičku, kterou rozprostřel po hradě, aby nová bílá paní našlapovala do měkkého.

Když bílá paní přijela, všem se hned zalíbila. Byla upřímná a s každým si příjemně popovídala. Život na lanšperském hradě se opravdu změnil. Všichni byli veselí, bílá paní vyprávěla o své zemi, hostitelé zase o místním kraji. Lanšperk začala navštěvovat také strašidla z blízkého i vzdálenějšího okolí a čas od času uspořádala na hradě bál. Zdálo se, že pohodu a radost nemůže nic zkazit.

Jednoho rána, když se bílá paní česala u studánky, objevila se chladná paní Zima, která se toulala po lesích. Když uviděla bílou paní, rozzlobila se na její krásu a přemýšlela, jak to udělat, aby byla také tak krásná. A potom dostala nápad. Připlížila se k malému smrčku, na kterém měla bílá paní zavěšený svůj krásný bílý plášť, vyšívaný zlatem a ozdobený krajkou. Natáhla ruku, sebrala plášť – a hned si ho oblékla. Bílá paní se k ní překvapeně otočila:

„Vrať mi prosím můj plášť. Pocházím ze slunné Francie a bez pláště bych ve zdejším kraji nevydržela.“

„Vrať se zpět do slunné Francie,“ odpověděla jí nenávistně paní Zima, „teď tu budu nejkrásnější já“!

Zatočila se, hlasitě se zasmála a odběhla do hustého lesa. Bílá paní se smutně vrátila na hrad Lanšperk. Byla jí zima, a tak Stromouch s Vratislavem rozdělali v krbu oheň a obložili bílou paní teplými kožešinami.

„Co budeme dělat?“ bědovala Grůfka, „bez pláště bude bílé paní zle, vždyť chřadne víc a víc.“

„Zajdu za slunéčkovou vílou,“ rozhodl se rytíř Vratislav, „ta bude určitě vědět, co dělat.“

Když přišel ke Slunéčkové víle, pověděl ji, co zlého provedla bílé paní chladná paní Zima.

„Jak ráda bych ti, Vratislave, pomohla,“ vzdychla Slunéčková víla, „moje moc ale na paní Zimu nestačí. Ona vládne v zimě, já v létě. A teď na podzim, má moc slábne a její roste. Já vám pomoci nemohu.“

„Tak alespoň prozrad', jak máme získat zpět bílý plášť,“ prosil Vratislav.

„Říká se,“ zamyslela se Slunéčková víla, „že moc paní Zimy pomine, když vezme do ruky oheň, který vypadá jako led.“

„Oheň, který vypadá jako led?“ podivil se Vratislav „co to je, kde to hledat?“

„To nevím,“ odpověděla Slunéčková víla. „S tím si musíš poradit sám.“

Vratislav se vrátil na Lanšperk a vše pověděl svým přátelům.

„Možná by to mohl vědět pán podzemí,“ ozval se Stromouch, „v nitru země je oheň i mráz.“

Vratislav se tak vydal znovu na cestu. Došel na úpatí hor a vešel do jeskyně, o které mu pověděl Stromouch. Na jejím konci, ve velké síni seděl na trůnu posetém drahými kameny pán podzemí. Vratislav k němu přistoupil a porosil ho o radu.

„Ano, vím co je to oheň, který vypadá jako led,“ odpověděl pán podzemí a pokračoval, „je to tento drahý kámen, který se jmenuje opál.“

„Vypadá jako kousek ledu, ale když se jím otočí, zajiskří v něm. Vezmi si opál, ale nezapomeň, že paní Zima o tomto kamenu ví a nikdy se ho nedotkne.“

Vratislav pěkně poděkoval a spěchal zpět na Lanšperk.

Cestou přemýšlel, a tu ho napadlo: „Z kamene necháme udělat prsten a ten si paní Zima jistě ráda navlékne.“

Hned zašel za trpaslíky, kteří jsou známi svým zlatnickým uměním. Ten nejšikovnější z nich zhotovil ze zlata překrásný prsten a kámen do něj zasadil.

Když s prstenem přijel Vratislav na Lanšperk, zbývalo jen, aby si paní Zima prsten nasadila. Grůfka navrhla, že uspořádají ples, na který paní Zimu pozvou.

Paní Zima přijala pozvání na ples s velkým potěšením a hned, jak na vyzdobený lanšperský hrad přišla, všude se chlubila ukradeným pláštěm. Když se otázala Vratislava, jak se mu líbí její nový plášť, rytíř jí odpověděl:

„Váš plášť je vskutku nádherný, paní. K takové nádheře už schází jen vzácný klenot. Dovolím si vám jako milému hostu nabídnout tento krásný prsten.“

Jak paní Zima vzácný šperk uviděla, rozzářily se jí oči. Vůbec ji nenapadlo, jaké nebezpečí by se v něm pro ni mohlo skrývat. Jakmile prsten navlékla, světelný paprsek uvolnil ukrytou sílu. Paní zima vykřikla a snažila se prstenu zbavit. Toho využil rytíř Vratislav, sňal jí plášť z ramen a spěchal s ním k bílé paní. Zvedla se a usmála na své přátele:

„Velmi vám děkuji, že jste mi navrátili můj plášť, teď se již brzy uzdravím.“

Na Lanšperku bylo opět veselo. A paní Zima? Byla ráda, že se zbavila prstenu a honem utíkala z lanšperského hradu do temného lesa (Dušek, Kubišta, Žitný, 2014).

Příloha č. 3: Slovníček neznámých pojmů

SLOVNÍČEK

neznámých pojmů

Hadí král

Jméno a příjmení: .....

Den 1

drátovka – střelná zbraň
patróna – náboj do střelné zbraně
brok – drobná, kulatá střela
šedivky – jiný název pro vrány
krákory – jiný název pro vrány
chlebůvka – spíž?, pec, kde se pekl chleba?
sýpka – místnost, kde se skladovalo obilí
ostrouhaný - okousaný
hryzec – zahradní škůdce, hlodavec
kukaň – posed, kde slepice sedí na vejcích

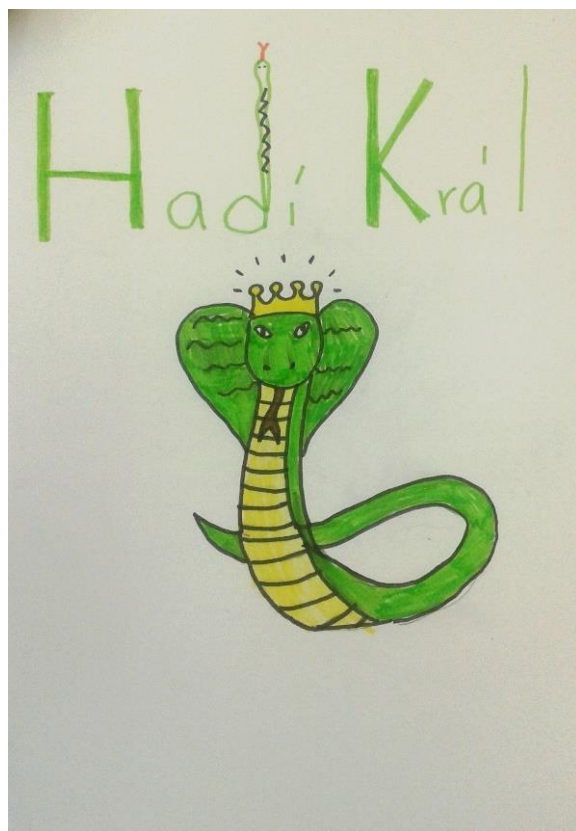
škorpiví – škodolibý
pokořit – ponížít, urazit city
komora – místnost, uzavřený prostor
sýpka – místnost, kde se skladovalo obilí
klíčka – malá klec
záňadří – prostor mezi prsy
slastně – plný slasti, blažený
počal – začal
vývrtka - šroubovitý pohyb

Den 2

přemety - přetočení těla, gymnastický cvik
mihl se – rychle proletěl
zlatky – tehdejší mince nebo bankovka
plácnout si – dohodnout se
trylky – druh hudební ozdoby
nakrucovat se – předvádět se

motyka – zahradní nástroj ke kopání a okopávání
palce – stará délková míra
valounek – tehdejší míra hmotnosti
lazaret – nemocnice pro vojáky
bída – nouze, hlad, chudoba
pěhršle - nadbytek

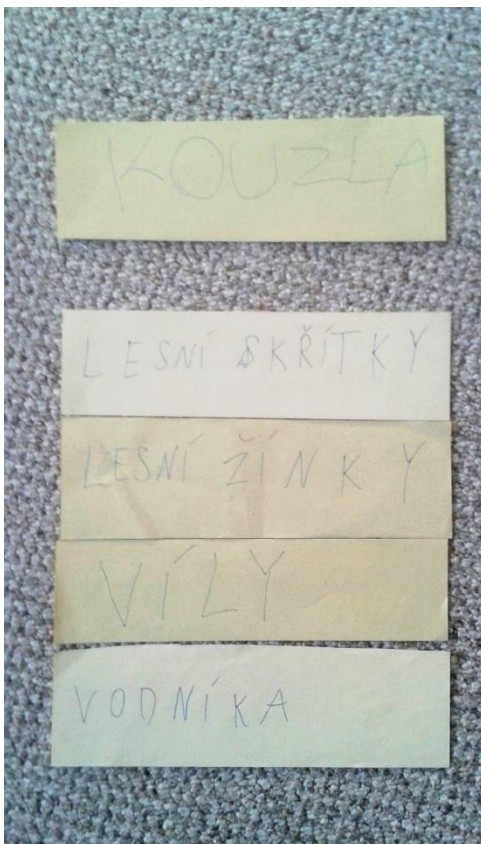
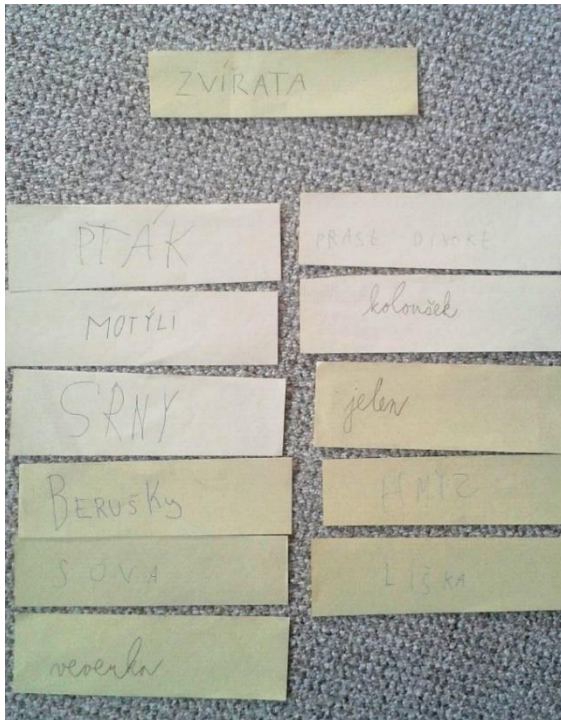
Příloha č. 4: Vytvořené knihy žáků na téma Hadí král

Příloha č. 5: Vytvořené knihy žáků na téma Bílá paní

Příloha č. 6: Myšlenková mapa na téma Les

Příloha č. 7: Ukázky vybraných svitků

Zdenislaf VI

Pomáhám v kuchyni uklízím
myjím a mýju nádobí svým
řečičku a šedky

aco sa so dožívám
nic o ▽

Adéla IV

vařím u klízím, myji
nádobí

Pochvalu

Příloha č. 8: Ukázky řešení ministrů spravedlnosti

nosila jídlo do hlondomony
pomohli jim

pekly by jsme jídlo

vy měnovaly jim strojení

zbraně na obranu

návrh říct králům aby skončila válka

bída vy sa zeli stromi, na kyslík

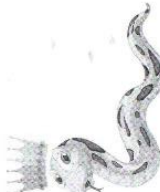
rozda la bych jim peníze

POPROSIT krále o jídlo a piti. O nové oblečení. 10 zlatých do každé
chudé rodiny aby mohli lépe žít.

saměstnáme je a rušíme daně, dáme jim jídlo
ples s jídlem Sadamma mecháme jim upless oblečení
dáme jim dobytek

Příloha č. 9: Pracovní listy – Hadí král

Tereza, Denis, Pavel, Lucka

Hadí král

1. Kdo útočil na hada a kolik jich bylo?
4 vrány
2. Jak pomáhal Viktor v hájovně?
Ko srabky vysílávali hýpce. Zahnal dvěhr Achotička.
3. Kolik úrodných let uplynulo, než začala válka?
Setm moudrých let.
4. Za kolik zlatek koupil hajný Vendelín pišťalu?
Pat státek.

Zde nalepte básničku:

TAM NA KOTÝZOVĚ SKALCE

KÁMEN BÍLÝ JAKO KOST

SKRÝVÁ V KOTLI ZLATÉ PALCE!

ROZDEJ JE VŠEM PRO RADOST!

Michal, Štěpán, Radek, Anetka

Hadí král

1. Kdo útočil na hada a kolik jich bylo?
4 vrány
2. Jak pomáhal Viktor v hájovně?
Loviť myši, šišby, slý máky, chůň a z rosen a vyčítat hřízce
3. Kolik úrodných let uplynulo, než začala válka?
Setm
4. Za kolik zlatek koupil hajný Vendelín pišťalu?
Pat

Zde nalepte básničku:

TAM NA KOTÝZOVĚ SKALCE

KÁMEN BÍLÝ JAKO KOST

SKRÝVÁ V KOTLI ZLATÉ PALCE!

ROZDEJ JE VŠEM PRO RADOST!

Příloha č. 10: Zašifrované verše

NIKOLA, MATĚJ, KAREL, ANIČKA

 T a m h a k o t s z o v ě s k a r e

 k a m e h b i t y j a k o k o s f

 s k r y v á v k o t i z a t ě p a r e

 r o z d e j j e v š e m p r o r a d o s f

Příloha č. 11: Hadí abeceda

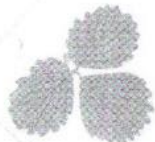
HADÍ ABECEDA

A/Á	B	C	D	E/É
				
Ě	I/Í	J	K	L
				
M	N	O	P	R
				
S/Š	T	V	Ý	Z
				

LUCKA DENIS, TEREZA, PAVEL

MŮJ PĚTILÍSTEK

NA TÉMA:

HADÍ KRÁL

JAKÝ JE HADÍ KRÁL?

ŠIKOVNÝ

přídavné jméno

HODNÝ

přídavné jméno

CO DĚLÁ?

UKLÍŽE

sloveso

HLÍDA

sloveso

TANČUJE

sloveso

JEDNA VĚTA O HADÍM KRÁLI

Král je

je

moc

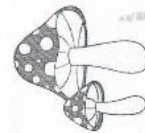
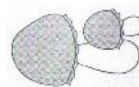
hodný

jakékoliv slovní druhy

MÉ PŘIROVNÁNÍ

KRÁL

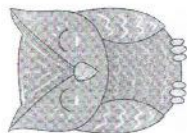
(Jak byste jedním slovem popsali hadího krále?)

EMILKA TEREZKA, ELIŠKA, MARTIN

MŮJ PĚTILÍSTEK

NA TÉMA:

HADÍ KRÁL

JAKÝ JE HADÍ KRÁL?

HODNÝ

přídavné jméno

VĚRNÝ

přídavné jméno

CO DĚLÁ?

LOVÍ

sloveso

TANČUJE

sloveso

CHRÁNÍ

sloveso

JEDNA VĚTA O HADÍM KRÁLI

HADÍ

KRÁL

JE

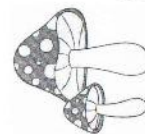
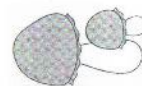
HODNÝ

jakékoliv slovní druhy

MÉ PŘIROVNÁNÍ

POMOČNÍK

(Jak byste jedním slovem popsali hadího krále?)

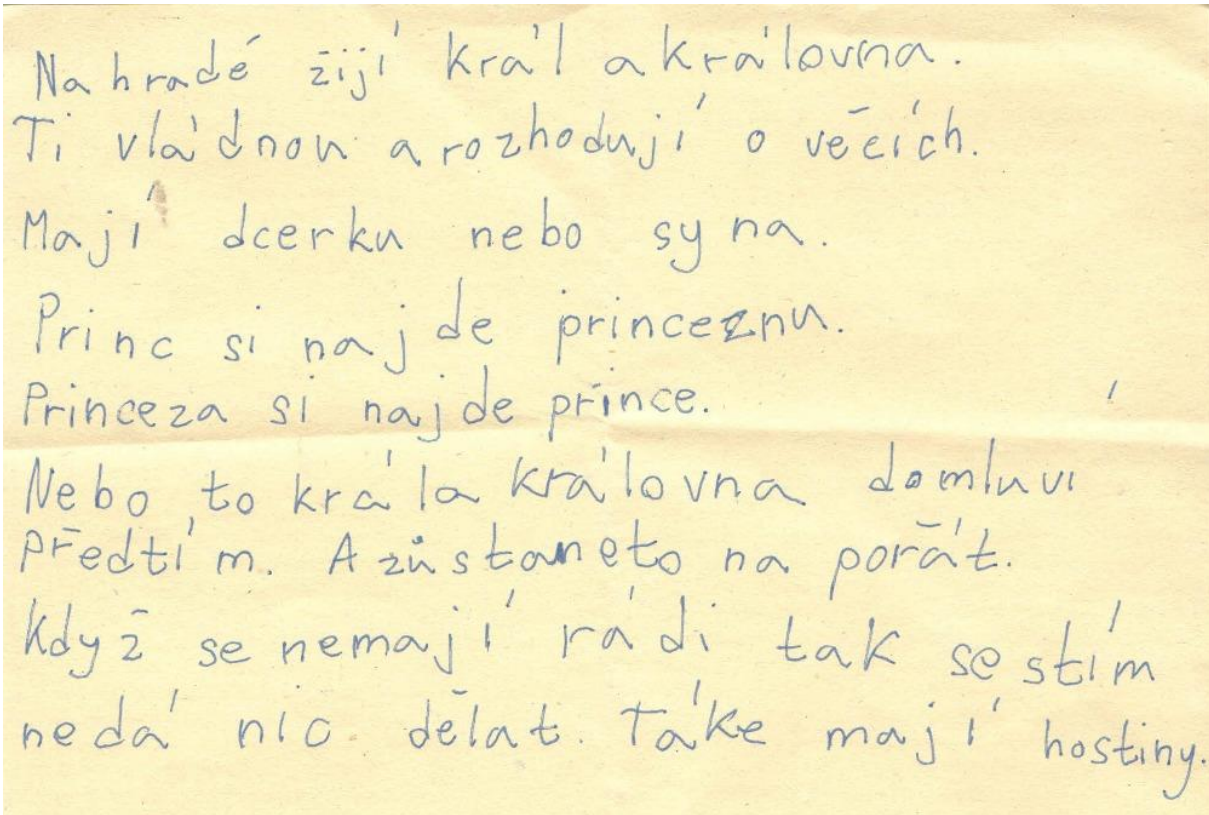

Příloha č. 13: Pravidla volného psaní

Pravidla volného psaní

1. Piš po celou stanovenou dobu vše, co tě k tématu napadá.
2. Piš celými větami.
3. Nevrať se k napsanému, neopravuj, nevylepšuj, co jsi napsal/a.
4. Pokračuj v psaní, i když tě nic nenapadá, zapisuj i pomocné věty („Teď mě nic nenapadá...“), ale snaž se vrátit k tématu.
5. Nenech se ve svých nápadech brzdit pravopisem.

Příloha č. 14: Ukázky volného psaní na téma Život na hradě

Na hradě žijí král a královna.
Ti vládnou a rozhodují o věcích.
Mají dcerku nebo syna.
Princ si najde princeznu.
Princeza si najde prince.
Nebo to král a královna domluví
předtím. A zůstanete na poradě.
Když se nemají rádi tak se s tím
nedá nic dělat. Také mají hostiny.

NA HRADĚ ŽIJE KRÁL KRALOVNA
NA HRADĚŽIJE BILÁ PANI.
NA HRADĚ MAJÍ VOJÁKY.
NA HRADĚ MAJÍ SLUŽEBNÍCTVÍ.
NA HRADĚ ŽIJOU PRINCEZNY A PRINCŮVÉ

Příloha č. 15: Ukázky dopisů pro paní Perchtu + přílohy s obrázkou bílé pani

Paní Perchta
Rožumberk 435
Strasáček
64 232

Lanšperk, 221

Vážená paní Perchto,

píšeme Vám protože,
Je u nás hradě
Moc smutnu. Pošlete
nam prosím Bílou
pani

Máme tyto požadavky:

VĚK: 21 let

VZHLED: Nádherná

POVAHOVÉ VLASTNOSTI: Rozumná, Milá a hodná

KOUZELNÉ SCHOPNOSTI: Umí chodit zděmi

Děkujeme.
Lanšperská strážidla

SLEDERMAN, Josef, Ter Kousobecný ŠUPJINÁČEK

NIKOLA, MATĚJ, KAREL, ANIČKA

PÁTRÁNÍ PO OHNIVÉM OPÁLU

1. Ve které zemi bychom tento kámen našli?

V Mexiku

2. K čemu se tento kámen využívá?

K výrobě šperků

3. Pro které lidi je tento kámen vhodný? Proč?

Pro starší lidi, protože jim dává sílu do života.

4. Před čím nás tento kámen ochrání?

Před nebezpečím

5. Čeho je tento kámen symbolem?

Naděje

6. Pokuste se nakreslit jeho podobu:

Příloha: Obrázek

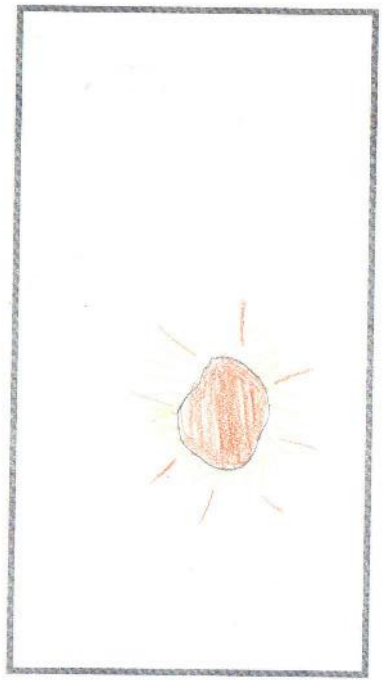
Jak si představujeme naší bílou paní?

Příloha č. 16: Pátrání po ohnivém opálu

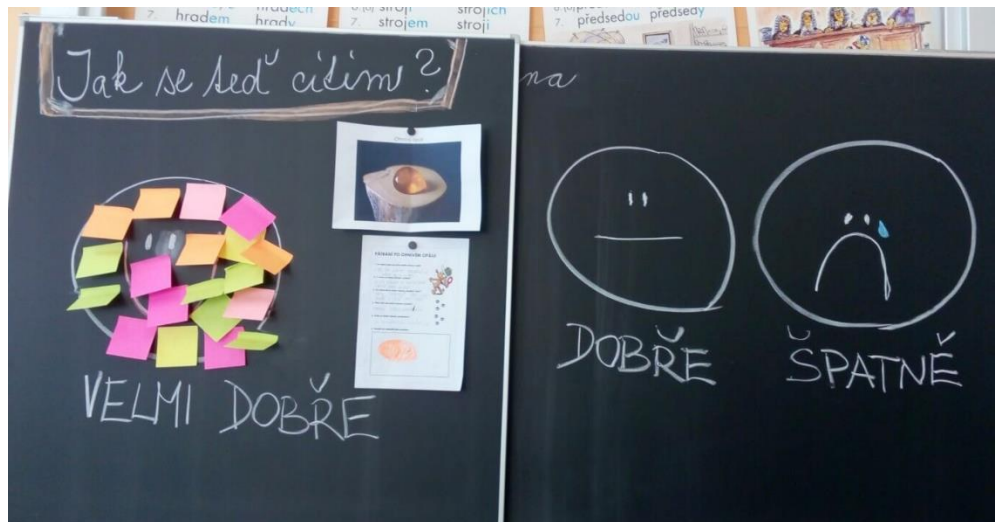
PÁTRÁNÍ PO OHNIVÉM OPÁLU

1. Ve které zemi bychom tento kámen našli?
TENTO VZÁCNÝ KÁMEN LZE NAŠIT
V MEXIKU.
2. K čemu se tento kámen využívá?
CHRÁNÍ PŘED NEBEZPEČÍM
3. Pro které lidi je tento kámen vhodný? Proč?
JE VHDOPNÝ PRO LEMNÉ LIDI, PROTOŽE
JIM DÁVA SÍLU DO ŽIVOTA
4. Před čím nás tento kámen ochrání?
NĀ LEČIVÉ ÚČINKY.
5. Čeho je tento kámen symbolem?
JE TO SYMBOLOU NADĚJE.
6. Pokuste se nakreslit jeho podobu:

Příloha č. 17: Fotografie z projektů

Anotace

Jméno a příjmení:	Lucie Kosková
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Dana Cibáková, Ph. D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Zážitková pedagogika v literární výchově na základní škole
Název práce v angličtině:	Experiential Education in Literature Lessons at Elementary School
Anotace práce:	<p>Tématem diplomové práce je Zážitková pedagogika v literární výchově na 1. stupni základní školy. Práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zaměřuje na Literární výchovu, práci s textem, mimočítankovou a aktuální literární výchovu, ale také na alternativní metody vyučování, jimiž lze hodiny zpestřit. Dále je zde popsána metoda Zážitková pedagogika, její vymezení, pojetí, metody a hry. Poslední kapitola je věnována didaktické hře. Praktická část obsahuje 2 projekty, které jsou vymyšleny na základě propojení zážitkové pedagogiky s literární výchovou. Jednotlivé hodiny projektů jsou doplněny o jejich obsahové analýzy.</p>
Klíčová slova:	literární výchova, práce s textem, mimočítanková četba, aktuální literární výchova, alternativní vyučovací metody, zážitková pedagogika, Prázdninová škola Lipnice, projektová metoda, Kolbův zkušenostní model učení, didaktická hra v literární výchově
Anotace v angličtině:	<p>This thesis deals with Experience education in literature lessons at elementary school. Theoretical part of the thesis focuses not only on literature education, work with text, non-schoolbook literature and modern literature education, but also on alternative methods of education as a means of diversifying the lesson. Experience education, its description, concepts, methods and games are described in this section as well. The practical section describes an education games. It comprises of</p>

	two projects developed to combine both experience and literature education. The progress of each of the projects is described as well with their respective content analysis.
Klíčová slova v angličtině:	literature education, work with text, non-schoolbook reading, modern literature education, alternative education methods, experience education, Summer school Lipnice, project method, Kolb's experiential learning theory, game in literature education
Přílohy vázané v práci:	pracovní listy, ukázky žákovských prací, fotografie z projektů
Rozsah práce:	84 stran + 21 stran příloh
Jazyk práce:	Český